

Στρατηγικές
Ανάπτυξης
Εφηβικής
Υγείας

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ»
ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ ΤΣΙΤΣΙΚΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Αντικοινωνική συμπεριφορά των εφήβων: ιστορική ανασκόπηση»

ΜΟΝΟΥ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΙΔΙΟΤΗΤΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Αρτεμισία Τσίτσικα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Β' Παιδιατρική Κλινική,
Νοσοκομείο "Π. & Α. Κυριακού", Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής:

Μαριάννα Καραμάνου, Καθηγήτρια Ιστορίας της Ιατρικής, Ιατρική Σχολή ΚΠΑ

Θεοδώρα Ψαλτοπούλου, Καθηγήτρια, Θεραπευτική Κλινική, Νοσοκομείο
"Αλεξάνδρα", Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ

Αθήνα, Δεκέμβριος 2020

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία μελετά ιστορικά το φαινόμενο της αντικοινωνικής συμπεριφοράς / παραβατικότητας των ανηλίκων από τα παλιότερα χρόνια έως πρόσφατα, καθώς στις μέρες μας η άνομη πράξη των μικρών σε ηλικία ατόμων, φαίνεται να παρουσιάζει ανοδική πορεία. Είναι σημαντική η μείωση των ποσοστών αυτών καθώς οι νέοι είναι εκείνα τα άτομα που πρόκειται να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να αναλάβουν σταδιακά θέσεις και ρόλους στους τομείς της κοινωνικής ζωής. Ακόμα, η έρευνα της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας πραγματοποιείται για τη συγκέντρωση πληροφοριών όσον αφορά τις εναλλακτικές μορφές ποινής πέρα από τα σωφρονιστικά καταστήματα. Οι νόμοι και οι οργανώσεις παίζουν καθοριστικό κομμάτι στην αντιμετώπιση διαφορετικών παραβάσεων των ανηλίκων. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων μας οδήγησε στο συμπέρασμα ότι η οριοθέτηση της έννοιας της παραβατικής πράξης στην Ελλάδα παρουσιάζει ελλείψεις τόσο σε θέματα βιβλιογραφίας, όσο και σε θέματα γνώσεων από τους επαγγελματίες. Επίσης η μελέτη αντίστοιχων ευρωπαϊκών προγραμμάτων, η ενδυνάμωση των εκάστοτε υπηρεσιών και οι τροποποιήσεις των νόμων όσον αφορά στο φαινόμενο αυτό, μπορούν να δημιουργήσουν ένα νέο σωφρονιστικό σύστημα ικανό να βοηθά ουσιαστικά τα άνομα νεαρά άτομα. Εν κατακλείδι φαίνεται ότι το πρόβλημα της της αντικοινωνικής συμπεριφοράς / παραβατικότητας είναι πολυπαραγοντικό και οι επαγγελματίες παρέχουν κυρίως υποστηρικτική βοήθεια στους ανήλικους.

Λέξεις-κλειδιά: αντικοινωνική συμπεριφορά, παραβατικότητα ανηλίκων, εναλλακτικές μορφές ποινής, ευρωπαϊκά προγράμματα, νόμοι

ABSTRACT

The present thesis concerns the study of antisocial behavior / juvenile delinquency from earlier years until today, as nowadays law-violating actions are particularly prevalent among the youth. It is essential that these percentages be reduced as young people are the ones that will be integrated within society and take over positions and roles in the various aspects of social life. Furthermore, the research of this thesis is conducted in order to gather information concerning alternative forms of penalty beyond correctional facilities. Legislation and organizations play a decisive role in dealing with the various juvenile offenses. The processing of the research outcomes led to the conclusion that the juvenile justice system is lacking both in bibliography and in knowledge topics among professionals. Moreover, the study of respective European programs, the empowerment of the services involved, as well as the amendment of relevant laws can create a new justice system capable of assisting juvenile offenders in a substantial way. In conclusion, it appears that juvenile delinquency is a multifactorial issue and that professionals mostly provide supportive care to juvenile offenders.

Key words: delinquency, minor, juvenile delinquency, Alternative penalties, European programs, laws

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στην Επιβλέπουσα Καθηγήτρια κα. Αρτεμισία Τσίτσικα και τα Μέλη της Τριμελούς Επιτροπής Καθ. κα. Μαριάννα Καραμάνου και Καθ. κα. Θεοδώρα Ψαλτοπούλου για τις πολύτιμες επισημάνσεις τους κατά την διεξαγωγή και συγγραφή της παρούσας μελέτης. Επίσης ευχαριστώ θερμά τον διδάσκοντα του ΠΜΣ κο. Σπυρίδωνα Μιχαλέα για τη στενή συνεργασία και αναλυτική ανατροφοδότηση κατά την διεξαγωγή και συγγραφή της μελέτης.

Table of Contents

<u>ΠΕΡΙΛΗΨΗ</u>	2
<u>ABSTRACT</u>	3
<u>ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΑ</u>	8
<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	9
<u>ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΟΧΟΣ</u>	10
<u>ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ</u>	22
<u>Α. Ποινικά Αδιάφορα Άτομα</u>	23
<u>Β. Αμάχητο τεκμήριο ποινικής ευθύνης</u>	24
<u>Γ. Μαχητό τεκμήριο ποινικής ευθύνης</u>	24
<u>Αναμορφωτικά μέτρα</u>	24
<u>Θεραπευτικά μέτρα</u>	26
<u>Σωφρονιστικά μέτρα</u>	27
<u>ΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ</u>	28
<u>Α) το Μονομελές Δικαστήριο Ανηλίκων</u>	28
<u>Β) το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων</u>	29
<u>Γ) Εφετείο Ανηλίκων</u>	29
<u>ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ</u>	30
<u>Ειδικός Ανακριτής Ανηλίκων</u>	30
<u>Ειδικός Εισαγγελέας Ανηλίκων</u>	31
<u>Επιμελητές Ανηλίκων</u>	31
<u>Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ 3189/2003</u>	32
<u>Συμπέρασμα</u>	33
<u>ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΙΝΗΣ</u>	34
<u>Απόλυση Υπό Ορό</u>	34
<u>Κοινωφελής Εργασία</u>	35

<u>Φορείς Οι Οποίοι Συμμετέχουν Στην Εφαρμογή Του Θεσμού Της Κοινωφελούς Εργασίας</u>	38
<u>Κατ'οίκον περιορισμός μέσω ηλεκτρονικής επιτήρησης (βραχιολάκι)</u>	48
<u>ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ</u>	50
<u>ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΑΓΩΓΗΣ</u>	50
<u>ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ</u>	52
<u>ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ</u>	53
<u>ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ</u>	54
<u>ΠΡΑΞΕΙΣ</u>	56
<u>«ΑΡΣΙΣ»</u>	58
<u>ΚΛΙΜΑΚΑ</u>	59
<u>ΕΠΑΝΟΔΟΣ</u>	61
<u>ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.)</u>	65
<u>ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΦΟΡΕΙΣ</u>	66
<u>YOUTH DETENTION CENTER</u>	66
<u>NEW BEGINNINGS YOUTH DEVELOPMENT CENTER</u>	66
<u>HER MAJESTY'S YOUNG OFFENDER INSTITUTION</u>	67
<u>YOUTH JUSTICE BOARD FOR ENGLAND AND WALES HOMEPAGE</u>	67
<u>ΗΠΑ: ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΗ-ΠΡΟΠΥΡΓΙΟ ΤΗΣ ΚΚΚ. ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΘΟΥΡ ΤΖ. ΝΤΟΖΙΕΡ</u>	68
<u>Προγράμματα Α.Δ.</u>	70
<u>Victim-Offender Reconciliation Programs- Vorps</u>	71
<u>Victim-Offender Mediation Voms</u>	71
<u>Άλλα Σημαντικά Προγράμματα Στη Διεξαγωγή Της Α.Δ</u>	72
<u>ΟΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</u>	72
<u>Στόχος Υ.Ε.Κ.Α</u>	74

<u>Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ</u>	76
<u>ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ</u>	78
<u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	83
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	90

ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΑ

Α.Δ = Αποκαταστατική Δικαιοσύνη

ΑΡΘ = Άρθρο

Η.Π = Ηλεκτρονική Παρακολούθηση

Η.Π.Α = Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Κ.Π.Δ = Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

Μ.Μ.Ε = Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ν = Νόμος

Ν.Π.Δ.Δ = Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

Ν.Π.Ι.Δ = Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου

Ο.Η.Ε = Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Π.Δ = Ποινικό Δίκαιο

Π.Κ. = Ποινικός Κώδικας

ΠΟΙΝΧΡ = Περιοδικό "Ποινικά Χρονικά"

Π.Κ..Ε = Ποινή Κοινωφελούς Εργασίας

Σ.Κ = Σωφρονιστικός Κώδικας

Υ.Ε.Κ.Α. = Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής

Φ.Ε.Κ = Εφημερίδα της Κυβερνήσεως

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κοινωνία απαρτίζεται από κανόνες και νόμους για να διατηρείται η ευημερία των ατόμων που συνυπάρχουν μέσα σε αυτή. Πάρα πολλές φορές οι κανόνες αυτοί παραβιάζονται και για αυτό το λόγο υπάρχουν μέτρα για την αντιμετώπιση της κάθε άνομης πράξης.

Η ανοδική πορεία που παρουσιάζει τη φάσμα της παραβατικότητας των ανηλίκων δημιουργεί την ανάγκη για την αντιμετώπισή του. Η πρόληψη θα ήταν καλό να υπάρχει από τους κοινωνικούς θεσμούς καθώς μέσα από αυτούς το παιδί πλάθεται καθώς σημαντικά συμβάλλουν στην μελλοντική του ανάπτυξη.

Αναμφισβήτητο γεγονός είναι ότι η αντικοινωνική / παραβατική συμπεριφορά ατόμων νεαρής ηλικίας αποτελεί ένα κοινωνικό φαινόμενο που έχει πάρει ευρύτατες διαστάσεις στην σύγχρονη εποχή. «Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά νέων σε ηλικία ατόμων αφορά την υιοθέτηση παρεκκλινόντων κανόνων και αξιών και ιδιαίτερα εκείνων που μαθαίνονται στα πλαίσια μιας υποκουλτούρας που παραβαίνει της κυρίαρχης κουλτούρας» (Πιτσελά 2000: 39). Επίσης, είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι η παραβατικότητα των νέων έχει μία ιδιάζουσα σημασία, εφόσον οι νέοι είναι εκείνα τα άτομα που πρόκειται να ενταχθούν στο κοινωνικό σύνολο και να αναλάβουν σταδιακά θέσεις και ρόλους στους τομείς της κοινωνικής ζωής. Έτσι είναι κατανοητό ότι οποιαδήποτε μορφή παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς από την νεολαία συνιστά ανησυχητικό φαινόμενο που επηρεάζει την αρμονία του κοινωνικού συνόλου.

Η μελέτη της παρούσας διπλωματικής στοχεύει στην ιστορική ανασκόπηση - άντληση πληροφοριών για το θέμα όσον αφορά τα αίτια το οποία οδηγούν τους ανήλικους στην παράβαση, την αντιμετώπιση τους από το νομοθετικό πλαίσιο καθώς και τα επιμορφωτικά μέτρα που τους ασκούνται. Επιπλέον επιθυμούμε να διερευνήσουμε τα εναλλακτικά μέτρα πέρα από την φυλάκισή τους ούτως ώστε το πρόβλημα αυτό να μην διαιωνιστεί.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΟΧΟΣ

Με τον όρο παραβατικότητα ανηλικών εννοούμε άτομα το οποία δεν έχουν ξεπεράσει το 18^ο έτος της ηλικίας του και παρόλα αυτά αντιβαίνουν τους νόμους της κοινωνίας. Ας μελετήσουμε όμως μία προς μία τις λέξεις του όρου. Ανήλικοι σύμφωνα με τις διατάξεις του ποινικού κώδικα είναι αυτοί ο οποίοι άγουν το 8^ο έως το 18^ο έτος της ηλικίας τους κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης του. Σύμφωνα με την ηλικία τους οι ανήλικοι παραβάτες χωρίζονται σε ποινικά αδιάφορους (κάτω των 8 ετών), σε ανηλικούς ποινικά ανεύθυνους (8-13 ετών) και σε ανηλικούς ποινικά υπεύθυνους (13-18 ετών). «Με τον όρο παραβατικότητα χαρακτηρίζουμε τη συμπεριφορά εκείνη που στοχεύει στην παραβίαση τυπικών και άτυπων κανόνων. Οι μορφές της μπορεί να είναι από ανώδυνες (πχ τροχαίες παραβάσεις, μικροκλοπές) έως σοβαρές (πχ ανθρωποκτονίες, σεξουαλικά εγκλήματα, κλοπές κτλ.)» (Αρακά 2008: 1). Όμως η έννοια της παραβατικότητας διαφέρει από τη μία επιστήμη στην άλλη. Για την Νομική Επιστήμη θεωρείται παράβαση του νόμου, για την κοινωνιολογία ως παράβαση των κοινωνικών κανόνων, για την ψυχολογία ως κοινωνική δυσπροσαρμοστία και τέλος για την ψυχοπαθολογία ως ψυχοπαθολογική διαταραχή της προσωπικότητας. Σημαντικό θα ήταν επίσης να διαχωρίσουμε την έννοια της παραβατικότητας με αυτήν της εγκληματικότητας καθώς από αρκετούς εγκληματολόγους θεωρούνται ταυτόσημες.

Η έννοια της εγκληματικότητας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία στιγματισμένη λέξη, αρνητικά φορτισμένη για το άτομο το οποίο σύμφωνα με τον ποινικό κώδικα προέβη στην εκτέλεση μιας πράξης η οποία είναι αντίθετη ως προς τον νόμο μιας κοινωνίας και εφόσον το άτομο-δράστης την επιτελέσει θα τιμωρηθεί ποινικά. Σε αντίθεση με τον όρο της παραβατικής συμπεριφοράς, «Η οποία με τις ποικίλες συνιστώσες του όρου και βαθμούς εκδήλωσης εκφράζει την απόκλιση και έκτροπη συμπεριφορά ατόμων. Η συμπεριφορά αυτή δεν λαμβάνει πάντοτε την μορφή αξιόποινης εγκληματικής πράξης, ενώ σε μεγάλη έκταση δεν αποκαλύπτεται

ποτέ και δεν καταγγέλλεται από τα θύματά της, από τις οικογένειες των δραστών και το κοινωνικό περιβάλλον» (Μαυρογιάννης 2003: 1).

Οι ανήλικοι παραβάτες διαφέρουν μεταξύ τους ως προς το φύλο, την ηλικία, την κοινωνική και οικονομική τους κατάσταση. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι περισσότεροι ανήλικοι έχουν διαπράξει κάποιο έγκλημα στην ηλικία των 13-18 ετών. Επίσης το ποσοστό παραβατικής συμπεριφοράς των αγοριών υπερσχύει συγκριτικά με αυτό των κοριτσιών, καθώς αυτό κυμαίνεται για τα αγόρια στο 87% ενώ για τα κορίτσια στο 13%. Αυτό συμβαίνει διότι το κορίτσι θα λάβει ανατροφή και διαπαιδαγώγηση διαφορετική του αγοριού. Το κορίτσι υποδύεται έναν συγκεκριμένο ρόλο όπου η βία δεν έχει λόγο. Τα παιχνίδια των κοριτσιών είναι οι κούκλες και όχι τα στρατιωτάκια. Δεν θα ασκήσει βία σε συνομήλικα παιδιά. Σε αντίθετη περίπτωση δεν θα είναι μια «μικρή κυρία» αλλά ένα αγοροκόριτσο και αυτό δεν αρμόζει στη θηλυκή φύση της. «Το κορίτσι δεν μπορεί να είναι ένα βίαιο αντικοινωνικό άτομο, λόγω υποδεέστερης σωματικής κατασκευής και μειωμένης φυσικής δύναμης ή λόγω πολιτισμικών διαφορών στην υιοθέτηση ρόλων κάτω από τις επιταγές μιας συγκεκριμένης κοινωνικοποίησης» (Γεωργούλας 2000: 43).

Όσον αφορά το status των ανηλικών μελέτες έδειξαν ότι η παραβατικότητα θεωρείται ένα κοινωνικό-ψυχολογικό φαινόμενο. «Οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις πιέζονται προς την περιθωριοποίηση, την παραβατικότητα και την εν γένει κοινωνική απόκλιση. Αυτοί που υπόκεινται, περισσότερο στις πιέσεις προς την απόκλιση βρίσκονται στην κατώτερη κοινωνική τάξη» (Κατσίρας 2008: 61). Οι περισσότεροι ανήλικοι παραβάτες προέρχονται από τα χαμηλότερα στρώματα και από οικογένειες οι οποίες αντιμετωπίζουν προβλήματα. Για το λόγο αυτό ο τρόπος διαφυγής τους αρκετές φορές προκαλεί δυσμενείς επιπτώσεις στους ίδιους, όπως για παράδειγμα η χρήση ναρκωτικών ουσιών. Τέλος αναφορικά με την εθνικότητα, η συμμετοχή ανηλικών Ελλήνων και αλλοδαπών παραβατών θεωρείται ισοδύναμη. Οι αλλοδαποί παραβάτες ανέρχονται σε ποσοστό 46,2% ενώ οι Έλληνες σε ποσοστό 53,8%.

Ποιοί είναι όμως οι παράγοντες που ωθούν τους νέους στη παραβατική συμπεριφορά; Η οικογένεια, η κληρονομικότητα, το σχολείο, οι βιολογικοί-ψυχολογικοί παράγοντες, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οικονομικές-κοινωνικές συνθήκες και οι παρέες είναι μερικοί από τους παράγοντες οι οποίοι συμβάλουν στην δημιουργία άνομης συμπεριφοράς.

Πιο συγκεκριμένα το οικογενειακό περιβάλλον διαδραματίζει το σημαντικότερο ρόλο για να ενταχθεί το άτομο ομαλά στην κοινωνία. Πλήθος ερευνών υποδηλώνει το ρόλο της οικογένειας στην παραβατική συμπεριφορά καθώς οι περισσότεροι ανήλικοι παραβάτες προέρχονται από χωρισμένες οικογένειες τόσο παιδευτικά όσο και από άποψη έλλειψη στοργής και αγάπης, χωρίς αυτό βέβαια να αποτελεί τον κανόνα. Ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα του παιδιού διαμορφώνεται και επηρεάζεται από το οικογενειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο το παιδί μεγαλώνει και βιώνει καταστάσεις. Οι γονείς λειτουργώντας ως πρότυπα δίνουν στα ανήλικα παιδιά τους παραδείγματα συμπεριφοράς, τα οποία δεν πληρούν πάντα τους κανόνες της κοινωνίας. Έτσι, μέσα από τη διαδικασία της μίμησης αντιγράφουν άνομες συμπεριφορές των γονέων τους και ως αποτέλεσμα αναπαράγουν και τα ίδια παραβατική συμπεριφορά παρόμοια με αυτή των προτύπων τους.

Ο πυρήνας της οικογένειας των ανήλικών παραβατών είναι ο πρώτος ο οποίος εξετάζεται. Παρακάτω θα αναφερθούμε σε μία έρευνα όπου το δείγμα της έχει βασιστεί σε παραβατικά άτομα τα οποία είχαν τελέσει άνομη πράξη. Μελετήθηκε: α) η ποιότητα των σχέσεων της οικογένειας, β) ο τρόπος διαπαιδαγώγησης και οριοθέτησης των παιδιών και γ) η ύπαρξη κακοποίησης και παραμέλησης μέσα στην οικογένεια. Τα δεδομένα δείχνουν ένα ποσοστό 71,4% των παραβατών να προέρχονται από οικογένειες που απαρτίζονταν από πολλά μέλη. Η οικονομική κατάσταση των οικογενειών αγγίζει σχεδόν τη φτώχεια. Επίσης το 95% των ερωτηθέντων ανέφερε πως οι γονείς είχαν ασκήσει όχι μόνο σωματική αλλά και ψυχολογική βία ως μέθοδος πειθαρχίας. Οι πατεράδες επιλέγουν συχνότερα αυτό το μέτρο σε αντίθεση με την μητέρα (Κατσιγαράκη, 2011).

Αναφορικά με την μητέρα η έρευνα έδειξε ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, καθώς οι συμπεριφορές της φέρουν μεγαλύτερες επιπτώσεις στην ψυχοσύνθεση του παιδιού. Ένα μεγάλο ποσοστό των ανήλικων παραβατών προέρχονται από οικογένειες όπου η απουσία της μητέρας είτε μεταφορικά είτε κυριολεκτικά επηρεάζει την ανομία. Αυτή η συναισθηματική απόρριψη γέννησε στα παιδιά αυτά κατάλοιπα, με αποτέλεσμα να διακατέχονται από μια συνεχή συναισθηματική αστάθεια αποφεύγοντας οποιαδήποτε μορφή τρυφερότητας (Κατσιγαράκη, 2011).

Επιπλέον μελέτες έχουν δείξει ότι η παραβατική συμπεριφορά ίσως είναι και ένα κληρονομικό θέμα. Είναι ένα σοβαρό ζήτημα το οποίο έχει απασχολήσει και

συνεχίζει να απασχολεί του μελετητές. Άραγε κατά πόσο η παραβατικότητα κληρονομείται; Μπορούν να μεταβιβαστούν όντως τα βιογενετικά οικογενειακά χαρακτηριστικά; Σύμφωνα με τους Taylor, Walton και Young (1973) «ο βιολογικός ντετερμινισμός ασκεί μεγαλύτερη γοητεία από τον κοινωνιολογικό ντετερμινισμό και αυτό γιατί, εξαλείφει οποιοδήποτε υπαινιγμό ότι το έγκλημα ενδέχεται να είναι προϊόν των κοινωνικών ανισοτήτων» (Κατσιγάρκη 2004: 24). Με τον όρο ντετερμινισμό οι Taylor και Walton και Young εννοούν ότι όλα είναι προκαθορισμένα να γίνουν (determined) και ότι κάθε γεγονός έχει ένα προηγούμενο αίτιο.

Οι Hutching B., και Mednick S., με βάση μιας έρευνας το 1977 σε υιοθετημένα αγόρια και σύμφωνα με τη μεταβίβαση γενετικών χαρακτηριστικών κατέληξαν ότι τα υιοθετημένα αγόρια τα οποία προέρχονταν από βιολογικούς γονείς με παραβατικό ιστορικό σε σύγκριση με τα υιοθετημένα αγόρια των οποίων οι βιολογικοί τους γονείς δεν είχαν παραβατικό ιστορικό είχαν περισσότερες πιθανότητες να ασκήσουν μία άνομη συμπεριφορά. Το συμπέρασμα από αυτή την έρευνα είναι ότι η επιρροή του βιολογικού γονέα είναι «σημαντικά» μεγαλύτερη σε σχέση με αυτή που ασκείται μέσω του θετού γονέα. Έτσι αφήνεται να υπονοηθεί ότι ίσως κάποια γενετικά, οικογενειακά χαρακτηριστικά τα οποία είναι υπεύθυνα για να προκληθεί η παραβατική συμπεριφορά μεταβιβάζονται από την μία γενιά στην άλλη.

Ο δεύτερος παράγοντας είναι το σχολείο το οποίο λειτουργεί ως θεσμός κοινωνικοποίησης και κοινωνικού ελέγχου. Ο Lombroso και ο Greeff (1876) πίστευαν ότι η παιδεία δεν μπορεί από μόνη της να εξαλείψει και να περιορίσει την παραβατικότητα όμως συμβάλλει στην απομάκρυνση της συμπεριφοράς από τις βίαιες μορφές. Αυτό βέβαια συμβαίνει, όταν το σχολείο παρέχει μόνο εκπαίδευση στους μαθητές και όχι παιδεία. «Το σχολείο συνήθως αναπαράγει την ευρύτερη βία αφού είναι ένας καθρέφτης της ευρύτερης κοινωνίας. Σε ελάχιστες περιπτώσεις μπορεί να παράγει τη βία, όταν υπάρχει πολύ χαμηλό μορφωτικό επίπεδο εκπαίδευσης, όταν οι σχέσεις μεταξύ των μαθητών και μεταξύ των δασκάλων είναι πάρα πολύ άσχημες και γενικώς όταν έχει αποτύχει η εκπαιδευτική διαδικασία» (Κατσίρας 2008 :51).

Μέσα στο σχολικό πλαίσιο δυστυχώς η επιθετική συμπεριφορά των παιδιών είναι έντονη και όσο περνάνε τα χρόνια αυξάνεται. «Με τον όρο «επιθετική

συμπεριφορά» συμπεριλαμβάνονται όλα εκείνα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το επιθετικό παιδί. Η αντικοινωνική συμπεριφορά καθώς και επίσης η αντιδραστική θέση είναι ονομασίες που μπορούν να δοθούν αντί αυτού του ορισμού. Πρόκειται για ένα δυναμικό που παρουσιάζει το παιδί με ποικίλους τρόπους και κλιμακώνεται σε διάφορα στάδια από ανεπαίσθητα μέχρι και έντονα ή και ακραία επιθετικά στάδια» (Τρίγκα – Μερτίκα, 2011:38). Σύμφωνα με τον Κουντουρή (2006) η επιθετικότητα εμφανίζεται κυρίως με το πείσμα και την αντίδραση. Αντιμιλάει και εκκρίνει θυμό απέναντι στον περίγυρό του. Αρνείται να συμβιβαστεί και δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσει την συμπεριφορά του. Αντιθέτως εάν του αναφερθεί η επιθετική του συμπεριφορά τότε αυτό αντιδράει με ακραίο τρόπο (Κουντουρή,2006).

Η σημερινή πραγματικότητα έρχεται να δείξει την κλιμάκωση με την πάροδο του χρόνου, καθώς το πείσμα υποχωρεί και τη θέση του παίρνουν οι βίαιες πράξεις σε ανθρώπους και ζώα. Η εν συναίσθηση των ατόμων αυτών σταδιακά μειώνεται με αποτέλεσμα ακόμα και η χρήση όπλων να παίρνει μια πιο σοβαρή διάσταση στη ζωή τους. Ο νέος διαφεύγει στην κλοπή κατά της περιουσίας, εναντιώνεται σε όποια μορφή εξουσίας και χρησιμοποιεί τη βία για την επίτευξη του σκοπού του. (Κουντουρή, 2006).

Η βία στα σχολεία περιγράφεται με δύο όρους: α) τον εκφοβισμό (bullying) και β) τη θυματοποίηση (victimization). Σύμφωνα με τον Olweus(2009) ο εκφοβισμός μπορεί να οριστεί ως «ένας μαθητής γίνεται αντικείμενο εκφοβισμού όταν υποβάλλεται, κατ' επανάληψη σε αρνητικές ενέργειες από συμμαθητές του» (Olweus,2009).

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να διαχωρίσουμε τον όρο του εκφοβισμού με αυτόν της θυματοποίησης. Στον εκφοβισμό υπάρχει η έντονη διαφορά στη σωματική διάπλαση και τη μυϊκή δύναμη του θύτη όπου σε αντίθεση με το θύμα που έχει επιλέξει να είναι ανίκανο να υπερασπιστεί τον εαυτό του. Όσον αφορά τη θυματοποίηση τώρα αυτή μπορεί να είναι είτε έμμεση είτε άμεση.

- Άμεση όταν το παιδί δέχεται ανοιχτά την επίθεση
- Έμμεση όταν το θύμα απομονώνεται από το κοινωνικό του περιβάλλον. (Τρίγκα-Μερτίκα, 2011)

«Η βία στο σχολείο είναι μία συλλογική διεργασία, έχει δηλαδή τις ρίζες της στον τρόπο που αντιδρά η ομάδα των συνομηλίκων στις διαδικασίες θυματοποίησης των μελών της. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια «μεταδοτική αρρώστια», όπως υποστηρίζει ο Olweus, η οποία εξασθενεί τον έλεγχο της αναστολής των επιθετικών συμπεριφορών, διαταράσσει το σύστημα κατανομής συλλογικών ευθυνών και σταδιακά μεταβάλλει τις κοινωνικές γνώσεις που αφορούν τις αντιλήψεις μιας σχολικής τάξης για το τι περιλαμβάνει η διαδικασία θυματοποίησης» (Τρίγκα-Μερτίκα, 2011: 52).

Σύμφωνα με τις έρευνες φαίνεται ότι τα παραβατικά παιδιά είχαν ένα χρόνο ή και παραπάνω σχολική καθυστέρηση σε σχέση με τα μη παραβατικά (Glueck 1950). Μερικά χαρακτηριστικά ανηλίκων τα οποία προδιαγράφουν την άνομη συμπεριφορά τους στο σχολείο είναι οι φασαρίες που δημιουργούνται από αυτούς, η ανυπακοή που τους συνοδεύει, το χαμηλό μορφωτικό τους επίπεδο, η αντιγραφή στις εξετάσεις, το σκασιαρχείο και οι εχθρικές επιθέσεις προς τους άλλους συμμαθητές τους. Οι ανήλικοι παραβάτες αναζητούν την δράση, την περιπέτεια έξω στη κοινωνία ενώ το σχολείο αντιπροσωπεύει το αντίθετο δηλαδή την ομαλή ένταξη μέσα σε αυτήν και την δημιουργία έννομων πολιτών. «Το σχολείο είναι ένας μικρόκοσμος και οι ρόλοι που αποδίδονται και υιοθετούνται από τους ανήλικους μαθητές έχει υποστηριχθεί ότι δεν διαφέρουν πολύ από τους κοινωνικούς ρόλους που καλούνται να παίξουν στην ευρύτερη κοινωνία οι ενήλικοι, οριοθετώντας με αυτόν τον τρόπο και το μέλλον τους» (Γεωργούλας 2000 :104).

Στην προσπάθεια της επιστήμης όμως να εξηγήσει ποίοι παράγοντες οδηγούν στη παραβατικότητα-εγκληματικότητα αναπτύχθηκαν θεωρητικές ομάδες. Διακρίνονται σε 3 κατηγορίες: Στη πρώτη κατηγορία ανήκουν οι θεωρίες εκείνες οι οποίες, αποδίδουν τη παράβαση-έγκλημα στη προδιάθεση του ατόμου σε βιολογικούς δηλαδή παράγοντες. Αυτές ονομάζονται οργανικές θεωρίες. Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι θεωρίες οι οποίες μιλούν για τη ψυχολογία του ατόμου. Αυτές ονομάζονται ψυχολογικές ή ψυχογενετικές θεωρίες. Τέλος, στη Τρίτη κατηγορία ανήκουν όλα όσα συσχετίζονται με τους κοινωνικούς παράγοντες δηλαδή οι «συνθήκες» οι οποίες είναι γύρω και κοντά μας. Εδώ εντάσσονται οι κοινωνιολογικές θεωρίες (Φαρσεδάκης 1985).

Αρχικά θα ασχοληθούμε με τις δύο πρώτες θεωρίες (οργανική και ψυχολογική). Η οργανική θεωρία όπως αναφέρθηκε και λίγο πιο πάνω κάνει λόγο για βιολογικά φύσης αίτια. Η βιολογικής προέλευσης θεωρίες προάγουν ότι η παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων επηρεάζεται από παράγοντες που έχουν σχέση με τον οργανισμό του ατόμου. « Οι σύγχρονες θεωρίες αυτού του τύπου αναγνωρίζουν την αλληλεπίδραση μεταξύ γενετικών και περιβαλλοντολογικών παραγόντων, όπως αυτή εμφανίζεται να ασκείται τόσο στη δομή του βιολογικού οργανισμού, όσο και στη συμπεριφορά» (Φαρσεδάκης 2005: 101). Αρκετές εγκληματολογικές έρευνες έχουν γίνει για να αποδειχθεί η υπόθεση ότι τα άτομα με σύνδρομο ΧΥΥ είναι πιθανό να υιοθετήσουν μία παραβατική και αντικοινωνική συμπεριφορά, συνδέοντας την με την μεγάλη σωματική διάπλαση και τον μικρό δείκτη ευφυΐας. Το άτομο αυτό λοιπόν, διαθέτει ένα παραπάνω Υ και 47 χρωμοσώματα αντί 46.

Αναλυτικότερα η παραβατική δράση του ανηλίκου από αρκετούς ερευνητές αποδόθηκε σε βιολογικά κυρίως αίτια. Συγκεκριμένα αναφέρεται ο όρος «άνθρωπος εγκληματίας» σε μία θεωρία σύμφωνα με τον οποίο το άτομο αυτό διακρίνεται από την βιολογική-οργανική του υπόσταση. Ιδιαίτερα γνωρίσματα αυτού του ατόμου εντοπίζονται στο κρανιοεγκεφαλικό σχήμα στους μύες του σώματος ακόμα και στον σκελετό (Lombroso, Ferrero 1835-1909). Αυτό βέβαια δεν είναι και απόλυτο, σύμφωνα με άλλες θεωρίες.

Όσον αφορά τις ψυχολογικές-ψυχογενετικές θεωρίες μιλούν για το πως η αποκλίνουσα συμπεριφορά των ανηλίκων γεννιέται από εσωτερικές καταστάσεις, δηλαδή από βιώματα που έχουν ζήσει σε πρώιμη ηλικία οι παραβάτες. Έτσι δημιουργείται μια διαταραγμένη προσωπικότητα η οποία τον οδηγεί σε άνομες πράξεις. Σύμφωνα με τον Freud ο ανθρώπινος εγκέφαλος εκτελεί τρεις διαφορετικές λειτουργίες. Την συνειδητή, την προ-συνειδητή και την υποσυνειδητή. Το υποσυνειδητό μέρος του εγκεφάλου συνδέεται με τις βιολογικές επιθυμίες που δεν μπορούν να εκφραστούν εύκολα με τη σκέψη. Ακόμα, συνδέεται με τα σεξουαλικά και εχθρικά συναισθήματα όπου διατηρούνται με τη διαδικασία της καταστολής ή απώθησης. Έτσι όλες οι άσχημες παιδικές καταστάσεις, τα βιώματα, τα τραυματικά χρόνια απωθούνται στο υποσυνειδητό. Αν ο ανήλικος δεν μπορεί να διατηρήσει μια ισορροπία στις δομές της προσωπικότητάς του (Εγώ, Υπερεγώ, και Αυτό) οι επιθυμίες που διακατέχονται από αρνητικά ένστικτα θα βγουν στην επιφάνεια.

«Με την εμφάνιση της ψυχανάλυσης παγιώθηκε η αντίληψη ότι οι ορμητικές τάσεις και οι ισχυρές συναισθηματικές πιέσεις είναι εκείνες που κυρίως επιδρούν στη δραστηριότητα του ατόμου και πολύ περισσότερο στην εκδήλωση εγκληματικής συμπεριφοράς» (Γεωργούλας 2000: 68) Καταλήγουμε λοιπόν, ότι εξαιτίας κάποιων ψυχολογικών παραγόντων του ανήλικου (παιδικά βιώματα, απόρριψη αγάπης από το οικογενειακό του περιβάλλον κ.α) διαμορφώνεται η συμπεριφορά του η οποία, τις περισσότερες φορές κλίνει προς την παραβατικότητα.

Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος φαίνεται ότι επηρεάζει την παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων είναι τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (τηλεόραση, ραδιόφωνο, διαδίκτυο). Αρκετοί μελετητές έχουν ρίξει τις αιτίες για τα αυξανόμενα ποσοστά παραβατικότητας ανηλίκων στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης καθώς μέσα από αυτά τα άτομο διαμορφώνει πρότυπα τα οποία το οδηγούν στην αποκλίνουσα συμπεριφορά. Τα παιδιά από μικρή κιόλας ηλικία εθίζονται στην τηλεόραση. Οι διαφημίσεις παραδείγματος χάριν οδηγούν τα παιδιά στη επιθυμία απόκτησης κάποιου αγαθού το οποίο τα κάνει να θέλουν να το έχουν δικό τους παρόλο που έρχονται σε αντίθεση με τους γονείς τους για διάφορους λόγους. Έτσι το παιδί αρκετές φορές από αντίδραση πεισμώνει και προσπαθεί να αποκτήσει το αγαθό αυτό με οποιονδήποτε τρόπο. Ο τρόπος αυτός σύμφωνα με έρευνες τις περισσότερες φορές είναι παραβατικός καθώς το άτομο έχει την επιθυμία για την άμεση απόκτηση του η οποία αν δεν είναι εφικτή επειδή δεν κατέχει το κατάλληλο χρηματικό ποσό οδηγείται σε (μικροκλοπές). «Η θεωρία της ανομίας του Merton βρίσκει απήχηση σε αυτή την υπόθεση εργασίας: πρόκειται για νέους που στερούνται τη δυνατότητα νόμιμης απόκτησης των διαφημιζόμενων προϊόντων και χρησιμοποιούν παράνομα μέσα για την απόκτησής τους» (Γεωργούλας 2000: 114).

«Παράλληλα, τα ΜΜΕ, και ιδιαίτερα η τηλεόραση, έχουν κατηγορηθεί ότι συμβάλλουν στη δημιουργία και επαύξηση των ανομικών συναισθημάτων στους νέους, τα οποία προέρχονται από την δυσαναλογία μεταξύ της εικόνας ενός πραγματικού κόσμου και της αδυναμίας εξεύρεσης των μέσων για την κατάκτηση του» (Γεωργούλας 2000: 15). Όταν οι νέοι λοιπόν παρακολουθούν στη τηλεόραση ταινίες οι οποίες συνδέονται έμμεσα με παραβατικές πράξεις, ενθουσιάζονται και θέλουν να δοκιμάσουν και αυτοί τέτοιου είδους εμπειρίες. Τις περισσότερες φορές ο ανήλικος παραβάτης θα ταυτιστεί με το πρότυπο του κακού καθώς θεωρεί αυτή την συμπεριφορά πιο αποτελεσματική για την επίτευξη του σκοπού του. Εκτός από τα

δύο πρωταρχικά πρότυπα (καλός, κακός) τα τελευταία χρόνια έχει προστεθεί και ένα τρίτο. Αυτό παρουσιάζει έναν καλό-δυναμικό ήρωα ο οποίος λειτουργεί παραβατικά με σκοπό την εκδίκηση. Η «αλόγιστη» χρήση βίας για το καλό είναι πλέον ένα συνηθισμένο μοτίβο για τους νέους.

Ένα άλλο Μέσο Μαζικής Ενημέρωσης στο οποίο οι ανήλικες περνούν αρκετό χρόνο την ημέρα είναι το διαδίκτυο-υπολογιστές. Με τον τρόπο αυτό οι ανήλικοι εθίζονται, καθώς πολλοί είναι αυτοί οι οποίοι είναι προσκολλημένοι πάνω σε μία οθόνη. Οι παραβάτες ταυτίζουν τον εαυτό τους με κάποιον ισχυρό ρόλο ενός παιχνιδιού. Εξαρτιούνται από αυτό το παιχνίδι, γίνεται η πραγματικότητα τους και ενσωματώνονται μέσα σε αυτό. Τα περισσότερα παιχνίδια έχουν βίαιες σκηνές (δηλαδή ο ένας παίχτης σκοτώνει τον άλλον για να πάρει κάποιο βραβείο) έτσι τα παιδιά δεν είναι δύσκολο να μεταφέρουν αυτά τα οποία κάνουν και βλέπουν από το εικονικό επίπεδο στην πραγματική ζωή.

Οι οικονομικές-κοινωνικές συνθήκες είναι ο προτελευταίος παράγοντας με τον οποίο θα ασχοληθούμε. Εδώ εντάσσονται οι κοινωνιολογικές θεωρίες που είχαμε αναφέρει παραπάνω. Σε αυτές τις θεωρίες γίνεται αντιληπτό ότι εξαιτίας των γρήγορων κοινωνικών αλλαγών, της φτώχειας, της διαβίωσης κάτω από δυσμενείς συνθήκες, της ανεπάρκειας ικανοποιητικού εισοδήματος για την εξασφάλιση αναγκών οι ανήλικοι νέοι ως ευάλωτα θύματα μιας κοινωνίας η οποία αλλάζει με ταχύτατους ρυθμούς προβαίνουν σε παραβατικές συμπεριφορές. Η αποκλίνουσα αυτή συμπεριφορά μπορεί κατά ένα μέρος να είναι δικαιολογημένη καθώς το άτομο αυτό έχει πραγματική ανάγκη κάποιοι αγαθό (τροφή) και εφόσον δεν διαθέτει χρήματα γίνεται ικανό να παραβεί τους νόμους της κοινωνίας και να κλέψει. Από την άλλη όμως μπορεί να υπάρχει εκούσια προδιάθεση για το έγκλημα. Μελέτες έχουν δείξει ότι έγκειται περισσότερη παραβατικότητα σε περιοχές κατώτερων κοινωνικών τάξεων καθώς τα άτομα αυτά χαρακτηρίζονται από χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και μη οικονομική ευχέρεια. Κάτω από συνθήκες φτώχειας, εξαθλίωσης οι ανήλικοι παραβάτες αυξάνονται. Συνήθως θα μπορέσεις να τους διακρίνεις στο δρόμο. Άτομα με μαύρα κυρίως ρούχα, και κουκούλα στο κεφάλι ακόμα και αν είναι μέρα περιπλανιούνται είτε για να ευχαριστηθούν οποιαδήποτε παράβαση τους είτε για να καταφέρουν να ζήσουν κλέβοντας τροφή. Ο Αριστοτέλης έχει γράψει ότι η φτώχεια είναι ο γονιός της επανάστασης αλλά και του εγκλήματος. «Τα λεφτά λοιπόν και όχι ο έρωτας ή η τιμή ευθύνονται που οι φυλακές ανηλίκων ξεχειύλισαν τα τελευταία

χρόνια. Η γυαλάδα του κόσμου μας θάμπωσε παιδιά μεταναστών, τσιγγάνους, φτωχούς Έλληνες που πίστεψαν ότι μία ληστεία ή μία σακούλα ναρκωτικά θα τους βγάλει από το περιθώριο και θα τους τοποθετήσει στο κέντρο της κοινωνίας που ζήλησαν. Άλλωστε από την εποχή του Victor Hugo έχει διαπιστωθεί ότι η κοινωνία προετοιμάζει το έγκλημα και ο εγκληματίας απλώς το διαπράττει» (Πρωταγωνιστές, ανήλικοι φυλακισμένοι)

Η εξέλιξη της οικονομίας και οι διακυμάνσεις της έχουν στενή σχέση με την παραβατικότητα. «Στην Αγγλία ο Platt σημείωνε ως καθοριστική μεταβλητή τον αριθμό των ανέργων. Όσο ανεβαίνει ο αριθμός τους, ανεβαίνει και ο αριθμός των κρατουμένων, γιατί οι λειτουργίες του τιμωρητικού συστήματος συνδέονται με τις ανάλογες ρυθμίσεις των περιθωριοποιημένων τομέων της αγοράς εργασίας» (Γεωργούλας 2000: 132). Έτσι λοιπόν τα ποσοστά αυξημένης ανεργίας στους νέους συμβάλλουν στη μείωση των έννομων πολιτών μιας κοινωνία. «Η ένταξη του ατόμου και της οικογένειάς του σε μία κοινωνική τάξη (κατώτερη), με ένα συγκεκριμένο πολιτικό status (ανίσχυρο), αποτελούσε ανέκαθεν έναν άξιο παράγοντα μελέτης για την εγκληματογόνο δράση του αλλά και τον συνακόλουθο εγκληματικό του στιγματισμό» (Κατσιγάρáκη 2004: 180). Σωστό όμως είναι να σημειωθεί ότι υπάρχουν και άτομα τα οποία μεγάλωσαν κάτω από τέτοιες συνθήκες και παραμένουν νομοταγείς πολίτες.

Επίσης υπάρχουν και αυτοί οι οποίοι έχουν μία πολυτελέστατη ζωή, έχουν αρκετά χρήματα ώστε να ικανοποιήσουν όχι μόνο τις δικές τους ανάγκες αλλά και πολλών άλλων και παρόλα αυτά προβαίνουν σε παραβατικές πράξεις. Γιατί όμως άτομα τα οποία έχουν μεγαλώσει με τα καλύτερα μέσα γίνονται άνομοι? Αυτό ίσως γίνεται γιατί θέλουν να βγάλουν μία συμπεριφορά την οποία καταπίεζαν αρκετό καιρό γιατί δεν άρμοζε στο κοινωνικό τους προφίλ. Το λεγόμενο απωθημένο. Ακόμα αυτά τα άτομα αναγνωρίζουν ότι έχουν κύρος και ότι με τα λεφτά μπορεί να αποκτήσουν τα πάντα έτσι θεωρούν ότι και να εκτελέσουν μία παραβατική πράξη θα μπορέσουν να ανταποκριθούν είτε μέσω χρημάτων είτε μέσω άλλων ανθρώπων οι οποίοι θα γλυτώσουν τον παραβάτη από τυχόν ποινικές ευθύνες. Έρευνα που σημειώθηκε το 2012 έδειξε ότι η Ελλάδα κατατάσσεται στη δεύτερη θέση με πρώτη τη Βουλγαρία στο σύνολο και στα μη φτωχικά νοικοκυριά με ανήλικους παραβάτες και στην τέταρτη θέση στα φτωχά νοικοκυριά.

Σημαντικό είναι να δούμε και κάποιες θεωρίες μελετητών πάνω σε αυτό το θέμα. Σύμφωνα με τον Merton αναφέρει ότι από μόνη της η ίδια η κοινωνία προσδίδει έναν προπαρβατικό χαρακτήρα καθώς η αποκλίνουσα συμπεριφορά στην κατώτερη κοινωνική τάξη θεωρείται ωφελμιστική. Ο Albert Cohen τόνισε ότι η παραβατική πράξη δεν έχει πάντα ωφελμιστικό χαρακτήρα. Μετά από πολλές έρευνες κατέληξε ότι οι ανήλικοι των κατώτερων στρωμάτων υιοθετούν ένα διαφορετικό σύστημα είτε κοινωνικοποίησης είτε ζωής από τους ανήλικους της μεσαίας τάξης. Αναφέρει λοιπόν, ότι γεννιέται μια υποκουλτούρα σύγκρουσης από τη οποία δημιουργείται μία αποκλίνουσα συμπεριφορά μη ωφελμιστική. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της διαφορετικότητας που υπάρχει ανάμεσα στις δύο τάξεις. «Η προεγκληματική τους κατάσταση δεν εξηγείται μέσα από την επίτευξη κάποιου χρήσιμου σκοπού, αλλά μέσα από την εξέγερση, τη σύγκρουση αξιών, την αμφισβήτηση της ανύπαρκτης κοινωνικής ισχύοντος τάξης στην οποία ανήκουν» (Γεωργούλα 2000: 129).

Ο τελευταίος παράγοντας ο οποίος έχει δημιουργήσει στενές σχέσης επαφής με την παραβατικότητα των ανηλίκων ονομάζεται παρέα-συμμορία. Τα άτομα δημιουργούν σχέσεις κοινωνικοποίησης είτε στο σχολείο είτε σε κάποιο εξωτερικό περιβάλλον. Η επίδραση μία ομάδας συμμαθητών, συνομηλίκων ή και φίλων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ανήλικου. Τα παιδιά μέσα από αυτήν την ομάδα-συμμορία προσπαθούν να βρουν την ταυτότητα τους. Οι παρέες χωρίζονται σε 2 είδους κατηγορίες στις καλές οι οποίες χαρακτηρίζονται από έννομες και ηθικές πράξεις και στις κακές όπου ισχύει το ακριβώς αντίθετο (συμμορίες). Εμείς θα ασχοληθούμε με την δεύτερη κατηγορία η οποία μας δείχνει να κατανοήσουμε πως οι ανήλικοι αποκτούν αποκλίνουσα συμπεριφορά. Ο συγχρωτισμός με παραβατικούς ανηλικούς αυξάνει την πιθανότητα να γίνει κάποιος παραβατικός εφόσον μπει μέσα στην ομάδα, όμως χρειάζεται και «δεκτικότητα» να είναι δηλαδή ευάλωτος σε μία τέτοιου είδους έκθεση. «Μόνον ανήλικοι των οποίων η προσωπικότητα ή οι οικογενειακοί παράγοντες οδηγούν στην παραβατικότητα έχουν την τάση να συγχρωτίζονται με ομοίους, αλλά και να αποζητούν την συντροφιά τους» (Κατσιράς 2008: 53). Κύρια χαρακτηριστικά των ανηλικών συμμοριών είναι ότι δημιουργούνται σε εξαθλιωμένες και υποβαθμισμένες περιοχές, περιλαμβάνουν αγόρια νεαρής ηλικίας που ίσως να ανήκουν σε μειονοτικές και βιώνουν έντονα καταστάσεις περιθωριοποίησης και αποκλεισμού, γίνονται αντιληπτοί από τον τρόπο

που ντύνονται και τέλος οι συμμορίες ανηλίκων επιδίδονται κυρίως σε εγκλήματα βίας.

Τα άτομα μέσα στις συμμορίες νιώθουν ότι κάπου ανήκουν, νιώθουν αυτοπεποίθηση και ότι αυτό που κάνουν είναι ικανό ώστε να «ανέβουν στα μάτια» των συνομηλίκων τους. Αρκετές θεωρίες αναφέρουν ότι η παραβατικότητα μαθαίνεται και καλλιεργείται (εδώ υπάρχει αντίφαση με τις οργανικές θεωρίες, δηλαδή δεν είναι αποτέλεσμα ψυχοβιολογικών δυσλειτουργιών) από άτομα μέσω της επικοινωνία των στενών προσωπικών σχέσεων.

Βέβαια σημαντικό είναι μετά τους παράγοντες που οδηγούν ένα ενήλικο στην παραβατικότητα να απευθυνθούμε στις ανάγκες που έχουν αλλά και στα προβλήματα που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν εφόσον έχουν ακολουθήσει τον άνομο δρόμο.

Ωστόσο πρέπει να παρατηρούμε τις διάφορες μελέτες-έρευνες που γίνονται πάνω στο θέμα. Αρμόζει να είμαστε ενημερωμένοι ώστε να μην μένουμε αδρανείς σε ένα φαινόμενο το οποίο έχει αρχίζει να κατακλύζει την κοινωνία. Σκοπός της έρευνας είναι να φανερώνει τις δραματικές αυξητικές ή πτωτικές αλλαγές σε ζητήματα τα οποία θεωρούνται σοβαρά και μη στο κόσμο.

Έτσι το στενό φιλικό περιβάλλον συμβάλει στην εκδήλωση άνομων πράξεων. Οι Helsen, Vollebergh και Meeus (2000) πιστεύουν ότι τα παιδιά προσεγγίζουν τους συνομήλικους του όταν υπάρχει χάσμα ανάμεσα σε αυτά και το οικογενειακό τους περιβάλλον. Οι φίλοι αντικαθιστούν ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής των παιδιών και κερδίζουν τον θαυμασμό και τον σεβασμό τους. Για τον λόγο αυτό η παρέα αποτελεί και αυτή σημαντικό παράγοντα στο φαινόμενο αυτό επηρεάζοντας έτσι τα παιδιά στην υιοθέτηση θετικών ή αρνητικών συμπεριφορών (Τρίγα-Μερτίκα, 2011).

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

Σύμφωνα με τις Σπινέλλη – Τρωϊάννου , ο όρος «Δίκαιο Ανηλίκων» αποτελείται από κανόνες ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου με θέμα την άνομη συμπεριφορά του ανηλίκου και αποτελεί αυτόνομο κλάδο του ποινικού δικαίου. Το ουσιαστικό και δικονομικό δίκαιο ανηλίκων αναφέρεται σε δράστες παιδιά, εφήβους και ενδεχομένως μετέφηβους που είτε βρίσκονται σε κίνδυνο είτε είναι κοινωνικά απροσάρμοστοι ή έχουν ανάγκη από μέριμνα και προστασία, πιθανώς στην αιτιολόγηση της συμπεριφοράς του πρώτου, και ασφαλώς στη δομή και λειτουργία των δικαστηρίων ανηλίκων. Το δίκαιο ανηλίκων είναι δηλαδή, κατά τη φύση και τη λειτουργία του, δίκαιο προστασίας των ανηλίκων, με το οποίο επιδιώκονται εποικοδομητικά, θετικά και κοινωνικά μέτρα (Σπινέλλη – Τρωϊάννου 1992).

Γίνεται δεκτό ότι ουσιαστικές αρχές που διέπουν το Ποινικό Δίκαιο των Ανηλίκων, προκειμένου για την επιλογή του κατάλληλου, σκόπιμου και πρόσφατου μέτρου που οδηγεί στην εξατομικευμένη μεταχείριση του ανηλίκου με στόχο τη διαπαιδαγώγηση του και την αποτροπή της υποτροπής που αποτελούν οι αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, κατά την επιβολή των μέτρων κατά του ανηλίκου θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν η ιεράρχηση των μέτρων από τα ηπιότερα προς τα βαρύτερα και από τα εξωϊδρυματικά προς τα ιδρυματικά. (Μαργαρίτης 2009). Αντίστοιχα στοιχεία της αρχής της αναλογικότητας αποτελούν η επιλογή του καταλληλότερου, αναγκαίου και αποτελεσματικού μέτρου που ταιριάζει στην κάθε κρινόμενη περίπτωση. «Το καλώς ευνοούμενο συμφέρον των ανηλίκων, σε συνάρτηση με το γενικότερο συμφέρον της κοινωνίας, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του Δικαίου των Ανηλίκων» (Κατσίρας 2008:80). Τέλος η αρχή του συγκερασμού «προτύπου πρόνοιας» και «προτύπου δικαιοσύνης», είναι αυτή που προσδίδει στο Δίκαιο κοινωνικό – προνοιακό χαρακτήρα καθώς συνεργάζεται και με άλλες επιστήμες όπως η ψυχολογία, η κοινωνική εργασία και η κοινωνιολογία.

Η προστασία της ανηλικότητας

Η μέριμνα για την ανάγκη θέσπισης ειδικών διατάξεων που αφορούν τους ανήλικους παραβάτες από την ελληνική έννομη τάξη προέρχεται από τις γενικές και κατευθυντήριες αρχές που προβλέπονται στις διατάξεις του συντάγματος, καθώς και των Διεθνών Συμβάσεων που η χώρα μας έχει υπογράψει και κυρώσει με εσωτερικό νόμο, οι οποίες δυνάμει της διάταξης του άρθρου 28 παρ. 1 Συντ. έχουν ισχύ εσωτερικού δικαίου αυξημένης τυπικής ισχύος. Τα βασικότερα διεθνή κείμενα που αναφέρονται ειδικά στη μεταχείριση των ανηλικών παραβατών αποτελούν η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (N 2101/1992), η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την άσκηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών (N 2502/1997) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (N 2462/1997).

Ως ανήλικο ο ποινικός νομοθέτης ορίζει (μετά την τροποποίηση του άρθρου 121 παρ. 1 ΠΚ από το Ν 3189/2003) τα πρόσωπα που βρίσκονται κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης και όχι της εκδίκασής της μεταξύ του ογδού και του δεκάτου ογδού έτους της ηλικίας τους.

Ο ποινικός νομοθέτης διακρίνει τους ανήλικους παραβάτες με βάση την ηλικία τους σε τρεις κατηγορίες: α) σε ποινικά αδιάφορους (άρθρο 126 παρ. 1 ΠΚ), β) σε ανήλικους ποινικά ανεύθυνους (άρθρο 126 παρ. 2 ΠΚ), γ) σε ανήλιους ποινικά υπεύθυνους (άρθρο 126 παρ. 2,3 127 ΠΚ).

A. Ποινικά Αδιάφορα Άτομα

«Τα παιδιά έχουν ένα ιδιότυπο σύστημα αξιών, και η συναισθηματική και κοινωνική τους ωριμότητα, στην πλειοψηφία τους επέρχεται μετά το 16^ο έτος της ηλικίας τους.» (Σακελλαρίου 1939:287). Κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 126 ΠΚ ορίζεται ότι οι ανήλικοι κάτω των οκτώ ετών είναι ποινικά αδιάφοροι, συνεπώς στις περιπτώσεις αυτές δεν μπορεί να επιβληθεί κανένα μέτρο για οποιαδήποτε πράξη έχουν τελέσει, και αν ασκηθεί ποινική δίωξη εναντίον τους θεωρείται άκυρη.

B. Αμάχητο τεκμήριο ποινικής ευθύνης

Αυτό το επίπεδο περιλαμβάνει παιδιά ηλικίας οκτώ έως δεκατριών ετών και θεσπίζεται το τεκμήριο ποινικής ανευθυνότητας. Λόγω ηλικίας, ορίζεται η απόλυτη ανικανότητα του ανηλίκου για καταλογισμό και προβλέπεται ειδική μεταχείριση (Μαγκάκης 1982), συνεπώς οι ανήλικοι αυτής της ηλικίας δεν τελούν ποτέ νομικό έγκλημα κατά τη διάταξη του άρθρου 14 ΠΚ ενώ μπορεί για τις πράξεις που τέλεσαν να τους επιβληθούν μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα (άρθρο 126 παρ.2 ΠΚ).

Γ. Μαχητό τεκμήριο ποινικής ευθύνης

Στην κατηγορία των ποινικά υπεύθυνων εντάσσει ο νόμος τους ανήλικους ηλικίας από δεκατρία έως δεκαοκτώ ετών. «Για αυτούς, σύμφωνα με το άρθρο 126 παρ.3 του Ν. 3189/2003, καθιερώνεται μαχητό τεκμήριο ποινικής ανευθυνότητας, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι επιβάλλονται μόνο θεραπευτικά ή αναμορφωτικά μέτρα, εκτός και αν υπάρχει περίπτωση επιβολής ποινικού σωφρονισμού» (Κατσίρας 2008:84). Κρίσιμο στοιχείο που οδηγεί στην κατάφαση ή μη της ικανότητας για καταλογισμό αποτελεί η αξιολόγηση της ωριμότητας καθώς και της προσωπικότητας του ανηλίκου από το αρμόδιο δικαστήριο που θα κρίνει αναγκαίο ή μη τον ποινικό σωφρονισμό του σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων.

Κατά την παρ. 2 του άρθρου 121 ΠΚ τα κατασταλτικά μέτρα που λαμβάνονται σε βάρος των ανηλίκων δραστών κατά τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα διακρίνονται σε: α) αναμορφωτικά μέτρα (122 ΠΚ) β) θεραπευτικά μέτρα (123 ΠΚ) γ) σωφρονιστικά μέτρα – εισαγωγή σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων (127 ΠΚ).

Αναμορφωτικά μέτρα

Σύμφωνα με τον Ν. 3189/2003, ο όρος ανήλικος εγκληματίας απαλείφεται και ο εισαγγελέας αποκτά την ικανότητα να αρνηθεί την άσκηση ποινικής δίωξης σε βάρος ανηλίκου υπό ορισμένες προϋποθέσεις, καθώς και να επιβάλλει στον ανήλικο ένα ή περισσότερα αναμορφωτικά μέτρα.

Επιπλέον, το Άρθρο 122 ΠΚ εισήγαγε καινοτόμες τάσεις για την εξωδικαστηριακή και εξωιδρυματική αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας με την προσθήκη οκτώ ακόμη αναμορφωτικών μέτρων στα τέσσερα ήδη υπάρχοντα. Αυτά τα

αναμορφωτικά μέτρα έχουν τοποθετηθεί με σειρά κλιμακούμενης βαρύτητας και είναι τα εξής: α) η επίπληξη του ανηλίκου, β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους του, γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δ) η ανάθεση του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων, ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης, στ) η αποζημίωση του θύματος ή κατ' άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο, ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, η) η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς, θ) η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης ι) η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε επιμελητές ανηλίκων και ιβ) η τοποθέτηση του ανήλικου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής. Σε κάθε περίπτωση ως πρόσθετο αναμορφωτικό μέτρο μπορεί να επιβληθούν επιπλέον υποχρεώσεις που αφορούν τον τρόπο ζωής του ανηλίκου ή τη διαπαιδαγώγησή του. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορούν να επιβληθούν και δύο ή περισσότερα από αυτά. Τα μέτρα αυτά μπορεί το δικαστήριο να αντικαταστήσει με άλλα ή και με θεραπευτικά, κατόπιν σχετικής γνωμοδότησης.

Ο Ν. 3189/2003 κάνει αναφορά όμως και για τη δικαστική απόφαση της διάρκειας του αναμορφωτικού μέτρου που έχει επιβληθεί στον παραβάτη (άρθρο 122 παρ.3 ΠΚ). Η εν λόγω πρόβλεψη είναι βέβαια θετική καθώς με το προϊσχύον καθεστώς το αναμορφωτικό μέτρο που επέβαλε το δικαστήριο στον ανήλικο διαρκούσε μέχρι τη συμπλήρωση του 21^{ου} έτους της ηλικίας του. Τα αναμορφωτικά μέτρα παύουν τώρα, κατά κανόνα με τη συμπλήρωση του δεκάτου ογδούτου έτους της ηλικίας, ωστόσο κατ' εξαίρεση προβλέπεται η παράτασή τους με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση με ανώτατο όριο τη συμπλήρωση του 21^{ου} έτους της ηλικίας του ανηλίκου (άρθρο 125 παρ. 1 ΠΚ). Επίσης προβλέπεται η άρση αναμορφωτικών μέτρων αν εκπλήρωσαν τον σκοπό τους ή η αντικατάστασή τους με άλλα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, αν κριθεί αναγκαίο.

Θεραπευτικά μέτρα

Το άρθρο 123 ΠΚ, όπως αναθεωρήθηκε μετά το 2003, επιβάλλει θεραπευτικά μέτρα στους ανηλίκους, στις εξής περιπτώσεις όταν αυτοί: α) πάσχουν από ψυχική ασθένεια, β) τελούν σε διατάραξη των πνευματικών τους λειτουργιών, γ) πάσχουν από οργανική νόσο ή κατάσταση που τους δημιουργεί σοβαρή δυσλειτουργία ή τους έχουν γίνει έξη η χρήση οινοπνευματωδών ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορούν να την αποβάλλουν με δικές τους δυνάμεις, δ) εμφανίζουν ανώμαλη καθυστέρηση στην πνευματική και την ηθική τους ανάπτυξη. Σε περίπτωση λοιπόν που συντρέχει μια ή περισσότερες από τις προαναφερθέντες περιπτώσεις και η κατάσταση του ανηλίκου απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση, το δικαστήριο διατάσσει την ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς, στους επιτρόπους του ή στην ανάδοχη οικογένεια, την ανάθεση του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρίες ή σε επιμελητές ανηλίκων, την παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος από τον ανήλικο ή την παραπομπή του σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα. Σημειωτέων είναι πως τα ανωτέρω μέτρα μπορούν να επιβληθούν σωρευτικά ή σε συνδυασμό ανάλογα με την περίπτωση του ανήλικου παραβάτη. Για την επιβολή των «πολλαπλών» θεραπευτικών μέτρων θα πρέπει να κρίνεται και να αιτιολογείται ειδικά και εμπειριστατωμένα η απόλυτη αναγκαιότητα τους (Κοσμάτος 2010).

Είναι σκόπιμο να αναφερθεί ότι πριν από την τροποποίηση του με το Ν. 3189/2003 το άρθρο 123 ΠΚ προέβλεπε αποκλειστικά την ιδρυματική θεραπευτική μεταχείριση του ανηλίκου. «Όπως είναι φυσικό η ανάγκη για επιβολή από το δικαστήριο κάποιου θεραπευτικού μέτρου κατά το άρθρο 123 ΠΚ (κυρίως του ιδρυματικού) παραπομπής του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα προϋποθέτει αναγκαστικά την ύπαρξη ψυχικής, διανοητικής πάθησης του ανηλίκου κατά το χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης και της επιβολής του μέτρου, διότι σε διαφορετική περίπτωση θα ήταν δυνατή η υποβολή σε αναγκαστική θεραπεία υγιούς προσώπου» (Μαργαρίτης:331).

Τα θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται ύστερα από προηγούμενη διάγνωση και γνωμοδότηση από εξειδικευμένη ομάδα ιατρών, ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών, οι οποίοι κατά περίπτωση υπάγονται σε Μονάδα του Υπουργείου

Δικαιοσύνης ή σε Ιατρικά Κέντρα Υγείας ή Κρατικά Νοσηλευτικά Ιδρύματα. Όπως είναι σαφές η κατά τα παραπάνω διάγνωση και γνωμοδότηση από ειδικούς φέρει το χαρακτήρα του ιδιαίτερου αποδεικτικού μέσου της πραγματογνωμοσύνης. Απαραίτητο είναι βέβαια στη γνωμάτευση να προσδιορίζεται η φύση και το είδος της νόσου, το είδος της θεραπείας που μπορεί να ακολουθηθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση με αποκλειστικό γνώμονα την καταλληλότητα της μεταχείρισης και τα ειδικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ανηλίκου. Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι στο μέτρο που η κατάσταση της υγείας του ανηλίκου απαιτεί την εισαγωγή του σε θεραπευτικό κατάστημα, η γνωμάτευση θα πρέπει να προσδιορίζει την κατάλληλη για τη θεραπεία μονάδα υγείας με αποκλειστικό στόχο την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση της υγείας του (Κοσμάτος 2002).

Ο νομοθέτης σε αντίθεση με τα αναφερόμενα στο άρθρο 122 παρ. 3 ΠΚ σχετικά με τον ορισμό στη δικαστική απόφαση της μέγιστης διάρκειας του αναμορφωτικού μέτρου που επιβλήθηκε δεν περιλαμβάνει αντίστοιχη ρύθμιση για τα θεραπευτικά μέτρα, λόγω του κυρίαρχα θεραπευτικού χαρακτήρα τους. «Η θέση αυτή μπορεί να δικαιολογηθεί από την ιδιαιτερότητα των θεραπευτικών μέτρων, καθώς βασικός τους στόχος αποτελεί η κατάσταση της σωματικής, ψυχικής και διανοητικής υγείας του ανηλίκου. Ωστόσο μετά την ενηλικίωση του η παράταση του θεραπευτικού μέτρου θα πρέπει να προϋποθέτει την απόλυτη αναγκαιότητα για συνέχιση του, σύμφωνα με τη θεμελιωμένη κρίση των ειδικών επιστημόνων» (Κοσμάτος 2010:92-93)

Σωφρονιστικά μέτρα

«Έχει χαρακτηριστικά λεχθεί ότι το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης είναι ο πιο δραστικός παράγοντας συντήρησης της παραβατικότητας, και μάλιστα της νεανικής, εφ' όσον διατηρεί το status quo της κοινωνίας και καλλιεργεί τις κοινωνικές ανισότητες» (Κατσίρας 2008:97).

Ποινές στερητικές της ελευθερίας είναι το έσχατο μέσο στο οποίο μπορεί να καταφύγει ο δικαστής ανηλίκων και αντί αυτού έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει μέτρα όπως η επίπληξη, η θεραπεία του ανηλίκου σε ειδικό κέντρο, η κοινωφελής εργασία κ.α. Συνήθως, αποφασίζεται στην περίπτωση διάπραξης σοβαρού

αδικήματος. Κατά πλάσμα δικαίου (άρθρο 18 ΠΚ) ο ανήλικος δεν διαπράττει ποτέ κακούργημα.

ΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Τα δικαστικά αυτά μέτρα και τις σχετικές ρυθμίσεις που αφορούν παραβατικούς ανηλικούς αποφασίζουν τα δικαστήρια ανηλίκων. Αυτά είναι κοινά ποινικά δικαστήρια που ασκούν ειδική ποινική διαδικασία, έχουν ειδική δωσιδικία και δικάζουν τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλικούς ηλικίας από δεκατριών μέχρι και του δεκάτου ογδόου έτους συμπληρωμένου. Η αρμοδιότητα των δικαστηρίων ανηλίκων ρυθμίζεται στο άρθρο 113 ΚΠΔ, το οποίο αντικαταστάθηκε αρχικά με το άρθρο 4 παρ. 3 του Ν 3189/2003 και στη συνέχεια με το άρθρο 6 Ν 3860/2010. Διακρίνονται σε μονομελή, τριμελή α΄ βαθμού και εφετεία (πρώην τριμελή δικαστήρια ανηλίκων β΄ βαθμού).

Τα δικαστήρια ανηλίκων συγκροτούνται ως εξής:

A) το Μονομελές Δικαστήριο Ανηλίκων

Συντίθεται από έναν Πρόεδρο Πρωτοδικών σε κάθε πρωτοδικείο, ο οποίος ορίζεται μαζί με έναν αναπληρωτή, πρόεδρο ή πρωτοδίκη. Παρίσταται δε και γραμματέας. Ως δικαστής ανηλίκων ορίζεται τακτικός δικαστής, που γνωρίζει τουλάχιστον μια ξένη γλώσσα και επιδεικνύει σχετικό ενδιαφέρον για τους ανηλικούς. Ο διορισμός του πραγματοποιείται για δύο χρόνια, τα οποία μπορούν να ανανεωθούν κατόπιν απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης και απόφασης του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου.

Το Μονομελές Δικαστήριο Ανηλίκων δικάζει σύμφωνα με το άρθρο 113 παρ.1 Α΄ ΚΠΔ: i) τις πράξεις που τελούνται από ανηλικούς, εκτός από εκείνες που δικάζονται από το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων (άρθρο 113 παρ.1 Α΄ περ. α΄ ΚΠΔ). Σε πρακτικό επίπεδο το Μονομελές Δικαστήριο είναι αρμόδιο για πράξεις που τιμωρούνται με φυλάκιση ή με πρόσκαιρη κάθειρξη έως δέκα έτη. ii) Τα πταίσματα που τελούνται από ανηλικούς στην έδρα του πρωτοδικείου (άρθρο 113 παρ.1 Α΄ περ.

β' ΚΠΔ), iii) τις εφέσεις κατά των αποφάσεων του πταισματοδικείου για ανηλίκους (άρθρο 113 παρ. 1 Α' περ. γ' ΚΠΔ) λειτουργώντας εν προκειμένω ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο, iv) όλες τις πράξεις των ανηλίκων ηλικίας από οκτώ έως δεκαπέντε ετών (άρθρο 113 παρ. 1 τελευταίο εδάφιο ΚΠΔ) επιβάλλοντας τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα που ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα. Επιβάλλει επίσης τα αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα που ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα για ανηλίκους που δεν έχουν συμπληρώσει το δέκατο τρίτο έτος της ηλικίας τους. Τα Μονομελή Δικαστήρια ανηλίκων ασχολούνται με το 99% των περιπτώσεων παραβατικότητας των ανηλίκων (Τρωϊαννού – Λούλα 1977).

B) το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων

Το Τριμελές Δικαστήριο συντίθεται από τον δικαστή ανηλίκων του μονομελούς δικαστηρίου ανηλίκων και δυο Πλημμελειοδίκες που ορίζονται από τον Πρόεδρο Πρωτοδικών. Μετέχει και εδώ Εισαγγελέας και παρίσταται γραμματέας.

Το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων (άρθρο 113 παρ. 1 Β' ΚΠΔ) δικάζει τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται από ανηλίκους, για τις οποίες η ποινή περιορισμού σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων που πρέπει να επιβληθεί, σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα, είναι τουλάχιστον 5 ετών και αν τελούνταν από ενήλικα θα απειλούνταν με ισόβια κάθειρξη ή πρόσκαιρη με ανώτατο όριο τα είκοσι έτη.

Γ) Εφετείο Ανηλίκων

Σύμφωνα με το Ν. 3189/2003 καταργήθηκαν τα Τριμελή Δικαστήρια Ανηλίκων β' βαθμού και συστάθηκαν τα Εφετεία Ανηλίκων. Το Εφετείο ορίζεται από έναν εφέτη ή τον αναπληρωτή του και από δυο άλλους νεότερους του, αν είναι δυνατόν, εφέτες που ορίζονται από αυτόν που διευθύνει το δικαστήριο. (Μετέχει και εδώ Εισαγγελέας και Γραμματέας). Η παράσταση συνηγόρου των ανηλίκων δεν είναι υποχρεωτική.

Το Τριμελές Εφετείο Ανηλίκων δικάζει ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των Μονομελών και Τριμελών Δικαστηρίων Ανηλίκων που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία.

ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ο δικαστής ανηλίκων σύμφωνα με το Ν. 2289/1995 είναι αυτός που θα αποφασίσει αν ένας ανήλικος σε κίνδυνο θα υποβληθεί στο μέτρο του εγκλεισμού σε ίδρυμα ή στο μέτρο της επιμέλειας από τον επιμελητή ανηλίκων (Γεωργούλας 2000).

Οι δικαστές ανηλίκων ορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από γνώμη του συμβουλίου ή του δικαστή που διευθύνει το δικαστήριο και πρόταση του οικείου εισαγγελέα εφετών και η θητεία τους είναι τριετής (άρθρο 26 παρ. 3 Ν 1756/1988, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 παρ.4 Ν 3860/2010) ενώ μπορεί να ανανεώνεται, πάντοτε όμως με τη συναίνεση τους (άρθρο 7 παρ.2 ΚΠΔ). Για τη θέση του δικαστή ανηλίκων προτιμώνται όσοι έχουν ειδικές γνώσεις (εγκληματολογίας, ψυχολογίας, παιδαγωγικής κλπ).

«Όμως, ο δικαστής ανηλίκων, δυστυχώς δεν αφήνεται απερίσπαστος στο έργο του, αφού, παράλληλα μ' αυτήν του την απασχόληση, επιφορτίζεται και με άλλα δικαστικά καθήκοντα. Και η κατάσταση επιδεινώνεται, μια και δεν υπάρχει κατά κανόνα, πραγματική εξειδίκευση του δικαστή ανηλίκων – αφού δεν υπάρχουν, άλλωστε, ούτε ειδικοί ποινικοί δικαστές. Ο επαινετός ζήλος τους δεν αρκεί, ασφαλώς, για να καλύψει τη σημαντική αυτή έλλειψη» (Φαρσεδάκης χ.χ: 163).

Περαιτέρω για το διορισμό στη θέση του δικαστή και του εισαγγελέα ανηλίκων αξιολογείται η προηγούμενη συμμετοχή τους σε ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης που οργανώνει η Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών ή η κατοχή διδακτορικού διπλώματος ή μεταπτυχιακού τίτλου στο ειδικό αντικείμενο.

Η μη συμμετοχή των «ειδικών» δικαστών ανηλίκων στη σύνθεση των δικαστηρίων ανηλίκων συνιστά απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας (άρθρο 171 ΚΠΔ), η οποία αποτελεί τον προβλεπόμενο στο άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Β' ΚΠΔ αναιρετικό λόγο της κακής σύνθεσης του δικαστηρίου.

Ειδικός Ανακριτής Ανηλίκων

Στο πεδίο της προδικασίας περιλαμβάνεται ειδική ρύθμιση, κατά την οποία προβλέπεται από το νομοθέτη η ύπαρξη «Ειδικού Ανακριτή Ανηλίκων» υποχρεωτικά κατά το στάδιο της κύριας ανάκρισης (άρθρο 4 παρ. 2 β' ΚΠΔ) και δυνητικά κατά το στάδιο της προανάκρισης (άρθρο 33 παρ.3 εδ.β' ΚΠΔ). Ειδικά για τα πρωτοδικεία Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πειραιώς ως ανακριτές ανηλίκων ορίζονται πρωτοδίκες με

πενταετή τουλάχιστον υπηρεσία (άρθρο 26 παρ.1 Ν 1756/1988). Η θητεία του ανακριτή ανηλίκων είναι διετής και μπορεί να ανανεώνεται με τις ίδιες διατυπώσεις.

Ειδικός Εισαγγελέας Ανηλίκων

Η άσκηση της ποινικής δίωξης κατά των ανηλίκων λαμβάνει χώρα από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών (άρθρο 27 παρ. 1 ΚΠΔ). Ειδική ωστόσο ρύθμιση εισάγεται για τα μεγάλα πρωτοδικεία της χώρας (Αθηνών, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης και Πατρών) με το άρθρο 4 παρ. 1 του Ν 3189/2003, το οποίο προβλέπει τον ειδικό ορισμό από τον εισαγγελέα εφετών ενός εισαγγελέα πρωτοδικών και του αναπληρωτή του ως εισαγγελέα ανηλίκων. Η θητεία του εισαγγελέα ανηλίκων είναι τριετής και μπορεί να ανανεώνεται με τις ίδιες διατυπώσεις.

Επιμελητές Ανηλίκων

Τον Δικαστή Ανηλίκων συντρέχουν στο έργο του –πολύτιμοι συνεργάτες του- οι Επιμελητές Ανηλίκων που, μαζί με τους γονείς και τους κηδεμόνες των ανηλίκων, τους κοινωνικούς λειτουργούς και το λοιπό προσωπικό των ιδρυμάτων αγωγής και τους επανδρώνοντες τις εταιρίες προστασίας ανηλίκων, αποτελούν τους φορείς των μέτρων αγωγής. «Η ιδιομορφία της ποινικής διαδικασίας κατά των ανηλίκων επιβάλλει την καθιέρωση «ενδιάμεσου πόλου» ανάμεσα στον ανήλικο και το δικαστήριο. Τον ρόλο αυτό διαδραματίζει ο επιμελητής ανηλίκων, ο οποίος διεξάγει την έρευνα για την προσωπικότητα του ανηλίκου (άρθρο 239 ΚΠΔ) πριν την εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο (Χαραλαμπίκης 2011:1221)».

Ο Ν 2793/1954 αρχικά προέβλεψε τη συγκρότηση της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, η οποία ορίζεται με απόφαση του Υπουργείου Δικαιοσύνης μετά από σχετική πρόταση του Δικαστή Ανηλίκων. Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων έχουν την έδρα τους σε κάθε πρωτοδικείο και εποπτεύονται από τον Δικαστή Ανηλίκων (άρθρο 1 παρ. 1 και 2 του ΠΔ 49/1979).

Η σπουδαιότητα του ρόλου των επιμελητών ανηλίκων αναγνωρίζεται σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας, συνεπώς η παρουσία τους κατά την κεκλεισμένων των θυρών δίκη σε βάρος των ανηλίκων είναι επιβεβλημένη (άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 3315/1955). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι όσα λαμβάνουν γνώση οι επιμελητές σχετικά με τον ανήλικο και το περιβάλλον του διέπονται από το απόρρητο, το οποίο περιλαμβάνει και την απαγόρευση μαρτυρίας τους για τα στοιχεία που περιήλθαν σε

γνώση τους στα πλαίσια άσκησης του λειτουργήματός τους (άρθρο 5 παρ. 2 Ν 378/1976).

Η μη δημοσιότητα της δίκης

Η δίκη του ανηλίκου ενώπιον των δικαστηρίων ανηλίκων δεν διέπεται από την αρχή της δημοσιότητας, αντίθετα η δίκη διεξάγεται χωρίς την παρουσία ακροατηρίου. Ρητή αναφορά στην «κεκλεισμένων των θυρών» δίκη ενώπιον των δικαστηρίων ανηλίκων γίνεται με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 3315/1955. Κατά την παραπάνω διάταξη κατά τη συνεδρίαση των δικαστηρίων ανηλίκων παραβρίσκονται μόνο οι διάδικοι (κατηγορούμενος και πολιτικώς ενάγων), οι συνήγοροι τους, οι επιμελητές ανηλίκων και οι γονείς ή οι κηδεμόνες των ανηλίκων κατηγορουμένων. Πρόκειται σαφώς για πρόβλεψη που έχει τεθεί προς το συμφέρον του ανηλίκου κατηγορουμένου, προκειμένου να μην εκτίθεται δημόσια η ιδιωτική του ζωή. «Σωστό είναι, επίσης, να μην δημοσιεύονται φωτογραφίες, ονόματα και γενικά, πληροφορίες στον τύπο, σχετικά με τις δίκες ανηλίκων (παρά την έλλειψη σχετικής νομοθετικής ρύθμισης, μετά την κατάργηση του Ν 346/1969 με το Ν 10/1975 που συμπάρεσυρε και τη σχετική απαγόρευση που θέσπιζε το άρθρο 56)» (Φαρσεδάκης 2005:165).

Ο ΝΕΟΣ ΝΟΜΟΣ 3189/2003

Η ελληνική ποινική νομοθεσία για τη μεταχείριση των ανήλικων παραβατών προσπάθησε με το νέο νόμο να εναρμονιστεί με τη διεθνή τάση της ποινικής αντιμετώπισής τους. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι το θεσμικό στίγμα της μεταχείρισης του ανήλικου παραβάτη μέσα από τα νέα μέτρα αποτυπώνεται στην παραδοχή ότι η παραβατικότητα είναι κατά βάση κοινωνικό πρόβλημα και επομένως η εμπλοκή της κοινότητας στην αντιμετώπισή της είναι εξαιρετικής σημασίας. Βέβαια από τις τροποποιήσεις του νόμου, - πλην της αύξησης των ηλικιών της ποινικής ανηλικότητας και της εξίσωσης της με την αστική- οι υπόλοιπες αφορούν μετατροπές στην ορολογία και δεν σηματοδοτούν ριζικές αλλαγές.

Παράλληλα, εκτός από την κατηγορία ότι αυτά τα μέτρα είναι μόνο κατ' όνομα αναμορφωτικά και παιδαγωγικά, αφού στην ουσία είναι ανύπαρκτα, έχουν κατηγορηθεί ότι δεν βρίσκονται σε αντιστοιχία με τις νέες κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις καθώς επίσης και με τις ιδιαιτερότητες και μεταβολές της

ελληνικής πραγματικότητας των τελευταίων ετών, με αποτέλεσμα οι καινοτόμες διατάξεις να κινδυνεύουν να μείνουν ανενεργές.

Στο πρώτο πλαίσιο της κριτικής όπως οριοθετείτε η έννοια της αναποτελεσματικότητας εξηγείται παραστατικά από τον Α. Μηλιοτόπουλο, δικαστή ανηλίκων στη Θεσσαλονίκη. «Έτσι, όταν π.χ. επιβάλλαμε επίπληξη ή επιμέλεια γονέων (μέτρα που όπως είναι γνωστό επιβάλλονται συχνότερα από τα άλλα στην πράξη), αφού τελείωνε η δίκη και τα παιδιά έβγαιναν από την αίθουσα του δικαστηρίου, αναρωτιόταν ποια ήταν η ‘ποινή’ που τους υπεβλήθη. Σε άλλες περιπτώσεις, συνομήλικο των κατηγορουμένων στους οποίους είχε επιβληθεί κάποια φορά στο παρελθόν επίπληξη ή επιμέλεια γονέων συμβούλευαν τους άλλους συνομηλίκους τους που επρόκειτο να δικαστούν στο μέλλον, να μην ανησυχούν γιατί: ‘δεν παθαίνεις τίποτε, θα σε συμβουλέψουν λίγο και θα σε αφήσουν να φύγεις’» (Γεωργούλας 2000:196).

Συμπέρασμα

Τα νέα μέτρα κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση και γίνεται προσπάθεια εναρμόνισης με τα διεθνή κείμενα, όπως εκείνο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, των αρχών διακήρυξης του ΟΗΕ κ.α. Παρά ταύτα όμως, δεν ρυθμίζονται σημαντικά θέματα όπως το δικαίωμα του παιδιού να ασκεί έφεση κατά των αναμορφωτικών μέτρων, η μη αναγραφή των αναμορφωτικών μέτρων στο ποινικό μητρώο κ.τλ. «Για να λειτουργήσουν τα νέα μέτρα, είναι ευνόητο ότι θα απαιτηθούν υποδομές και οικονομική υποστήριξη, που ακόμα δεν έχει γίνει σαφές αν και πως θα πραγματοποιηθούν» (Κατσίρας 2008).

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΠΟΙΝΗΣ

Η κάθειρξη και ο εγκλεισμός λοιπόν, δεν είναι η μοναδική λύση στη ποινική μεταχείριση. Πολλές από τις διατάξεις του σωφρονιστικού κώδικα που έχουν μείνει κενές έχουν αρχίσει να εξετάζονται από το 2001 και μερικές από αυτές έχουν τεθεί ήδη σε εφαρμογή. Εξωϊδρυματικές ποινές, παροχή κοινωφελούς εργασίας, διερεύνηση περιπτώσεων αναστολής, ποινή με επιτήρηση, επιβολή διοικητικών μέτρων και η αποποινικοποίηση πράξεων βρίσκονται στο επίκεντρο την τελευταία 10ετία με σκοπό την αναβάθμιση των σωφρονιστικών πολιτικών. Παρακάτω θα εξετάσουμε τις 3 από τις πιο συχνές εναλλακτικών ποινών.

Η παραμονή μέσα στο ίδρυμα ωθεί τον εγκλειστο σε μία ένταξη στην «υποπολιτισμική» ομάδα της φυλακής και σε σταδιακή υιοθέτηση του ρόλου του εγκληματία. «Έχει χαρακτηριστικά λεχθεί ότι το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης είναι ο πιο δραστικός παράγοντας συντήρησης της παραβατικότητας, εφ' όσον διατηρεί το status quo της κοινωνίας και καλλιεργεί τις κοινωνικές ανισότητες» (Κατσίρας, 2008) .

Απόλυση Υπό Όρο

Η απόλυση υπό όρο συνιστά εναλλακτική μορφή έκτισης ποινής, όπως η έκτιση σε καθεστώς ημι-ελευθερίας, η τμηματική έκτιση της ποινής, και η παροχή κοινωφελούς εργασίας. Συνιστά τον παλιότερο θεσμό στην χώρα μας εναλλακτικής έκτισης της ποινής κατά της ελευθερίας (προβλέφθηκε πρώτα από τον Ν.811/1917).

- Αποτελεί στάδιο δοκιμαστικό και προπαρασκευαστικό του καταδίκου για την οριστική ελευθερία. Κατά την κρατούσα άποψη είναι θεσμός του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, γι' αυτό σε περίπτωση που από την τέλεση της πράξης έως την αμετάκλητη καταδίκη ισχύσουν περισσότεροι νόμοι, εφαρμόζεται ο ευμενέστερος για τον κατηγορούμενο.
- Θεωρείται μέτρο επιείκειας ιδιαίτερα όταν ο συνθήκες κράτησης είναι κακές και επιδεινώνουν σε μεγάλο βαθμό το κακό της προσβολής της προσωπικής ελευθερίας του καταδίκου.
- Αποτελεί λύση ανάγκης για την αντιμετώπιση του προβλήματος του υπερκορεσμού των φυλακών.

- Αποτελεί ευεργετικό μέτρο, το οποίο ωθεί τον κατάδικο να συμπεριφέρεται άψογα κατά τη διάρκεια της κράτησης του προκειμένου να την κερδίσει, γεγονός που συμβάλλει στην τήρηση της τάξης μέσα στην φυλακή (ωστόσο δεν ξέρουμε πόσο ειλικρινής είναι).
- Αποτελεί πρόκληση για τον κατάδικο στον οποίο χορηγήθηκε γιατί για να την διατηρήσει, καταβάλει προσπάθεια να συμπεριφέρεται νομότυπα κατά τη διάρκεια του χρόνου δοκιμασίας (υποτίθεται ότι αυτό τον εθίζει στην νομότυπη συμπεριφορά για όλη την υπόλοιπη ζωή του).
- Εκφράζει αποδοκιμασία του θεσμού της φυλάκισης, γιατί αποδεικνύει ότι οι κατάδικοι σε μακρόχρονες ποινές τις εκτίουν έξω από την φυλακή χωρίς πρόβλημα και γι' αυτό υιοθετείται ως υποκατάστατο.

Ο θεσμός χρησιμοποιείται άλλοτε καταχρηστικά, άλλοτε ως θεσμός καθαρά σωφρονιστικός με στόχο τον ίδιο τον κατάδικο και άλλοτε ως θεσμός άσκησης σωφρονιστικής πολιτικής με στόχο την λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος. Το θεσμό συνιστούν ο Βασικοί Κανόνες του ΟΗΕ (Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών) για την Μεταχείριση των Κρατουμένων του 1957 ως μέτρο προπαρασκευής του κρατούμενου για την επιστροφή του στην κοινωνική ζωή. Το 1964 στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης, καταρτίστηκε η «Σύμβαση για την επιτήρηση των εγκληματιών που καταδικάστηκαν υπό όρους ή απολύθηκαν υπό όρους» (30/11/1964 τέθηκε σε ισχύ στις 22/8/1975).

Κοινωφελής Εργασία

Σύμφωνα με τον Κουράκη (2009), η κοινωφελής εργασία χρησιμοποιείται στη διεθνή πρακτική, ως εναλλακτικός τρόπος εκτέλεσης της ποινής με σκοπό να αποφεύγεται ο εγκλεισμός σε κατάστημα κράτησης με τις όποιες συνέπειες επιφέρει αυτό. Επιβάλλεται συνήθως για μικρής βαρύτητας ποινές με βραχυχρόνια διάρκεια. Βασίζεται σε εθελοντική εργασία σε διάφορες δημόσιες υπηρεσίες υπέρ του κοινωνικού συνόλου με ένα συνολικό αριθμό ωρών που καθορίζεται δικαστικώς.

Η Χαΐδου (2002) υποστηρίζει ότι η κοινωφελής εργασία στοχεύει στην εξάλειψη των μειονεκτημάτων που επισύρει ο εγκλεισμός σε κατάστημα κράτησης. Συνίσταται στη συγκεκριμένη εκούσια δωρεάν παροχή εργασίας του κατάδικου για

το κοινωνικό σύνολο μέχρι να συμπληρωθεί συγκεκριμένος αριθμός ωρών. Έχει καθιερωθεί ως αυτοτελής κύρωση, είτε ως ποινή εκ μετατροπής άλλης ποινής, είτε ως τρόπος έκτισης μια ποινής κατά της ελευθερίας. Στην Ελλάδα θεσπίστηκε νομοθετικά από το 1991 ως εναλλακτικό μέτρο έκτισης της στερητικής της ελευθερίας ποινής ως ενός έτους. Από το 1996 προβλέφθηκε εναλλακτικά για τις ποινές στερητικές της ελευθερίας οι οποίες είχαν ήδη μετατραπεί σε χρηματικές. Παρ' όλα αυτά όμως η κοινωφελής εργασία εφαρμόστηκε στην πράξη σπάνια σε ανήλικους δράστες και καθόλου σε ενήλικους. Κύριος λόγος για αυτό είναι ότι δεν έχει ιδρυθεί ακόμη ο κλάδος των επιμελητών κοινωνικής αρωγής, ο οποίος είναι απαραίτητος για την λειτουργία του θεσμού.

Σύμφωνα με τον Σορβατζιώτη (2016), η Ποινή Κοινωφελούς Εργασίας (Π.Κ.Ε.) στα ευρωπαϊκά δικαιοσύνη συστήματα εμφανίζεται στο αγγλοσαξονικό δίκαιο (Community Service Orders) από το έτος 1602 (Διάταγμα της Βασίλισσας) ως αυτοτελής ποινή, με την παροχή υπηρεσιών στο Βρετανικό Πολεμικό Ναυτικό για εγκλήματα μεσαίας βαρύτητας. Το έτος 1972 εισάγεται στην ποινική νομοθεσία της Αγγλίας, ομοίως ως αυτοτελής ποινή και έκτοτε υιοθετείται από τα δικαιοσύνη συστήματα και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, είτε ως εναλλακτικός τρόπος έκτισης της ποινής, είτε ως αυτοτελής εναλλακτική της στερητικής της ελευθερίας ποινή. Στην Ελλάδα τα αναθεωρητικά σχέδια του Ποινικού Νόμου των ετών 1924 και 1933 εισάγουν το σύστημα της «απεργασίας», σύμφωνα με το οποίο ο καταδικασθείς μπορούσε να αποτίσει τη χρηματική ποινή με ελεύθερη εργασία.

Ωστόσο, η εφαρμογή των διατάξεων της ποινής της Κοινωφελούς Εργασίας αφορά μόνο τους οικονομικά ασθενείς, αυτούς δηλαδή που δεν έχουν τη δυνατότητα να εξαγοράσουν την ποινή τους. Καλούνται να εργάζονται πολλές φορές και με πλήρες ωράριο χωρίς αμοιβή έως και πέντε έτη, αφόσον γίνεται επιτρεπτό ότι η παροχή κοινωφελούς εργασίας επιτρέπεται και επί καταγνώσεως συνολικής ποινής φυλακίσεως [Α.Π. 319/2001 ΑΡΧΝ/2002 (259) , ΠΟΙΝΔ/ΝΗ/2001 (729), ΠΟΙΝΑΟΓ/2001 (1318), ΠΟΙΝΧΡ/2001 (980)], κατώτατο όριο δέκα έτη, ενώ παράλληλα στερούνται τη δυνατότητα να εργασθούν κάπου αλλού έτσι ώστε να εξασφαλίζουν τα προς το ζην. Σημειώνεται ότι στην Ελλάδα ο θεσμός δεν εφαρμόζεται στον ελεύθερο χρόνο του καταδικασθέντα, όπως συμβαίνει σε άλλα

δικαιϊκά συστήματα τα οποία προβλέπουν ότι η ποινή Κοινωφελούς Εργασίας δεν επιτρέπεται να εκτελείται σε βάρος της κύριας εργασιακής απασχόλησης.

Στους παρακάτω πίνακες συμπεριλαμβάνονται οι υπηρεσίες του Κράτους, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα Ν.Π.Δ.Δ. και τα μη κερδοσκοπικά κοινωφελή Ν.Π.Ι.Δ. που έχουν τη δυνατότητα να δεχθούν άτομα για να παράσχουν κοινωφελή εργασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθ.82 του ποινικού Κώδικα, όπως ισχύει και του άρθ.64 του Ν. 2776/99 Σ.Κ, ο οποίος διαμορφώνεται ως ακολούθως:

Φορείς Οι Οποίοι Συμμετέχουν Στην Εφαρμογή Του Θεσμού Της Κοινωφελούς Εργασίας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	
Περιφερειακή Ενότητα Δράμας	Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Έβρου	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Τομείς καθαριότητας και πρασίνου
Περιφερειακή Ενότητα Θάσου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Καβάλας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Ξάνθης	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Ροδόπης	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας και συντήρησης κτιρίων

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	
Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας	➤ Υπηρεσίες Καθαριότητας ➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Τεχνική υπηρεσία, υπηρεσία περιβάλλοντος
Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Τομείς καθαριότητας και περιβάλλοντος ➤ Τομείς καθαριότητας και πρασίνου
Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Πιερίας	➤ Υπηρεσίες καθαριότητας, φύλαξης δημοτικού πάρκου ➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Πέλλας	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας και

	πρασίνου
Περιφερειακή Ενότητα Σερρών	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Τομείς καθαριότητας και τεχνικών έργων
Περιφερειακή Ενότητα Χαλκιδικής	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Τομέας καθαριότητας

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Περιφερειακή Ενότητα Γρεβενών	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Τομείς καθαριότητας και κήπων
Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Κοζάνης	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες πρασίνου, καθαριότητας
Περιφερειακή Ενότητα Φλώρινας	➤ Διάφοροι Τομείς

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

Περιφερειακή Ενότητα Άρτας	➤ Τομείς καθαριότητας, κήπων και γενικών καθηκόντων ➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας	➤ Τομείς καθαριότητας, πρασίνου και αυτεπιστασίας
Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας	➤ Διάφοροι Τομείς

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Περιφερειακή Ενότητα Καρδίτσας	➤ Τομείς καθαριότητας και πρασίνου ➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας	➤ Υπηρεσίες καθαριότητας και κήπων ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας
Περιφερειακή Ενότητα Σποράδων	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Τρικάλων	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Τομείς καθαριότητας και πρασίνου
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	
Περιφερειακή Ενότητα Ζακύνθου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Κερκύρας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Ιθάκης	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Λευκάδας	➤ Υπηρεσίες καθαριότητας, κήπων και πρασίνου
Περιφερειακή Ενότητα Κεφαλληνίας	➤ Διάφοροι Τομείς

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	
Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας
Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας
Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας	➤ Διάφοροι Τομείς

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	
Περιφερειακή Ενότητα Βοιωτίας	➤ Υπηρεσίες καθαριότητας, κήπων και δενδροστοιχιών ➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Ευβοίας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Ευρυτανίας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Φθιώτιδας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Φωκίδας	➤ Διάφοροι Τομείς

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	
Περιφερειακή Ενότητα Κεντρικού Τομέα Αθηνών	➤ Διάφοροι Τομείς, ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας, πρασίνου και Κέντρο Φροντίδας Οικογενείας του Δήμου
Περιφερειακή Ενότητα Βορείου Τομέα Αθηνών	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Φύλακες κτιρίων και υπάλληλοι καθαριότητας κτιρίων ➤ Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Τεχνικών Υπηρεσιών
Περιφερειακή Ενότητα Νοτίου Τομέα Αθηνών	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας και πρασίνου
Περιφερειακή Ενότητα Δυτικού Τομέα Αθηνών	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσία καθαριότητας, πρασίνου και εργασίες τεχνικών υπηρεσιών
Περιφερειακή Ενότητα Πειραιώς	➤ Τμήματα καθαριότητας και πρασίνου ➤ Διάφοροι Τομείς

Περιφερειακή Ενότητα Νήσων	➤ Υπηρεσίες καθαριότητας και πρασίνου ➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Αττικής	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας και πρασίνου
Περιφερειακή Ενότητα Δυτικής Αττικής	➤ Υπηρεσίες καθαριότητας, πρασίνου και άλλων ➤ Τομείς καθαριότητας, κήπων και γενικών καθηκόντων
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	
Περιφερειακή Ενότητα Αργολίδας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Αρκαδίας	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας, ανακύκλωσης, πρασίνου
Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Λακωνίας	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες πρασίνου, καθαριότητας και διοικητικές υπηρεσίες
Περιφερειακή Ενότητα Μεσσηνίας	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Υπηρεσίες καθαριότητας, πρασίνου και διοικητικές υπηρεσίες

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Λήμνου	➤ Διάφοροι Τομείς

Περιφερειακή Ενότητα Σάμου	➤ Διάφοροι Τομείς

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Περιφερειακή Ενότητα Άνδρου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Θήρας	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Καλύμνου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Κω	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Μυκόνου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Νάξου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Πάρου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Σύρου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Τήνου	➤ Διάφοροι Τομείς

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

Περιφερειακή Ενότητα Ηρακλείου	➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Λασιθίου	➤ Διάφοροι Τομείς ➤ Τομείς πρασίνου, καθαριότητας, τεχνικών έργων
Περιφερειακή Ενότητα Ρεθύμνου	➤ Τομέας καθαριότητας ➤ Διάφοροι Τομείς
Περιφερειακή Ενότητα Χανίων	➤ Υπηρεσίες καθαριότητας ➤ Υπηρεσίες οδοποιίας, καθαριότητας, άρδευσης,

	πρασίνου ➤ Διάφοροι Τομείς

ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	
ΦΟΡΕΑΣ	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς	➤ Δραστηριότητες Τμήματος Κοινωνικής Συμμετοχής
Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης	➤ Βοηθητικές εργασίες
Ε.Π.Α.Ψ.Υ. Οικοτροφείο Λαμίας «ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ»	➤ Τομείς καθαριότητας, χειροτεχνίας και τεχνικών έργων
Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός α) Κοινωνικός Ξενώνας Αστέγων β) Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων γ) Πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» Εξαρχείων, Κυψέλης, Πατησίων	➤ Διάφοροι Τομείς
Ένωση Ελλήνων Χημικών	➤ Εργασίες γραφείου και καθαριότητας
Εταιρεία Κοινωνικής Υποστήριξης Ανηλίκων και Εφήβων Μέλος Ο.Ε.Μ.Κ.Ο.Ε	➤ Διάφοροι Τομείς
Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Περισού	➤ Διάφοροι τομείς βοηθητικών εργασιών
Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Βόλου, Στέγη Φιλοξενίας Ανηλίκων	➤ Διάφοροι Τομείς
Εταιρία Προστασίας Ανηλίκων	➤ Διάφοροι τομείς βοηθητικών

Ηρακλείου Κρήτης, Στέγη Φιλοξενίας Ανηλίκων	εργασιών
Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Κοζάνης, Στέγη Φιλοξενίας Ανηλίκων	➤ Διάφοροι Τομείς
Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Πειραιά, Στέγη Ανηλίκων «Ο ΚΑΛΟΣ ΠΟΙΜΕΝΑΣ»	➤ Διάφοροι τομείς βοηθητικών εργασιών
Ίδρυμα Κωνσταντίνου και Ταρσής Μιμηκοπούλου, Ν.Π.Ι.Δ.	➤ Τομείς καθαριότητας, διαλογής ρούχων, οικοδομικών, μηχανολογικών και υδραυλικών εργασιών, μηχανοργάνωσης και γραμματειακής υποστήριξης
Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών	➤ Τομείς καθαριότητας και προπαρασκευής συσσιτίου
Κοινοφελής Επιχείρηση Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης Δημοτικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης Δήμου Βόλου (Κ.Ε.Κ.Π.Α.-Δ.Ι.Ε.Κ.)	➤ Διάφοροι Τομείς
Κέντρο Κοινωνικής Πολιτικής και Προαγωγής Υγείας Δήμου Καισαριανής «ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΜΑΝΩΛΙΔΗΣ»	➤ Διάφοροι Τομείς
Κέντρο Βρεφών «ΜΗΤΕΡΑ»»	➤ Διάφοροι Τομείς
Κέντρο Ζωής	➤ Διάφοροι Τομείς
ΚΛΙΜΑΚΑ	➤ Θέσεις οδηγών, συνοδών Α.Μ.Ε.Α., φροντιστών, κ.λπ.
Κοινωνικός Ξενώνας «ΚΑΡΕΑ»	➤ Διάφοροι Τομείς
Μονάδα Φροντίδας Ηλικιωμένων Κωνσταντοπούλειος Οίκος Ευγηρίας και Χρονίων Παθήσεων «Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ	➤ Διάφοροι Τομείς

ΑΝΔΡΕΑΣ»	
Ν.Π.Δ.Δ. «Δημοτικός Οργανισμός Εκπαίδευσης, Παιδιού, Αθλητισμού και Πολιτισμού-ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Δήμου Βόλου»	➤ Διάφοροι Τομείς
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙ	➤ Διάφοροι Τομείς
ΡΕΤΟ ΕΛΛΑΣ-ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ (μη κερδοσκοπικό σωματείο)	➤ Διάφοροι Τομείς
Σύλλογος Ατόμων με κινητικά προβλήματα και φίλων «ΠΕΡΠΙΑΤΩ»	➤ Διάφοροι Τομείς
Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Αναπηρία Ν. Φθιώτιδας	➤ Διάφοροι Τομείς
Σύλλογος Συμπαράστασης Κρατουμένων «Ο ΟΝΗΣΙΜΟΣ»	➤ Διοικητικές υπηρεσίες και υπηρεσίες καθαριότητας
Σύνδεσμος Διαχείρισης Απορριμμάτων	➤ Διοικητική, Τεχνική και Πληροφορική Υπηρεσία
Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών Πανεπιστημίου Αιγαίου	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπηρεσίες αρμοδιότητας Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Τρικάλων	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ΚΕ.ΠΕ.Π. Καρδίτσας	➤
Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Θεραπευτήριο Χρονίων	➤

Παθήσεων Λάρισας «Ο ΑΡΙΣΤΕΥΣ»	
Υπουργείο Δικαιοσύνης, Εφετείο Θράκης	➤
Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Κ.Ε.Π.Ε.Π. Λεχαιών Ηλείας	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπουργείο Υγείας, 6η Υγειονομική Περιφέρεια, Κέντρο Υγείας Λυγουριού και Κρανιδίου	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπουργείο Υγείας, 1η Υγειονομική Περιφέρεια ΑΤΤΙΚΗΣ Γ.Ο.Ν.Κ. "ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΑΝΑΡΓΥΡΟΙ»	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπουργείο Υγείας, 5η Υγειονομική Περιφέρεια Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας, Κέντρο Υγείας Στυλίδας	➤ Τομείς καθαριότητας, πρασίνου και τεχνικών έργων
Υπουργείο Υγείας, 6η Υγειονομική Περιφέρεια Πελοποννήσου-Ιονίων Νήσων-Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας, Γενικό Νοσοκομείο Κεφαλληνίας	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπουργείο Υγείας, 6η Υγειονομική Περιφέρεια Πελοποννήσου-Ιονίων Νήσων-Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας-Κέντρα Υγείας Ιθάκης και Σάμης	➤ Διάφοροι Τομείς
Υπουργείο Υγείας, Διοίκηση 6ης Υγειονομικής Περιφέρειας Πελοποννήσου-Ιονίων Νήσων-Ηπείρου	➤ Διάφοροι Τομείς

Κατ' οίκον περιορισμός μέσω ηλεκτρονικής επιτήρησης (βραχιολάκι)

Ο κατ' οίκον περιορισμός μέσω ηλεκτρονικής επιτήρησης, ή αλλιώς το λεγόμενο πλέον βραχιολάκι, είναι ένας νέος τρόπος αντιμετώπισης των στερητικών ποινών της ελευθερίας όχι τόσο για τις Ευρωπαϊκές χώρες και την Αμερική, όσο για την Ελλάδα. Η εφαρμογή του μέτρου σχετικά με την ελληνική νομοθεσία είχε προετοιμαστεί να γίνει τον Αύγουστο του 2013 ωστόσο, τόσο οι μη οικονομικοί πόροι όσο και τα τεχνικά προβλήματα δημιούργησαν εμπόδια στην τήρηση της εφαρμογής του. Η περίπτωση όπου «ξεπάγωσε» όλη αυτή τη διαδικασία φαίνεται να είναι η υπόθεση του Νίκου Ρωμανού όπου έπρεπε να παρακολουθεί τα μαθήματα της σχολής του.

Εφαρμογή Ηλεκτρονικού Βραχιολιού

Τι είναι όμως και πως λειτουργεί το ονομαζόμενο βραχιολάκι; «Το μέγεθος του «βραχιολιού» είναι μικρό. Εκπέμπει ένα διαρκές σήμα, το οποίο λαμβάνεται από ένα άλλο μηχάνημα που εγκαθιστάτε σε ένα σταθερό τηλέφωνο μέσα στο σπίτι του αδικοπράγοντος. Η ακτίνα λήψης του αναμεταδότη καλύπτει περίπου τα 150 πόδια και όταν ο παραβάτης περάσει αυτή την απόσταση σημαίνει πως έχει περάσει τα όρια της περιοχής του και ειδοποιείται η αρμόδια αρχή» (Στεφάνου, 2006). Όσον αφορά την ακτίνα λήψης, αυτή την αποφασίζει το δικαστήριο ανάλογα πάντα με το έγκλημα καθώς και με το αν ο κρατούμενος δουλεύει σε κάποιο κοινωφελή οργανισμό. Επίσης το δικαστήριο θα καθορίζει τον υποχρεωτικό τόπο περιορισμού του, αλλά θα μπορεί επίσης να προκαθορίζει και συγκεκριμένες ώρες της ημέρας κατά τις οποίες θα μπορεί ο κρατούμενος να βρίσκεται εκτός σπιτιού για λόγους εργασίας, εκπαίδευσης, επαγγελματικής κατάρτισης ή λόγω συμμετοχής του σε συγκεκριμένο πρόγραμμα απεξάρτησης.

Σύμφωνα με το Σωματείων Ειδικών Φρουρών της Ελληνικής Αστυνομίας (2013), όσον αφορά την δυνατότητα αξιοποίησης της ηλεκτρονικής τεχνολογίας στον κατ' οίκον περιορισμό, το 2013 ήταν η πρώτη φορά που μπαίνει πλέον σε φάση

διαβούλευσης το νομοσχέδιο για την Η.Π ύστερα από επεξεργασία ειδικής νομοπαρασκευαστικής επιτροπής, για να ακουστούν οι απόψεις όλων των φορέων και να εισαχθεί στη συνέχεια η σχετική ρύθμιση στη Βουλή από το υπουργείο Δικαιοσύνης. Μετά από σχεδόν δύο χρόνια και συγκεκριμένα στις αρχές του 2015 έγινε η πρώτη πιλοτική εφαρμογή στην Ελλάδα μέσα από το βραχιολάκι.

Χρονολογικά, ο νόμος για την κατ'οίκον επιτήρηση εισήχθη πρώτη φορά στην ελληνική νομοθεσία το 2013 με το Ν.4205/2013 (ΦΕΚ Α'242). Οι προϋποθέσεις που υπάγονται στο Προεδρικό Διάταγμα 64/2014 (ΦΕΚ Α'105) ανοίγουν τις πόρτες σε ορισμένες κατηγορίες κρατουμένων ώστε να μπορούν να φύγουν από την φυλακή αλλά εν μέρει να βρίσκονται τις περισσότερες ώρες στα σπίτια τους, επιβλεπόμενοι συνεχώς μέσω του ηλεκτρονικού μόνιτορ. Το σχετικό ηλεκτρονικό σύστημα γεωντοπισμού θα παρακολουθείται από ειδική υπηρεσία της ΕΛ.ΑΣ., ώστε να ελέγχεται συνέχεια αν ο επιβλεπόμενος προσπαθήσει να παραβιάσει τους περιοριστικούς όρους.

Προϋποθέσεις Εφαρμογής

Έχουν γίνει αρκετές αναφορές που υποστηρίζουν ότι το μέτρο τίθεται σε εφαρμογή για “να συμβάλει στη μείωση του υπερπληθυσμού των φυλακών, χωρίς κινδύνους για τη δημόσια ασφάλεια” (Επεξηγηματική Έκθεση σχετικά με Δίκαιο, 2013). Δεν έχουν όμως όλοι οι κρατούμενοι δικαίωμα να κάνουν αίτηση ώστε να διεκδικήσουν αυτή την νέα μορφή εναλλακτικής φυλάκισης. Σύμφωνα με το Αλφαβητάρι του Κρατούμενο εάν κάποιος έχει καταδικαστεί σε ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης και ο τόπος μόνιμης κατοικίας του είναι η Περιφερειακή Ενότητα Αττικής ή Θεσσαλονίκης, μπορεί να ζητήσει να απολυθεί με τον όρο αυτόν (περιορισμός κατ'οίκον) με τις Διατάξεις του Άρθ.105 του Π.Κ όπου ισχύει η έκτιση ποινής των 3/5 για ισόβια κάθειρξη, 2/5 εάν ο κατάδικος ισόβιας κάθειρξης έχει υπερβεί το 70ό έτος (δεν ισχύει για κατάδικους όπου έχει καταδικασθεί για το έγκλημα της εσχάτης προδοσίας με βάση το Ν.1499/1950 Π.Κ) και εάν έχει εκτίσει το άθροισμα των τμημάτων των ποινών εφόσον συντρέχουν μαζί πολλές ποινές. «Τη δυνατότητα απόλυσης με κατ' οίκον περιορισμό και ηλεκτρονική επιτήρηση έχουν καταδικασμένοι σε κάθειρξη 5 έως 20 ετών, εφόσον έχουν εκτίσει τα 2/5 της ποινής, αλλά και ισοβίτες εφόσον έχουν εκτίσει τουλάχιστον 16 χρόνια, από τα οποία τα 14 πρέπει να έχουν οπωσδήποτε παραμείνει στη φυλακή (στην περίπτωση

κατηγορουμένων για ναρκωτικά τα αντίστοιχα χρονικά όρια είναι 18 και 16 χρόνια)» (Σωματείων Ειδικών Φρουρών της Ελληνικής Αστυνομίας, 2013).

ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Οι παραβατικοί ανήλικοι αποτελούν μια ευπαθείς πληθυσμιακή ομάδα με ιδιαίτερη σημασία. Ο λόγος που αρκετές φορές οι νέοι επιτάσσονται στην πληθυσμιακή αυτή ομάδα και παρουσιάζουν παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, είναι η ίδια η κοινωνία μέσω των συνεπειών των κοινωνικών και οικονομικών δυσχερειών που παρουσιάζει. Για τον λόγο αυτό η παραβατικότητα των ανηλίκων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας. Η μέριμνα για τις παρεμβάσεις υποστήριξης, ενδυνάμωσης αλλά και πρόληψης των άνομων συμπεριφορές ποικίλει. Δημόσιοι αλλά και ιδιωτικοί φορείς, κερδοσκοπικοί και μη έχουν συσταθεί για το έργο αυτό. Άλλοτε το έργο παρέμβασης τους είναι γρήγορο και αποτελεσματικό και άλλοτε κωλύεται λόγω δυσχερειών όπως για παράδειγμα οικονομικοί πόροι. Σε κάθε περίπτωση το έργο της παρέμβασης τους θεωρείται απαραίτητο, ενώ σημαντική είναι η αφύπνιση που παρέχουν σε ολόκληρη την κοινωνία για τις ανάγκες, τα προβλήματα και τα αιτήματα που έχουν οι παραβατικοί ανήλικοι. Πιο συγκεκριμένα οι οργανισμοί που υπάρχουν για την μέριμνα παραβατικών ανηλίκων στην Ελλάδα είναι οι εξής:

ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΑΓΩΓΗΣ

Οι παραβατικοί ανήλικοι αποτελούν μία πληθυσμιακή ομάδα η οποία παρουσιάζει αργή αλλά σταθερή άνοδο του ποσοστού της πανελληνίως. Η ειδική αντιμετώπιση των ανηλικών παραβατών ξεκινάει στην Ελλάδα με το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Παρά ταύτα η νομοθετική ρύθμιση και εδραίωση του θεσμού για τα ιδρύματα αγωγής, τα οποία αποτελούν φορείς με παιδαγωγικό και σωφρονιστικό περιεχόμενο για τους ανήλικους παραβάτες, εισήχθη στην χώρα το 1940 με τον Ν.1724 «Περί οργανώσεως και λειτουργίας των αναμορφωτικών ιδρυμάτων».

Ύστερα από απαίτηση του Προεδρικού Διατάγματος, το 1976, τα «αναμορφωτικά καταστήματα», μετονομάστηκαν σε «Ιδρύματα Αγωγής» ώστε να μην αποτελέσει ο όρος αιτία αδυναμίας μελλοντικής προσαρμογής και επανένταξης των ανηλικών, που

βρίσκονται σε αυτά, στην κοινωνία. Τα λεγόμενα πλέον Ιδρύματα Αγωγής, αποτελούν για το νόμο σχολεία «επιβλεπόμενης αγωγής, ηθικοψυχικής αναπλάσεως, γραμματικής και ε-παγγελματικής εκπαιδεύσεως»(Α. Γεωργούλα), τα οποία συστάθηκαν για το συμφέρον και την μόρφωση των ανηλίκων παραβατών.

Ο εγκλεισμός των ανηλίκων στα Ιδρύματα Αγωγής γίνεται ύστερα από Δικαστική απόφαση, όπως επίσης και ύστερα από απόφαση του υπουργείου Δικαιοσύνης το οποίο διαπράττει την ενέργεια σε συνεργασία με τον δικαστή ανηλίκων. Οι ηλικίες των έγκλειστων ανηλίκων είναι από 8 έως 18 ετών. Η κράτηση ενός ανήλικου στο Ίδρυμα αγωγής αποτελεί την έσχατη λύση εφόσον έχουν επιβληθεί αρχικώς στον ανήλικο μέτρα ηπιότερης μορφής τα οποία δεν είχαν αποτέλεσμα. Ακόμα για την κράτηση του ανήλικου πρέπει να διασφαλιστεί ότι ο ίδιος δεν χρειάζεται «ειδική μεταχείριση», διότι στην αντίθετη περίπτωση παραδείγματος χάρη εγκλεισμός κωφάλαλου ανηλίκου, παραπέμπεται στα θεραπευτικά καταστήματα.

Στην Ελλάδα αυτή την στιγμή το μόνο Ίδρυμα Αγωγής που βρίσκεται σε λειτουργία, είναι το ίδρυμα αγωγής ανήλικων αρρένων Βόλου. Εγκαταστάσεις θηλέων δεν υπάρχουν αυτή την στιγμή, ύστερα από την κατάργηση του ιδρύματος αγωγής ανήλικων θηλέων Παπάγου και για τον λόγο αυτό κρατούνται στο κατάστημα γυναικών Κορυδαλλού , μαζί με τις ενήλικες γυναίκες, αλλά σε διαφορετική πτέρυγα, με διαφορετικό προσωπικό και διεύθυνση. Επίσης σημαντικό γεγονός αποτελεί η λειτουργία ειδικών σχολείων μέσα στα ιδρύματα. Το πρόγραμμα των σχολείων αυτών ορίζεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ενώ η διδακτέα ύλη υποτίθεται ότι είναι η ίδια με εκείνη των σχολείων εκτός των Ιδρυμάτων. Κάτι που στην ουσία δεν συμβαίνει καθώς οι παιδαγωγοί διαμορφώνουν οι ίδιοι το πρόγραμμα με τις ανάγκες των παιδιών, «πιστεύω ότι θα έπρεπε να κωδικοποιηθούν και να μεθοδευτούν ως μάθημα που να διδάσκεται, γνώσεις «τις οποίες οι τρόφιμοι δεν έχουν αποκτήσει, όπως : πώς να στέκονται , χρησιμοποιούν τους γιατρούς, πώς να πλένουν κτλ»(εκπαιδευτικός)(Α. Γεωργούλα). Έτσι εκτός των μαθημάτων αφιερώνονται πολλές ώρες «διδασκαλίας» στον τρόπο συμπεριφοράς.

Σκοπός της δημιουργίας των «ειδικών» σχολείων είναι να δίνει την ευκαιρία στους ανήλικους να μην μένουν πίσω στην γνώση εξαιτίας του εγκλεισμού τους. Στον εσωτερικό των Ιδρυμάτων Αγωγής λειτουργεί δημοτικό σχολείο στο οποίο η φοίτηση των παιδιών είναι υποχρεωτική, εκτός εάν έχουν ήδη απολυτήριο δημοτικού. Υπάρχει

επίσης και η δυνατότητα των παιδιών αφότου εκπληρώσουν την πρωτοβάθμια εκπαίδευση να συνεχίσουν στην δευτεροβάθμια. Ακόμα λειτουργεί τμήμα αγγειοπλαστικής για τους απόφοιτους του Δημοτικού σχολείου. Επίσης γίνονται και σεμινάρια επαγγελματικού προσανατολισμού. Παρόλα αυτά η «γνώση» των ανηλίκων εστιάζει κυρίως στα πρακτικά επαγγέλματα, παραδείγματος χάρη κομμωτική και ραφτική για τα κορίτσια και τα αντίστοιχα τεχνικά επαγγέλματα για τα αγόρια.

Παρόλα αυτά η εκπαίδευση των ανήλικων παραβατών στα Ιδρύματα Αγωγής αντιμετωπίζει πολλά ουσιώδη προβλήματα. Όπως προαναφέρθηκε η οργάνωση της τάξης, η ύλη δεν θυμίζει τίποτα από τα σχολεία εκτός των ιδρυμάτων. Αυτό έχει ως συνέπεια οι ανήλικοι να μένουν σε αρχάριο στάδιο των γνώσεων ενώ πολλοί από αυτούς δεν μορφώνονται καθόλου. Εντύπωση αποτελεί επίσης για το γεγονός αυτό ότι παρόλο που υπάρχει δημοτικό σχολείο ή τάξη της πέμπτης και έκτης δημοτικού δεν λειτουργεί διότι τα παιδιά βρίσκονται σε μεγαλύτερη ηλικία ενώ οι γνώσεις τους είναι ελλιπής. Έπειτα, αν και η ειδικευση των εκπαιδευτικών στα Ιδρύματα Αγωγής ορίζεται από το υπουργείου Δικαιοσύνης μέσω σεμιναρίων που διοργανώνει, τα οποία αφορούν συμπεριφορές των ανήλικων έγκλειστων, στην ουσία κανένας δεν έχει πραγματική ειδικευση επί του θέματος.

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Πέραν όμως των Ιδρυμάτων Αγωγής για τους ανήλικους παραβάτες, υπάρχουν τα σωφρονιστικά καταστήματα. Στα σωφρονιστικά καταστήματα εισέρχονται ανήλικοι από 13 έως 18 ετών, και πάλι με δικαστική εντολή. Στην Ελλάδα αυτή την στιγμή λειτουργούν τα σωφρονιστικά καταστήματα Βόλου, Αυλώνας, Κασσαβέτειας Βόλου το οποίο είναι Αγροτικό και Διαβατών.

Οι συνθήκες διαβίωσης των ανήλικων παραβατών στα σωφρονιστικά καταστήματα είναι κάθε άλλο παρά θετική. Η μη καθορισμένη χρονικά κράτηση τους στα ειδικά αυτά καταστήματα, ενώ υπάρχει ώστε να συνετίσει τους ανήλικους στον ευκολότερο και γρηγορότερο παιδαγωγικό σωφρονισμό, αντ' αυτού οι έφηβοι αντιδρούν περισσότερο αρνητικά ενώ πολλές φορές υποκρίνονται τον σωφρονισμό τους και την υπακοή των κανόνων για την όσο πιο δυνατών γρήγορα απέλασή τους από τα ιδρύματα κράτησης. Ένα ακόμα αρνητικό γεγονός που υπάρχει σε μερικά από τα σωφρονιστικά καταστήματα είναι ότι παρόλο που ο νόμος διακρίνει τον διαχωρισμό

των ανήλικων παραβατών από τους ενήλικους, στην πράξη αυτό δεν πραγματοποιείται. Έτσι φτάνουμε στο σημείο και συγκεκριμένα στο Αγροτικό σωφρονιστικό κατάστημα Βόλου, μαζί με τους ανήλικους κρατούμενους να υπάρχουν και ενήλικοι σε διαφορετική σαφώς πτέρυγα.

Όσον αφορά την παιδεία και στα σωφρονιστικά καταστήματα όπως και στα Ιδρύματα Αγωγής υπάρχει «ειδικό» σχολείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο οποίο η φοίτηση των ανηλίκων είναι υποχρεωτική. Στην συνέχεια μπορούν να παρακολουθήσουν εάν το επιθυμούν μαθήματα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, είτε να σπουδάσουν μέσω αλληλογραφίας. Παρόλα αυτά, η έλλειψη και πάλι εξειδικευμένων εκπαιδευτικών, προγραμμάτων δημιουργικής απασχόλησης, οργάνωση τάξεων κ.λ.π. είναι μερικά από τα καθημερινά προβλήματα που έρχονται αντιμέτωποι οι νεαροί έφηβοι ενώ πολλοί από αυτούς βιώνοντας αυτά νιώθουν ακόμα περισσότερο εγκλωβισμένοι μέσα στο σύστημα αυτό. «Η απραξία αυτή στην οποία καταδικάζονται οι ανήλικοι κρατούμενοι δημιουργεί ερωτηματικά ως προς την βούληση της πολιτείας να τους βοηθήσει να διοχετεύσουν κάπου την ενεργητικότητά τους καθότι και η δεδηλωμένη επιθυμία των ανηλίκων υπάρχει και χώροι μπορούν να εξερευνηθούν»(Α. Γεωργούλα).

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Ο εγκλεισμός των ανηλίκων σε θεραπευτικά καταστήματα τελείται ύστερα από απόφαση του Δικαστηρίου ύστερα από την διάγνωση που προκύπτει από ειδικευμένη ομάδα, της Μονάδας του Υπουργείου ή άλλων ιατρικών κέντρων, η οποία αποτελείται από γιατρούς, κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους. Η κράτηση ανηλίκων στα θεραπευτικά καταστήματα γίνεται όταν ο έφηβος, «πάσχει από ψυχική ασθένεια ή άλλη νοσηρή διατάραξη των πνευματικών του λειτουργιών ή είναι τυφλός, κωφάλαλος, επιληπτικός ή καθ' έξης χρήστης οινόπνευματων ποτών ή ναρκωτικών ουσιών και είναι αδύνατος ο αυτοέλεγχος με τις δικές του δυνάμεις, ή εμφανίζει ανώμαλη πνευματική ή ηθική καθυστέρηση», σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα.

Η παραπομπή των παραβατικών εφήβων στα θεραπευτικά καταστήματα πραγματοποιείται, είτε από την αρνητική θέση των διευθυντών να φιλοξενήσουν ένα έφηβο με άνομη συμπεριφορά ως μαθητές τους στα ειδικά σχολεία, είτε διότι δεν υπάρχουν τα κατάλληλα ειδικά ιδρύματα. Οι νέοι οι οποίοι αποστέλλονται τα

θεραπευτικά ιδρύματα εμφανίζουν προβλήματα ψυχικής ή σωματικής ή νοητικής καθυστέρησης σε συνδυασμό με παρεκκλίνουσες συμπεριφορές

Στην Ελλάδα λειτουργούν τα θεραπευτικά καταστήματα του Νοσοκομείου Κρατουμένων Κορυδαλλού, το Ψυχιατρείο Κρατουμένων Κορυδαλλού και το Κέντρο Απεξάρτησης Τοξικομανών Κρατουμένων Ελαιώνα Θηβών.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ο Σύνδεσμος Επιμελητών Δικαστηρίων Ανηλίκων πρόκειται για ένα εξωϊδρυματικό δημόσιο φορέα που περιλαμβάνει ειδικότητες διαφορετικών επιστημόνων, παραδείγματος χάρι κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, δικηγόρους κλπ ο οποίος συστάθηκε για τους παραβατικούς ανήλικους, είτε για εκείνους που διατρέχουν κίνδυνο να προβούν στην διάπραξη ενός αδικήματος, ηλικίας από 8 έως 18 ετών. Οι υπηρεσίες του ΣΕΔΑ παρέχονται στο Αγρίνιο, την Αθήνα, την Αλεξανδρούπολη, την Αμαλιάδα, την Βέροια, τον Βόλο, τη Γιαννιτσία, την Δράμα, την Έδεσσα, το Ηράκλειο, την Θεσσαλονίκη, τα Ιωάννινα, την Καβάλα, την Καρδίτσα, την Κατερίνη, την Κέρκυρα, την Κεφαλληνία, την Κοζάνη, την Κόρινθο, τη Κω, την Λαμία, την Λάρισα, το Λασίθι, την Λιβαδειά, το Μεσολόγγι, την Μυτιλήνη, το Ναύπλιο, την Ξάνθη, την Ορεστιάδα, την Πάτρα, τον Πειραιά, την Πρέβεζα, το Ρέθυμνο, την Ρόδο, την Σάμο, τις Σέρρες, τα Τρίκαλα, την Φλώρινα, την Χαλκίδα, τα Χανιά και την Χίο.

Οι επιμελητές ανηλίκων είναι υπεύθυνοι για πάρα πολλές διαδικασίες οι οποίες έχουν σκοπό στην γρήγορη παρέμβαση και αντιμετώπιση των αναγκών του ανηλίκου, παρόλα αυτά εμείς θα αναφερθούμε σε μερικές από αυτές τις αρμοδιότητες. Κύριο καθήκον των επιμελητών ανηλίκων είναι η κοινωνική έρευνα στο πρόσωπο του ανηλίκου που έχουν αναλάβει. Παρέχουν συμβουλευτική στον ανήλικο και στην οικογένεια του, τόσο στην προδικαστική περίοδο όσο και κατά την διάρκεια της δίκης. Για τον λόγο αυτό οι επιμελητές ανηλίκων επισκέπτονται τους εφήβους στο περιβάλλον τους, είτε αυτό είναι το οικογενειακό, είτε η φυλακή ή κάποιο άλλο προσωρινό ίδρυμα κράτησης. «στόχος μας είναι η εκτίμηση αναγκών και ο κατά περίπτωση στρατηγικός σχεδιασμός εξατομικευμένης παρέμβασης, ώστε μέσα σ' ένα κλίμα συνεργασίας και επικοινωνίας, ο ανήλικος να ενδυναμωθεί, να κινητοποιηθεί και να επαναπροσδιορίσει τους στόχους του.»(ΣΕΔΑ).

Πιο αναλυτικά η έναρξη του έργου του επιμελητή ανηλίκων ξεκινά με την επαφή του ίδιου με τον ανήλικο. Αυτό συμβαίνει διότι από εκείνη την στιγμή ξεκινά η κοινωνική

έρευνα μέσα από την οποία ο επιμελητής ανηλίκων θα αναγνωρίσει τα προβλήματα και τις ανάγκες του παραβατικού ανηλίκου, ώστε να υπάρξει ο καλύτερος δυνατός τρόπος παρέμβασης και αντιμετώπισης σε αυτά. Επίσης όπως προαναφέρθηκε κατά την διαδικασία της κοινωνικής έρευνας ο επιμελητής εκτός από τον ανήλικο δουλεύει και με το περιβάλλον του. Για το λόγο αυτό κατά την διαδικασία παρέμβασης του συναναστρέφεται ακόμα με δύο τουλάχιστον άτομα πλην του ανηλίκου οι οποίοι είναι οι γονείς είτε οι κηδεμόνες του παιδιού. «Γενικά στόχος του Επιμελητή Ανηλίκων είναι η συνολική, αλλά παράλληλα και εξατομικευμένη, προσέγγιση των αναγκών και της προσωπικότητας του ανηλίκου αλλά και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντός του.»(Σ.Ε.Δ.Α.). Στην συνέχεια ο επιμελητής είναι υποχρεωμένος να γράψει το πόρισμα καθώς και τα στάδια της έρευνας κατά την διαδικασία υλοποίησης της κάτι που αποβαίνει ιδιαίτερα χρονοβόρο.

Μια ακόμα αρμοδιότητα των επιμελητών ανηλίκων είναι η εφαρμογή των αναμορφωτικών μέτρων σε αυτούς. Επίσης είναι υπεύθυνοι και για την επίβλεψη τήρησης των μέτρων αυτών από την πλευρά των ανηλίκων. Επιπλέον μπορούν να παρέμβουν για επαναπροσδιορισμό των μέτρων αυτών ή την συμπλήρωσή τους στην περίπτωση που αποδεικνύονται ελλιπή είτε για το συμφέρον του ανηλίκου είτε διότι θεωρείται αναγκαίο. Επιπλέον μια καλή παρέμβαση των επιμελητών ανηλίκων μπορεί ακόμα και να ελαφρύνει στο ελάχιστο την ποινή που επρόκειτο να δοθεί στον ανήλικο, παραδείγματος χάρη η επιβολή της επίπληξης ακόμα και σε παραβατικές πράξεις, όπου αυτό επιτυγχάνεται λόγω της επιτυχημένης και γρήγορης παρέμβασης των Επιμελητών ανηλίκων.

Ένα ακόμα από τα καθήκοντα που αναλαμβάνουν οι Υπηρεσίες Επιμελητών Δικαστηρίων Ανηλίκων είναι η παραπομπή των νέων σε άλλο φορέα. Η διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει είτε προδικαστικά εάν αυτό θεωρηθεί απαραίτητο μέσα από την κοινωνική έρευνα, είτε μπορεί να γίνει στα πλαίσια εφαρμογής των μέτρων που έχουν επιβληθεί στον ανήλικο. Με την παραπομπή λοιπόν του ανηλίκου σε άλλο φορέα η σχέση του επιμελητή δεν διακόπτεται, αντιθέτως μάλιστα ο επιμελητής αποκτά σχέσεις συνεργασίας με τον φορέα στον οποίο στέλνεται ο νέος ώστε να μπορεί να διαπιστωθεί εάν η επιλογή της παραπομπής έχει θετικές επιδράσεις στις ανάγκες του ανηλίκου στην περίπτωση που ο φορέας θεωρηθεί ακατάλληλος για τις ανάγκες του ανηλίκου, ο νέος επιστρέφει και πάλι στις Υπηρεσίες των Επιμελητών Ανηλίκων.

Τέλος, μία ακόμα αρμοδιότητα των Επιμελητών Ανηλίκων αποτελεί η παρέμβαση για την λήψη μέτρων πρόληψης για την παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων. Οι παρεμβάσεις αυτές. Οι παρεμβάσεις αυτές μέσω προγραμμάτων , σεμιναρίων και δραστηριοτήτων στοχεύουν κυρίως στο μαθητικό πληθυσμό αλλά και γενικότερα σε ανήλικα άτομα καθώς και σε όλη την κοινότητα ευρύτερα.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων οι επιμελητές ανηλίκων συνεργάζονται με διάφορους φορείς. Πιο συγκεκριμένα, συνεργασία υπάρχει με διάφορους τοπικούς φορείς και Δήμους των πόλεων που βρίσκονται οι υπηρεσίες. Επίσης τα σχολεία και τα κατά τόπους γραφεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συντρέχουν στο έργο των επιμελητών ανηλίκων. Τέλος, συνεργασία του συνδέσμου υπάρχει και με άλλους δημόσιους φορείς αλλά και μη κυβερνητικές οργανώσεις, ανάλογα κάθε φορά με την περίπτωση και τις ανάγκες της υπόθεσης του ανηλίκου.

Ακόμα εκτός από αυτούς τους φορείς παρέμβασης και αντιμετώπισης της παραβατικότητας ανηλίκων, σημαντικό έργο παρέχουν οι διάφορες μη κερδοσκοπικές, μη κυβερνητικές οργανώσεις στον ελλαδικό χώρο, οι συμβάλλουν στην ενίσχυση μέριμνας και κινητοποίησης για την πληθυσμιακή ομάδα των παραβατικών ανηλίκων. Μερικές από αυτές είναι οι εξής :

ΠΡΑΞΙΣ

Η ΠΡΑΞΙΣ είναι μια ανεξάρτητη μη Κυβερνητική οργάνωση, η οποία έχει ως στόχο της την εξάλειψη του κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού ενώ σκοπό έχει να προστατεύσει τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των κοινωνικά ευάλωτων πληθυσμών, όπως για παράδειγμα οι αποφυλακισμένοι. Το έργο της οργάνωσης ΠΡΑΞΙΣ δεν αποτελεί «καινούργια» παρέμβαση για την υποστήριξη των ευπαθών ομάδων , αλλά αποτελεί την συνέχεια άλλων προγραμμάτων τα οποία είχαν τεθεί σε λειτουργία από το 1996. Οι ενέργειες της οργάνωσης πραγματοποιούνται σε όλη την Ελλάδα και κυριότερα στην Αθήνα, την Θεσσαλονίκη, την Λέσβο και την Πάτρα. Σημαντικός παράγοντας για την παρέμβαση της οργάνωσης, θεωρείται και η εθελοντική βοήθεια από εθελοντές κοινωνικούς λειτουργούς, επισκέπτες υγείας, νοσηλευτές, ψυχολόγους κ.α. στους οποίους στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό το έργο της. Εκτός όμως από τους ειδικευμένους σε κάποιο επάγγελμα εθελοντές, υποστήριξη και βοήθεια παρέχεται και από κάθε πολίτη που επιθυμεί να συνεισφέρει. Σημαντική υποστήριξη όμως εκτός από τους εθελοντές που ενισχύουν την οργάνωση , είτε

οικονομικά είτε σε είδος, παρέχεται και από διεθνείς οργανώσεις όπως η «Save the children» αλλά και από εγχώριες όπως το «Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος», «Κοινωφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση», αλλά και κλάδοι υγείας και φαρμάκων όπως «abbvie», «βιοιατρική», ΜΜΕ, υπηρεσίες και διάφορα καταστήματα.

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

1. Η δωρεάν παροχή κοινωνικών και ιατρικών υπηρεσιών στους τομείς της θεραπείας, της πρόληψης, της εκπαίδευσης, της υγειονομικής υποδομής κτλ. Ανεξάρτητα από χρώμα, φυλή, θρησκεία, ηλικία, εθνικότητα ιδεολογία ή πολιτικές πεποιθήσεις.
2. Η προώθηση της αλληλεγγύης και του εθελοντισμού. Εκπαίδευση εθελοντών σε θέματα καταπολέμησης κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού.
3. Η συνεργασία με άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις με στόχο την ανάπτυξη διαλόγου, με την ελληνική κοινωνία καθώς και με επίσημους κρατικούς φορείς.
4. Η συνεργασία με φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Περιφερειών καθώς και η δημιουργία Δικτύων, forum και consortium για την εξυπηρέτηση των αναγκών και την επίτευξη των σκοπών της ΠΡΑΞΙΣ.
5. Η μαρτυρία (στην οποία εντάσσεται κατά περίπτωση και η καταγγελία) σε Ελληνικούς και διεθνείς πολιτικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς οργανισμούς καθώς και ενώπιον πάσης Αρχής, στην Ελληνική και παγκόσμια κοινή γνώμη, της κατάστασης των κοινωνικών ομάδων σε κίνδυνο και της διαφθοράς ή εν γένει αδικίας που διαπιστώνονται από τη δράση μας.

Στον χώρο των φυλακών το έργο της ΠΡΑΞΙΣ ξεκίνησε το 2001 με το πρόγραμμα «Παιδιά της Διπλανής Πόρτας» στις δικαστικές φυλακές του Κορυδαλλού, με στόχο της κάλυψη ιατρικών και ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών. Το 2006 τίθεται σε εφαρμογή το «Κέντρο Υποδοχής Αποφυλακισμένων» στην περιοχή της Αθήνας. Το «ΠΡΑΞΙΣ ΕΝΤΑΞΗΣ» εφαρμόζεται με ομάδα στόχου 200 ατόμων τα οποία ανήκαν σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, μέσα στις οποίες ήταν και οι αποφυλακισμένοι. Σημαντική ήταν επίσης και η υλοποίηση του προγράμματος στις φυλακές κορυδαλλού γυναικών «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Υπέρ Ειδικών Μειονεκτούσων ομάδων (Φυλακισμένες)» στο οποίο συμμετείχαν 20 γυναίκες κρατούμενες στο

Σωφρονιστικό Κατάστημα Κορυδαλλού, των οποίων προϋπόθεση συμμετοχής τους αποτελούσε το απολυτήριο Γυμνασίου, Λυκείου ή ΙΕΚ.

«ΑΡΣΙΣ»

Η μη κυβερνητική οργάνωση «ΑΡΣΙΣ», συστάθηκε ύστερα από την ευαισθητοποίηση νέων επιστημόνων και πολύ γρήγορα ενισχύθηκε από πολλούς πολίτες, οι οποίοι ήθελαν να συμμετέχουν στο έργο της βελτίωσης της θέσης των νέων και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού, που είχε αναλάβει η οργάνωση. Στόχο της αποτελούσε η πεποίθηση για ενίσχυση των νέων και ιδιαίτερα εκείνων που προέρχονταν από ασθενείς κοινωνικές ομάδες, ώστε να βελτιωθούν οι όροι κοινωνικής συμμετοχής και έντασης τους και η προάσπιση των δικαιωμάτων τους. Για τον λόγο αυτό, ως μη Κυβερνητική Κοινωνική οργάνωση λειτουργεί με την πεποίθηση ότι η συμμετοχή και υποστήριξη των μειονεκτούντων ομάδων αποτελεί καθήκον όλων των πολιτών της κοινωνίας.

Η «ΑΡΣΙΣ» ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 1992 και λειτουργεί με κέντρα στην Αθήνα, την Θεσσαλονίκη, τον Βόλο, την Λάρισα και τη Καρδίτσα. Απευθύνεται σε νέους άνω των 15 ετών οι οποίοι έχουν ανάγκη από υποστήριξη, είτε θέλουν να λάβουν μέρος σε δραστηριότητες συναναστρεφόμενοι με συνομηλικούς τους. Σύμφωνα με την οργάνωση αυτή «οι δυσκολίες που κάποιος νέος αντιμετωπίζει μπορεί να έχουν να κάνουν με ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν ή με τις συνθήκες στις οποίες ζουν, όπως στέρηση, φτώχεια, έλλειψη υποστήριξης και ασφάλειας από την οικογένεια, μοναξιά, απογοήτευση, πρόωρη αποχώρηση από το σχολείο, έλλειψη στέγης, παραμέληση ή κακοποίηση, εκμετάλλευση, σύγκρουση με άλλα μέλη της οικογένειας, ανεργία, προβλήματα με τον νόμο, εγκλεισμό, αποφυλάκιση, διαμονή σε ιδρύματα, μετανάστευση, προκαταλήψεις, ρατσισμό, κλπ».(ΑΡΣΙΣ)

Σημαντική είναι η δράση του οργανισμού στις φυλακές ανηλίκων, καθώς κατά την δεοντολογία του, ο εγκλεισμός σε σωφρονιστικά καταστήματα δεν αποτελεί σωστό τρόπο διαχείρισης των ανηλίκων καθώς δύσκολα αυτοί οι χώροι θα μπορέσουν να γίνουν αναμορφωτικοί και εκπαιδευτικοί, βοηθώντας την επανένταξή τους στο κοινωνικό περιβάλλον. Για τον λόγο αυτό η ενασχόληση και παρέμβαση της κοινωνίας στο χώρο των φυλακών προασπίζοντας τον σεβασμό των ατομικών δικαιώματα των παραβατικών ανηλίκων, είναι σημαντική.

Η παρέμβαση της «ΑΡΣΙΣ» στους χώρους κράτησης νέων γίνεται από το 1994, με σκοπό την δημιουργική απασχόληση των ανηλίκων, την εξάσκηση και απόκτηση δεξιοτήτων, την ενίσχυση της αυτογνωσίας τους, την στήριξη και επανένταξή τους και πάλι στο κοινωνικό σύνολο. Οι παραπάνω παρεμβάσεις γίνονται από ομάδες επαγγελματιών της οργάνωσης, αλλά και εθελοντών, καθώς «μέσα από την δημιουργία μιας σταθερής και μόνιμης γέφυρας ανάμεσα στον «περιορισμό» και την ελευθερία επιδιώκεται η άρση των προκαταλήψεων και η υποστήριξη των νέων μετά την αποφυλάκιση».(ΑΡΣΙΣ) Οι στόχοι αυτοί, επιτυγχάνονται μέσα από τα εργαστήρια δημιουργικής έκφρασης, προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαίδευσης, εκδόσεις για τα δικαιώματα, με τις επισκέψεις των εθελοντών και τη σύσταση ομάδων για ψυχαγωγία και επικοινωνία, όπως επίσης και τη προετοιμασία των ανήλικων παραβατών για την ώρα της αποφυλάκισης.

Στην Αττική η δράση της «ΑΡΣΙΣ» στο ειδικό κατάστημα κράτησης νέων της Αυλώνα έγινε από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας του, δηλαδή το 1998, ενώ στην Θεσσαλονίκη στο κατάστημα κράτησης Διαβατών από το 1999. Η δραστηριοποίηση της οργάνωσης, έγινε με την «δημιουργία εργαστηρίων εκπαίδευσης και πολιτισμού, ομάδες επικοινωνίας, ευκαιρίες στήριξης. Φέραμε στην Φυλακή το θέατρο, την ζωγραφική, την μουσική, την μάθηση σε νέες τεχνολογίες».

ΚΛΙΜΑΚΑ

Η κλίμακα αποτελεί ένα μη κυβερνητικό οργανισμό, ο οποίος ιδρύθηκε το 2000 με σκοπό στην παροχή ιατρικών και ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών φροντίδας σε άτομα τα οποία ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού και τα οποία έχουν ανάγκη από υποστήριξη και παρέμβαση. Η κλίμακα λειτουργεί «με δραστηριότητες που στοχεύουν τόσο στην διάθεση υπηρεσιών ψυχικής υγείας όσο και στην υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής ενσωμάτωσης ευάλωτων ομάδων πληθυσμού» (ΚΛΙΜΑΚΑ). Η ΚΛΙΜΑΚΑ δεν ξεκίνησε το έργο της από το μηδέν, εφόσον αποτελεί την εξέλιξη ενός Αστικού Συνεταιρισμού που ιδρύθηκε το 1996 του λεγόμενου, «ΚΛΙΜΑΞ».

Κύριο μέλημα της ΚΛΙΜΑΚΑΣ αποτελεί η παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας, οι οποίες αποσκοπούν στην παρέμβαση και αντιμετώπιση των αιτιών και των επιπτώσεων που οδηγούν τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού στον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι παρεμβάσεις αυτές γίνονται μέσα από «ποικίλες πρωτοβουλίες,

παρεμβάσεις, προγράμματα παροχής συνοδευτικής υποστηρικτικών υπηρεσιών, διακρατικές συνεργασίες, αποστολές ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας σε αναπτυσσόμενες χώρες».(ΚΛΙΜΑΚΑ).

Στο τομέα των παραβατικών ανηλίκων η ΚΛΙΜΑΚΑ ξεκινάει τις δράσεις παρέμβασης από το 2002. Η συγκεκριμένη ομάδα πληθυσμού, εξαιτίας της ιδιαιτερότητας που εμφανίζουν τόσο οι έφηβοι με παραβατική συμπεριφορά, όσο και η επίδραση του εγκλεισμού τους στο κοινωνικό τους στιγματισμό, αποτέλεσε για την ΚΛΙΜΑΚΑ ιδιαίτερο πεδίο παρέμβασης και συνεισφοράς. Το πρόγραμμα με το οποίο ξεκίνησε την επέμβασή της αφορούσε την επαγγελματική και κοινωνική επανένταξη των παραβατικών ανηλίκων στο κοινωνικό περιβάλλον, πρόγραμμα το οποίο εφαρμόστηκε εντός του Σωφρονιστικού καταστήματος κράτησης νέων της Αυλώνας.

Βασικό μέλημα της μη κυβερνητικής οργάνωσης ΚΛΙΜΑΚΑ, είναι η παροχή υπηρεσιών στους ανήλικους παραβατικούς έφηβους, ώστε να έχουν την ευκαιρία να μεγαλώσουν σε ένα περισσότερο υγιές περιβάλλον, εκτός του εγκλήματος. Για την πραγμάτωση αυτού του σκοπού ο οργανισμός φροντίζει να υπερτονίζει και να καλλιεργεί τα θετικά χαρακτηριστικά στην προσωπικότητα του εφήβου, τα οποία μπορούν να συντελέσουν στην ομαλότερη προσαρμογή τους στο κοινωνικό περιβάλλον.

Ακόμα η πρόληψη για την εμφάνιση παραβατικής συμπεριφοράς είναι ένα ακόμα από τα πεδία δράσης του οργανισμού. Ο σκοπός αυτός τέθηκε σε εφαρμογή με την παροχή συμβουλευτικής βοήθειας τόσο σε εφήβους των οποίων οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης τους, τους ωθούσε σε παρεκκλίνουσες συμπεριφορές, όσο και σε εκείνους που αποτελούσε πιθανό ενδεχόμενο η εμφάνιση κάποιας ψυχικής διαταραχής. Το πρόγραμμα αυτό φρονιματίζεται από την Διεύθυνση Ψυχικής Υγείας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ενώ η πραγμάτωσή του στηρίζεται στο πλαίσιο δράσης της «Μονάδας Παρέμβασης για άτομα που αναπτύσσουν ψυχικές διαταραχές από κοινωνικά αίτια».

Επιπλέον βασικός στόχος της οργάνωσης αποτελεί η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση της κοινωνίας για τα άτομα των ευπαθών αυτών ομάδων που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής διαταραχής και κοινωνικού αποκλεισμού. Για την υλοποίηση αυτών των σκοπών εκδίδονται ενημερωτικά φυλλάδια, αφίσες ακόμα

και τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές διαφημίσεις για τις δράσεις της ΚΛΙΜΑΚΑΣ, καθώς ο στόχος για την ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των υπηρεσιών και των προγραμμάτων της.

Τα Κέντρα Ημέρας, είναι Μονάδες Ψυχικής Υγείας τα οποία διαθέτει η οργάνωση και τα οποία απευθύνονται τόσο σε άτομα με ψυχικές διαταραχές, όσο και σε άτομα ευπαθών ομάδων που ζουν υπό την επήρεια του κοινωνικού αποκλεισμού (αποφυλακισμένοι). Στόχος αυτών είναι αυτοφροντίδας, στήριξης, καλυτέρευσης της καθημερινής τους διαβίωσης, κοινωνικοποίησης, βελτίωση της αυτοεικόνας τους, όπως επίσης και την δημιουργία εργασιακού χαρακτήρα και την πιθανή μετέπειτα επαγγελματική τους ενασχόληση. Οι ώρες λειτουργίας των Κέντρων Ημέρας είναι πρωινές και απογευματινές στις οποίες συμμετέχουν ομάδες από ειδικευμένους επαγγελματίες. Με την υποστήριξη του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, η ΚΛΙΜΑΚΑ λειτουργεί αυτή την στιγμή 3 Κέντρα Ημέρας, 2 εκ των οποίων είναι Διαπολιτισμικά.

Για την εκπαίδευση του προσωπικού της η οργάνωση διοργανώνει ειδικά προγράμματα κατάρτισης για την καλύτερη παρέμβαση της. Επιπλέον, κύριο μέλημα της οργάνωσης είναι η συμμετοχή της σε διάφορες ημερίδες κ.α. με θέμα το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και της ψυχική υγείας. Με αυτό τον τρόπο το επιστημονικό προσωπικό της οργάνωσης ανταλλάσει την τεχνογνωσία με παρόμοιες υπηρεσίες τους ενώ επιπροσθέτως γίνεται και ενημέρωση των εθελοντών για την καλύτερη κατάρτιση τους στα θέματα αυτά.

Οι χορηγίες της οργάνωσης βασίζονται κυρίως σε πολίτες, ενεργούς εθελοντές και εταιρίες. Οι χορηγίες αυτές είναι είτε χρηματικές ή παροχή διαφόρων ειδών. Επίσης οι δράσεις κοινωνικής ωφέλειας που πραγματοποιεί η ΚΛΙΜΑΚΑ, αποτελεί άλλο ένα σημαντικό παράγοντα για την συγκέντρωση χρημάτων.

ΕΠΑΝΟΔΟΣ

Η ΕΠΑΝΟΔΟΣ αποτελεί μια μη κερδοσκοπική οργάνωση, η οποία βρίσκεται στην περιοχή της Αθήνας και έχει ως στόχο της, τόσο την επαγγελματική κατάρτιση των φυλακισμένων και των αποφυλακισμένων, όσο και η ομαλή ένταξη τους στο κοινωνικό περιβάλλον με την αποφυγή του κοινωνικού στιγματισμού. Κάθε μέλος

που απευθύνεται στην οργάνωση «δέχεται ψυχολογική στήριξη, νομική συμβουλευτική, συμβουλευτική για ζητήματα απασχόλησης, μέριμνα για θέματα υγείας και γενικότερη υποστήριξη στα πρώτα του βήματα εκτός της φυλακής, ακόμη και με παραπομπή για ολιγοήμερη διαμονή σε συμβεβλημένο ξενοδοχείο, με εισιτήρια συγκοινωνιών και με τηλεκάρτες» (ΕΠΑΝΟΔΟΣ).

Πιο αναλυτικά, όσον αφορά τον τομέα της συμβουλευτικής οι υπηρεσίες που παρέχονται στους νέους είναι πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα που έχουν. Αυτά επικεντρώνονται κυρίως στις παροχές και τα επιδόματα που δικαιούνται, στην κατοχή βιβλιαρίου υγείας ανασφάλιστου και στην συνέχεια αποστέλλουν τους νέους, αναλόγως την περίπτωση και τις ιδιαίτερες ανάγκες κάθε φορά στο κατάλληλο δημόσιο φορέα, είτε μη κυβερνητική οργάνωση είτε σε κάποιο σύμβουλο, μόνο εάν ο οργανισμός της ΕΠΑΝΟΔΟΥ αδυνατεί να προσφέρει αυτή την ειδικευμένη βοήθεια, φυσικά.

Στον τομέα της ψυχοκοινωνικής συμβουλευτικής που παρέχει ο οργανισμός συνίσταται η συνεργασία του προσωπικού του οργανισμού με το οικείο περιβάλλον του εξυπηρετούμενου. Αυτό συμβαίνει διότι με την ψυχολογική παρέμβαση και συνεισφορά των οικείων του αποφυλακίζόμενου, βοηθά ταυτοχρόνως και τον ίδιο. Η επαφή των προσώπων αυτών με τις υπηρεσίες του οργανισμού γίνονται εν παρουσία, είτε γενικότερα εν γνώσει του αποφυλακίζόμενου. Σε κάθε περίπτωση η κινητοποίηση του αποφυλακίζόμενου μέσω της ψυχοκοινωνικής συμβουλευτικής αποσκοπεί στην ενδυνάμωση του ίδιου και την πραγμάτωση του σκοπού του, που δεν είναι άλλος από την ομαλή επανένταξη του στο κοινωνικό περιβάλλον.

Όσον αφορά τον τομέα νομικής υποστήριξης που παρέχει η οργάνωση στους εξυπηρετούμενούς της, αυτή βασίζεται στην αρχή του απορρήτου. Η παρέμβαση σε αυτό τον τομέα δεν αποτελεί μόνον την αφύπνιση των αποφυλακισμένων πάνω σε νομικά ζητήματα, αλλά πολύ περισσότερο την αναγνώριση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που έχουν. Επίσης σημαντική είναι η συνεισφορά του οργανισμού στις περιπτώσεις άπορων εξυπηρετούμενων της οργάνωσης καθώς παρέχεται βοήθεια σε αυτούς στον τομέα των δικαστικών ενεργειών και «αφού συγκεντρωθούν τα απαραίτητα δικαιολογητικά έγγραφα σε συνεργασία με την κοινωνική λειτουργό του φορέα, υποβάλλεται από την ΕΠΑΝΟΔΟ αίτημα παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας προς τον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο και εν συνεχεία υπάρχει επαφή με τον δικηγόρο

που χειρίζεται την υπόθεση προς ενημέρωση της πορείας της εξέλιξής της.»(ΕΠΑΝΟΔΟΣ).

Επίσης ξεχωριστός κλάδος παρέμβασης των επαγγελματιών της οργάνωσης, είναι η συμβουλευτική της απασχόλησης. Κατά την άσκηση αυτού του είδους συμβουλευτικής ο αποφυλακιζόμενος, αναγνωρίζει τις δυνατότητες ώστε να μπορέσει ο ίδιος να στηριχθεί στις δυνάμεις του για την ένταξη του στο κοινωνικό σύνολο. Σε αυτό φυσικά συμβάλλει και η μέθοδος ενδυνάμωσης και ενίσχυσης που παρέχεται από το ειδικευμένο προσωπικό του οργανισμού. Ακόμα η μέθοδος αυτή στοχεύει στην διαμόρφωση της εργασιακής συνείδησης των αποφυλακισμένων, τον τρόπο δηλαδή, με τον οποίο θα συμπεριφέρεται ο εξυπηρετούμενος συναντώντας διάφορες εργασιακές καταστάσεις στον επαγγελματικό του χώρο, όπως είναι η πίεση του εργασιακού φόρτου είτε η ομαδική εργασία με συναδέλφους.

Όσον αφορά τις υλικές παροχές του οργανισμού, αυτές είναι περιορισμένες και κυρίως είναι, είτε εισιτήρια και τηλεκάρτες , είτε προσωρινή στέγαση των αποφυλακισμένων για 10 ημέρες και η παροχή σίτισης σε αυτούς. Ο περιορισμός αυτός υπάρχει διότι τα μέσα που ανήκουν στον οργανισμό είναι ελάχιστα. Εξάλλου κύρια πεποίθηση της ΕΠΑΝΟΔΟΥ είναι η επανένταξη των αποφυλακισμένων η οποία θα στηρίζεται στις δικές τους δυνάμεις και την προσωπική τους κινητοποίηση.

Σημαντικά στις κινητοποιήσεις και παρεμβάσεις της ΕΠΑΝΟΔΟΥ αποτελούν τα προγράμματα τα οποία τίθενται σε εφαρμογή εντός αλλά και εκτός των φυλακών. Μερικά από τα προγράμματα εντός των φυλακών είναι το «Εργαστήριο Εποχιακών Ειδών» στο ψυχιατρείο του Κορυδαλλού και Κ.Κ. Κορυδαλλού το 2013, όπως επίσης και προγράμματα δράσεις μέσα στα σωφρονιστικά καταστήματα. Ένα από τα προγράμματα που λειτούργησαν εντός των φυλακών ήταν και το Εργαστήριο Κοσμημάτων του Κορυδαλλού το 2013. Σε αυτό συμμετείχαν 30 κρατούμενες των φυλακών. Σημαντικό γεγονός αποτέλεσε πως με την δημιουργική αυτή απασχόληση οι φυλακισμένες περνούσαν τον χρόνο τους παραγωγικά ξεχνώντας όπως αναφέρουν σε πολλές μαρτυρίες ότι βρίσκονταν στην φυλακή. Επιπλέον πολλές από τις φυλακισμένες συνέχιζαν την ενασχόληση τους με την κατασκευή χειροποίητων κοσμημάτων επαγγελματικά πια, μετά την αποφυλάκιση τους, χάρις τις γνώσεις που είχαν λάβει από τα μαθήματα κατασκευής στα πλαίσια υλοποίησης του προγράμματος της ΕΠΑΝΟΔΟΥ.

Εκτός όμως από τα προγράμματα εντός των φυλακών η ΕΠΑΝΟΔΟΣ παρεμβαίνει και έξω από αυτές με προγράμματα. Μερικά από αυτά είναι το «Δίκτυο για την Κοινωνική και Επαγγελματική Επανεκταξη» το 2012-2014 ΤΟΠΕΚΟ, όπως επίσης και η δράση «Μπορώ και Εγώ». Ένα ακόμα πρόγραμμα το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή εκτός των φυλακών, ήταν το «πρόγραμμα δραστηριοτήτων στις ΕΠΑ». «το πρόγραμμα υλοποιήθηκε από το Μάρτιο έως τον Ιούνιο του 2012 στις Εταιρίες Προστασίας Ανηλίκων Αθήνας, Πειραιά, Σπάρτης, Ηρακλείου και Χανίων. Ωφελούμενοι : 95 ανήλικοι μετανάστες και ημεδαποί που είχαν κάποιου είδους εμπλοκή με το νόμο. Πραγματοποιήθηκαν επιμορφωτικές και πολιτιστικές δράσεις που απευθύνονταν στη συγκεκριμένη ομάδα – στόχο.» (ΕΠΑΝΟΔΟΣ). Μερικούς από τους στόχους του προγράμματος αυτού ήταν, η δημιουργία ομαδικής και θετικής στάσης των ανηλίκων απέναντι στο «διαφορετικό», η ενίσχυση τόσο της αυτοπεποίθησης αλλά και της αυτογνωσίας των εφήβων ενώ ακόμα στόχο του προγράμματος αποτελούσε η γνώση η οποία θα συντελούσε στην ευκολότερη συμμετοχή των νεαρών στα κοινά, στην αναγνώριση και γνωριμία των φορέων και υπηρεσιών των οποίων η ενασχόληση τους σχετίζεται με την άσκηση των δικαιωμάτων τους κ.α.

Το προσωπικό της ΕΠΑΝΟΔΟΥ απαρτίζεται από την Διευθύντρια και υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, οι οποίοι έχουν παράλληλα εργασιακά καθήκοντα και στην οργάνωση. Επίσης ανά διαστήματα και ανάλογα με τις ανάγκες της οργάνωσης παρέχουν τις υπηρεσίες τους και εξωτερικοί ειδικευμένοι συνεργάτες.

Οι χορηγίες της οργάνωσης βασίζονται κυρίως σε δωρεές, αλλά και σε παροχή ειδών πρώτης ανάγκης, τροφίμων, ρουχισμού ή υλικοτεχνικού εξοπλισμού. Σημαντικές επίσης είναι και οι δωρεές μεγάλων εταιριών όπως της PROCTER & GAMBLE HELLAS S.A., ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ Α.Ε.Ε. και ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗΣ Α.Β.Ε.Ε. οι οποίες βοηθούν στην πραγμάτωση του έργου της ΚΛΙΜΑΚΑΣ.

Επιπλέον πολύ σημαντικός στις παρεμβάσεις και το έργο της οργάνωσης είναι ο εθελοντισμός. Οι εθελοντές μπορούν να είναι ενεργοί στις παρεμβάσεις της οργάνωσης, στα Παζάρια και τις Εκθέσεις που διοργανώνονται για την οικονομική της ενίσχυση. Επίσης απαραίτητοι μπορούν στα αποδειχθούν στο Γραφείο, απασχολούμενοι με τις γραφειοκρατικές εργασίες. Τέλος η εθελοντική επαγγελματική

απασχόληση Νομικών, Ψυχολόγων, Κοινωνικών Λειτουργών κ.α. είτε φοιτητές αυτών αποτελεί σημαντική συνεισφορά για την εκπλήρωση του έργου της οργάνωσης.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε πως η φροντίδα και η ενασχόληση με την πληθυσμιακή ομάδα των ανήλικων παραβατών αποτελεί χρέος ολόκληρης της κοινωνίας. Η κινητοποίηση, η ενδυνάμωση και η ενίσχυση των ανηλίκων οι οποίοι παρουσιάζουν άνομες συμπεριφορές πρέπει να προβληματίζει και να υλοποιείται από όλους τους πολίτες της χώρας. Στην Ελλάδα οι οργανώσεις οι οποίες έχουν συσταθεί για την παρέμβαση και παροχή βοήθειας στους ανήλικους παραβάτες, είτε αυτές είναι ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου, είτε κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα αν και δεν είναι πολλές στον αριθμό, τελούν και συνεισφέρουν μεγάλο έργο στην κοινωνία γενικότερα, στους παραβατικούς ανηλίκους ειδικότερα με την προσπάθεια ομαλότερης επανένταξής τους στο κοινωνικό σύνολο. Για τον λόγο αυτό η υποστήριξη των οργανισμών αυτών αποτελούν καθήκον κάθε Έλληνα και μη πολίτη της χώρας, καθώς οι παραβατικοί ανήλικοι, οι ανάγκες και τα προβλήματα τους, ανήκουν στην κοινωνία και είναι κομμάτι αυτής.

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΘΥΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (Κ.Ε.Σ.Α.Θ.Ε.Α.)

«Το κεντρικό επιστημονικό συμβούλιο για την αντιμετώπιση της θυματοποίησης και της εγκληματικότητας των ανηλίκων ιδρύθηκε με το νόμο 3860, το καλοκαίρι του 2010» (<https://www.ministryofjustice.gr/>).

Οι αρμοδιότητες του συμβουλίου κατά κύριο λόγο έχουν να κάνουν με θέματα που αφορούν την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου μέσω νέων αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων. Επίσης εξετάζει τις υποθέσεις ανηλίκων οι οποίοι έχουν υποστεί κακοποίηση ή εγκατάλειψη. Ένα ακόμη σημαντικό πράγμα είναι η οργάνωση ενός δικτύου, δημιουργώντας σχέσεις συνεργασίας με φορείς καθώς και με Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα που στοχεύουν στην πρόληψη της εγκληματικότητας. Το συμβούλιο ασχολείται ενεργά με τον εθελοντισμό ώστε να μπορεί να καλύπτει τις ανάγκες των ανηλίκων καθώς διοργανώνει δράσεις για την

ευαισθητοποίηση της κοινωνίας. Ακόμα ενημερώνει λεπτομερώς το Υπουργείο Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μέσω έκθεσης.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΦΟΡΕΙΣ

Σε σχέση με την Ελλάδα οι χώρες του εξωτερικού «υποφέρουν» και αυτές από τη μάστιγα της παραβατικότητας των εφήβων. Συγκριτικά πάντα με το εξωτερικό τα ποσοστά της Αμερικής παραδείγματος χάρη είναι τεράστια σε σχέση με την Ελλάδα. Φυσικά μεγάλος παράγοντας είναι και ο πληθυσμός. Τα προγράμματα και οι υπηρεσίες τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό λειτουργούν πάνω κάτω με τους ίδιους ρυθμούς. Βέβαια στο εξωτερικό τα κονδύλια για τους νεανικούς παραβάτες είναι πολύ περισσότερα από ότι εδώ. Αυτό όμως έχει και τα αρνητικά του. Παρακάτω θα παραθέσουμε μερικά εξωτερικά προγράμματα αλλά και υπηρεσίες από διάφορες χώρες οι οποίες ασχολούνται με το φαινόμενο της παραβατικής συμπεριφοράς.

YOUTH DETENTION CENTER

Στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης της Αμερικής ένα κέντρο κράτησης νέων, γνωστό επίσης και ως κέντρο κράτησης ανηλίκων (νεανική αίθουσα) είναι μία ασφαλές περιφερειακή κατοικία για τους νέους, οι οποίοι συχνά αποκαλούνται «ανήλικοι παραβάτες», που περιμένουν ακροάσεις από τα ανώτατα δικαστήρια ή τοποθέτηση σε μακροπρόθεσμες παροχές και προγράμματα φροντίδας. Οι νεαροί περνούν από ένα ξεχωριστό σύστημα δικαστηρίου, το δικαστήριο ανηλίκων, το οποίο προτείνει ή παραπέμπει ανήλικους σε ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα ή σε μία δομή.

NEW BEGINNINGS YOUTH DEVELOPMENT CENTER

Είναι ένα κλειστό πρόγραμμα (ξενώνας) όπου συνδέεται με το κέντρο κοινωνικής επανένταξης ανηλίκων παραβατών (Department of Youth Rehabilitation Services). Το κέντρο παρέχει 60 κρεβάτια, είναι κέντρο αρρένων και φιλοξενεί τους πιο επικίνδυνους νεανικούς παραβάτες. Ο κύριος σκοπός του φορέα είναι να παρέχει στους κατοίκους μια 24-ωρη επίβλεψη καθώς και προγράμματα και υπηρεσίες έτσι ώστε να μπορούν να μεταβούν επιτυχώς πίσω στην κοινότητα. Τα προγράμματα του κέντρου αφορούν ποικίλες υπηρεσίες όπως εκπαίδευση, ιατρική περίθαλψη,

πρόγραμμα ψυχικής υγείας ακόμα και προγράμματα ψυχαγωγίας. Το πρόγραμμα αυτό διαρκεί 6-10 μήνες.

HER MAJESTY'S YOUNG OFFENDER INSTITUTION

Είναι μία Βρετανική φυλακή όπου προορίζεται για παραβάτες ηλικίας μεταξύ 18 και 20, παρόλα αυτά εξαιτίας πολλών κρουσμάτων μεταφέρονται και άτομα ηλικίας 15 -17. οι ανήλικοι παραβάτες κάτω των 15 θα πάνε σε ένα ίδρυμα αγωγής (Secure Children's Home). Όταν τα παιδιά εκτίουν την ποινή τους και μετά τα 22 έτη τότε στέλνονται σε φυλακές ενηλίκων (adult prison).

YOUTH JUSTICE BOARD FOR ENGLAND AND WALES HOMEPAGE

Το Διοικητικό Συμβούλιο Δικαιοσύνης Ανηλίκων Αγγλίας και Ουαλίας εργάζεται για την πρόληψη παιδιών και νέων ηλικίας κάτω των 18 ετών στο στάδιο παραβατικής αλλά και μετά-παραβατικής συμπεριφοράς (υποτροπής). Εξασφαλίζει τόσο την ασφαλή κράτηση του ατόμου όσο και την ασφάλεια της σωματικής του ακεραιότητας. Όσον αφορά τις ευθύνες του φορέα αναφέρονται επιγραμματικά παρακάτω:

- Επίβλεψη φορέων νεανικής παραβατικότητας.
- Την τοποθέτηση των παιδιών και των νεανικών ατόμων, που τελούν υπό κράτηση ή καταδικάστηκαν σε κράτηση.
- Να συμβουλευόμαστε την τοπική γραμματεία στη διαχείριση των συστημάτων νεανικής παραβατικότητας.
- Παρέχουμε μια ασφαλή υποδομή για παιδιά που περιλαμβάνει ιδρύματα αγωγής, κλειστά εκπαιδευτικά κέντρα και κλειστά θεραπευτικά κέντρα.
- Υποβολή αιτήσεων στις τοπικές αρχές ή σε άλλους φορείς για την ανάπτυξη των σχεδίων που υποστηρίζουν τους στόχους μας.
- Γίνονται έρευνες για την αποφυγή της νεανικής παραβατικότητας.

Με βάση τα στοιχεία όπου είχαμε φαίνεται ότι οι παραπάνω οργανώσεις αντιμετωπίζουν τον νεαρό παραβάτη ως ολότητα καθώς δρουν εξατομικευμένα προσπαθώντας να μην να εξαλείψουν την άνομη αυτή τους πράξη αλλά φροντίζουν δεν το στάδιο της υποτροπής. Άλλα μέτρα τα οποία δεν αναφέρονται είναι ο ανήλικος

να πληρώσει πρόστιμο, να κάνει κοινωφελή εργασία, να συμμετέχει σε θεραπευτικά προγράμματα αν υπάρχει κάποια ψυχική νόσος ή είναι εθισμένος σε κάποια ουσία, υποχρεωτική εκπαίδευση κ.α. Άξιο σημείο αναφοράς όμως πρέπει να γίνει και σε ένα κέντρο αγωγής (αναμορφωτήριο) στο οποίο τα περισσότερα παιδιά από εκεί μέσα δεν έβγαιναν ζωντανά στην κυριολεξία και δεν είχαν θάνατο από φυσικά αίτια.

ΗΠΑ: ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΥ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΗ-ΠΡΟΠΥΡΓΙΟ ΤΗΣ ΚΚΚ. ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΡΘΟΥΡ ΤΖ. ΝΤΟΖΙΕΡ

Ιδρύθηκε το 1900 στη Φλόριντα. Η Κου Κλουξ Κλαν ήταν μια ρατσιστική οργάνωση και φαίνεται ότι διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη μεταχείριση των παιδιών, πολύ περισσότερων των νέγων παιδιών. Μια χαρακτηριστική ομολογία όπου δείχνει την ενόχληση τους στη συγκεκριμένη φυλή είναι εκείνη όπου αναφέρει ο Τόμας Μακσουέιν ότι ένα βράδυ οι φρουροί ξύπνησαν μερικά παιδιά, τα οδήγησαν έξω μέσα στο σκοτάδι, τους δώσανε όπλα και τους είπαν να πυροβολήσουν ό,τι κινείται. «Όταν ανάψαν τα φώτα, είδαν όλα εκείνα τα μαύρα παιδιά να τρέχουν και έπρεπε να τα πυροβολήσουν».

Εξαιτίας λοιπόν των θανάτων πολλών παιδιών η τοπική κοινωνία πίεζε τις αρμόδιες αρχές ώστε να λυθεί το μυστήριο. Γνωστό είναι ότι 98 παιδιά πέθαναν στο αναμορφωτήριο μεταξύ 1914 και 1973. Από την έναρξη των εργασιών, η ομάδα της Κίμερλ έχει βρει 19 κρυμμένους τάφους, εκτός από τους 31 που είναι ορατοί. Υπάρχουν ακόμα 48 τάφοι! Ως παράδειγμα παρατίθεται αυτό του Μπίλι Τζάκσον, ενός παιδιού, του οποίου ως αιτία θανάτου δηλώθηκε νεφρική ανεπάρκεια. Όμως, υπάρχει μια αναφορά ότι το παιδί χτυπήθηκε βάνουσα 2 βδομάδες πριν και μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο. Βέβαια πολλές είναι και οι καταγγελίες-ομολογίες για σεξουαλική κακοποίηση καθώς αναφέρεται ότι η μη αντίδραση των παιδιών (μικρών σε ηλικία) είναι αυτή η οποία τους άρεσε. Τέλος όσον αφορά το συγκεκριμένο ίδρυμα, έχει δημιουργηθεί τόσο από τα θύματα όσο και από τους μελετητές η

παρακάτω ιστοσελίδα όπου αναφέρονται λεπτομερώς καταστάσεις, συνθήκες, περιστατικά κ.α (whitehouseboys.com).

Εν κατακλείδι οι οργανώσεις, τα προγράμματα, τα μέτρα και τα ιδρύματα τα οποία στοχεύουν στην αναδιαμόρφωση ανηλίκων πρέπει να ελέγχονται πολύ προσεχτικά ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Η πρόληψη-εξάλειψη-αντιμετώπιση υποτροπής πρέπει να ακολουθεί συγκεκριμένα στάδια ώστε ο ανήλικος να βοηθηθεί και να μπορέσει να ενσωματωθεί ξανά στην κοινωνία. Αγνοώντας τα παιδιά, φτιάχνουμε ένα λάθος κοινωνικό σύστημα το οποίο θα υπο-λειτουργεί.

Οργανισμοί Ευρώπης (Συμβολή Και Προγράμματα)

Ευρωπαϊκοί οργανισμοί όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, καθώς και διεθνείς όπως ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) συμβάλλουν σημαντικά στην θετική αντιμετώπιση της αποκαταστατικής δικαιοσύνης, θεωρώντας την ως εναλλακτική μορφή απάντησης στο έγκλημα. Η εμπιστοσύνη των ανωτέρων οργάνων στις αξίες της αποκαταστατικής δικαιοσύνης αντικατοπτρίζεται στα ποικίλα κείμενα προώθησής των διαδικασιών της αποκαταστατικής δικαιοσύνης, προσβλέποντάς την ως αποτελεσματική και ορθολογική άσκηση αντεγκληματικής πολιτικής.

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών ΟΗΕ

Όσον αφορά τον ΟΗΕ οι δράσεις τους πάνω στο συγκεκριμένο θέμα ξεκινούν ήδη από το 1975, όπου προέτρεψε τα κράτη-μέλη, σε συνέδριο με θέμα «Πρόληψη του εγκλήματος και τη μεταχείριση των εγκληματιών», να αντικαταστήσουν τις ποινικές διαδικασίες με άλλες μορφές κοινωνικού ελέγχου. Δέκα χρόνια αργότερα ο ΟΗΕ άρχισε να προωθεί συστηματικά τις πρακτικές της αποκαταστατικής δικαιοσύνης. Πιο συγκεκριμένα:

- 1985: «Στοιχειώδης Κανόνες των ΗΕ για την Απονομή Δικαιοσύνης σε Ανηλίκους».
- 1999: «Εγχειρίδιο για τη Δικαιοσύνη στα Θύματα για τη χρήση και εφαρμογή της Διακήρυξης των Βασικών Αρχών Δικαιοσύνης στα Θύματα Εγκλήματος και Κατάχρησης Εξουσίας».

- 2000: «Διακήρυξη της Βιέννης για το Έγκλημα και τη Δικαιοσύνη: Συναντώντας τις προκλήσεις του 21^{ου} Αιώνα».
- 2002: «Βασικές Αρχές για τη Χρήση Προγραμμάτων σε Ποινικές Υποθέσεις».
- 2005: « Διακήρυξη του 11^{ου} Συνεδρίου των ΗΕ για τη πρόληψη του εγκλήματος και τη Μεταχείριση των Δραστών».
- 2006: «Εγχειρίδιο για τα Προγράμματα Αποκαταστατικής Δικαιοσύνης».

Συμβούλιο Ευρώπης

Όπως και ο ΟΗΕ έτσι και το Συμβούλιο της Ευρώπης εκδηλώνει το ενδιαφέρον του από πολύ νωρίς, όπου περίπου το 1980 διοργανώνει μία «Έκθεση απεγκληματοποίησης» παρακινώντας τα κράτη-μέλη να αναζητήσουν διαφορετική αντιμετώπιση σε θέματα κατά της ιδιοκτησίας. Οι Συστάσεις του ΣτΕ όπου προωθούν τα μέτρα της αποκαταστατικής δικαιοσύνης είναι τέσσερις (4).

1. Σύσταση R (85) 11 για τη θέση του θύματος μέσα στα πλαίσια του ποινικού νόμου και της ποινικής διαδικασίας
2. Σύσταση R (87) 21 για τη παροχή βοήθειας στα θύματα και την πρόληψη της θυματοποίησης.
3. Σύσταση R (92) 16 αναφορικά με τους ευρωπαϊκούς κανόνες για τις κοινοτικές κυρώσεις και μέτρα.
4. Σύσταση R (99) 19 που αναφέρεται στη διαμεσολάβηση σε ποινικές υποθέσεις (Αλεξιάδης,2006).

Προγράμματα Α.Δ

Όλα τα παραπάνω καθιστούν το θεωρητικό κομμάτι όλου αυτού του φάσματος που μπορεί να χαρακτηριστεί ως αποκαταστατική δικαιοσύνη. Αξιοσημείωτο λοιπόν είναι και η αναφορά στο πρακτικό κομμάτι όπου μπορούμε να δούμε με αποτελέσματα αν η Α.Δ μπορεί να λειτουργήσει είτε εξατομικευμένα είτε συνδυαστικά με κάποια άλλη ποινή ή αν αυτή θεωρείται ως μία αποτελεσματική εναλλακτική μορφή φυλάκισης. Υπολογίζεται περίπου ότι το 1970 έκανα την εμφάνισή τους τα πρώτα προγράμματα συμφιλίωσης δράστη-θύματος. Ωστόσο όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ο όρος της αποκαταστατικής δικαιοσύνης δεν υπήρχε

τυπικά από τότε, οπότε γίνεται λόγος για πρώιμα, δοκιμαστικά προγράμματα. Παραδείγματα πρακτικών και προγραμμάτων ήταν η διαμεσολάβηση δράστη-θύματος, οι συσκέψεις ομάδων οικογενειών, οι κύκλοι, τα πάνελ και άλλες μορφές διαδικασιών όπου σήμερα ονομάζονται αποκαταστατικές.

Victim-Offender Reconciliation Programs- Vorps

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν τα πρωταρχικά προγράμματα τα οποία έδωσαν ουσία και σχήμα όσον αφορά την εφαρμογή της Α.Π. Ένα από αυτά είναι το πρόγραμμα συμφιλίωσης ανάμεσα στο δράστη και το θύμα (Victim-Offender Reconciliation Programs- VORPs) όπου ξεκίνησε από την εκκλησία των Μεννονιτών και στη συνέχεια οργανώνονταν από άτομα με χριστιανική πίστη. Οι πρώτοι όπου εφάρμοσαν αυτά τα προγράμματα είναι ο Καναδάς το 1974 και οι Ηνωμένες Πολιτείες το 1977. Η διαδικασία ήταν περίπου όπως η σημερινή, μόνο που στην θέση του τρίτου, δηλαδή του συμφιλιωτή δεν ήταν ένα ειδικός επαγγελματίας αλλά κάποιο εθελοντικό πρόσωπο της κοινότητας. Η διαδικασία τίθενται σε εφαρμογή αποκλειστικά και μόνο όταν το θύμα είχε εισαχθεί στο επίσημο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης και είχε αναγνωρίσει το σφάλμα του. σύμφωνα με τη Zehr 2005 τρία ήταν τα σημαντικά στοιχεία ώστε να διεκπεραιωθεί σωστά όλη η διαδικασία. Τα στοιχεία αυτά ήταν τα γεγονότα, τα συναισθήματα και τέλος οι συμφωνίες (Κονιδάρη, 2015). Τα αδικήματα τα οποία αντιμετώπιζαν ήταν αρχικά κατά της ιδιοκτησίας (διάρρηξη) ενώ μετέπειτα προστέθηκαν και τα αδικήματα βίας.

Victim-Offender Mediation Voms

Ένα άλλο ενδιαφέρον πρόγραμμα ως προς τη δημιουργία του είναι αυτό της Διαμεσολάβησης Δράστη-Θύματος (Victim-Offender Mediation VOMs). «Αρκετοί θεωρούν ένα αυτοσχέδιο πείραμα, με όνομα «Υπόθεση Ελμίρα», ως αφορμή για τη γέννηση της διαμεσολάβησης ανάμεσα στο δράστη και το θύμα (VMO). Πρόκειται για μια υπόθεση βανδαλισμού αυτοκινήτων από δύο έφηβους το 1974 στο Οντάριο του Καναδά και την αντιμετώπιση της από έναν δικαστικό επιμελητή (Mark Yantzi), έναν εθελοντή και έναν δικαστή που θεώρησαν ότι το αποτέλεσμα θα ήταν περισσότερο θεραπευτικό εάν οι δράστες συναντούσαν πρόσωπο με πρόσωπο τα είκοσι θύματά τους και πλήρωναν αποζημίωση. Η συμφωνία στην οποία κατέληξαν όριζε ότι τα θύματα έπρεπε να αποζημιωθούν από τους δράστες σε διάστημα τριών

μηνών (Zehr & Barb 2004, Κονιδάρη 2015)». Έτσι αναφέρεται ότι σκοπός της συνάντησης δεν ήταν η τιμωρία των θυμάτων αλλά η συμφιλίωση και η επανόρθωση. Το «πείραμα» αυτό στέφθηκε με επιτυχία καθώς και οι δράστες κατανόησαν το λάθος τους και τα θύματα δέχθηκαν την προθυμία των πρώτων να επανορθώσουν. Φαίνεται ότι μετά την παραπάνω διαδικασία τα προγράμματα διαμεσολάβησης αυξήθηκαν κατά πολύ, καθώς το 1990 είχε τεθεί μόνο 150 προγράμματα ενώ το 2000 ο αριθμός αυτός έφτασε τα 1200 προγράμματα σε όλο τον κόσμο.

Άλλα Σημαντικά Προγράμματα Στη Διεξαγωγή Της Α.Δ

Επίσης άλλα προγράμματα όπου ενδιαφέρονταν για την αποκατάσταση του θύματος ήταν αυτά του κινήματος για τα δικαιώματά τους όπου πρωτοεμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και πρωτεργάτες του ήταν φεμινιστές ακτιβιστές κοινωνικοί θεωρητικοί καθώς και νομικοί. Στόχος τους ήταν η ενημέρωση των δικαιωμάτων δύο συγκεκριμένων ομάδων, των παιδιών και των κακοποιημένων γυναικών. Ακόμα οι κύκλοι (κυκλικές συνεδρίες) και οι συσκέψεις ομάδων οικογενειών (Family Group Conferences FGCs) είναι ακόμα δύο προγράμματα τα οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο το καθένα για το λόγο του στον τομέα της Α.Δ.

ΟΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΡΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το 1991 διαδραματίζετε για το Ελληνικό σωφρονιστικό σύστημα ένα σημαντικό συμβάν το οποίο αλλάζει όχι ριζικά ωστόσο σημαντικά, την ελληνική νομοθεσία. Συστήνεται λοιπόν, μία ειδική υπηρεσία η οποία σκοπός της είναι να αναλαμβάνει τους παραβάτες όπου α) απολύονται υπό όρους (άρθ.105 Π.Κ), β) η ποινή τους έχει μετατραπεί σε κοινωφελή εργασία (άρθ.82 Π.Κ) και γ) καταδικάζονται με αναστολή εκτέλεσης της ποινής, όμως είναι υπό επιτήρηση (άρθ.100 Π.Κ). « Ο θεσμός της αναστολής εκτέλεσης της ποινής υπό όρους και υπό την επιμέλεια και επιτήρηση επιμελητή κοινωνικής αρωγής θεσπίστηκε για πρώτη φορά στην Ελλάδα με το ά.4 του ν. 1941/1991, με το οποίο προστέθηκε στον Ποινικό Κώδικα το ά. 100^Α»(Πιτσελά, 2006).

Ο κλάδος των επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής υπάγεται στη Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και ο τρόπος λειτουργίας της υπηρεσία των Υ.Ε.Κ.Α καθορίζεται με προεδρικό διάταγμα. Στεγάζονται σε ανεξάρτητα γραφεία του πρωτοδικείου της έδρας τους και εποπτεύονται από τον κατά τόπο αρμόδιο

δικαστή. Σύμφωνα με το Άρθρο 4 του Π.Κ ο κεντρικός Επιθεωρητής των Υ.Ε.Κ.Α εδρεύει στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και επιλέγεται σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθ.17 παρ.3 του Ν.1941/91.

Όσον αφορά την Ελλάδα ο θεσμός της επιτήρησης συστάθηκε για πρώτη φορά το 2007 με το προεδρικό διάταγμα «Συγκρότηση, Οργάνωση και Λειτουργία των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Σύμφωνα με την Αναγνωστάκη επειδή το ελληνικό σύστημα δικαιοσύνης βασίζεται στην αυτο-αποτρεπτική δυνατότητα της απειλής της φυλάκισης, δεν δίνει έδαφος για οποιαδήποτε μορφή βοήθειας ή στήριξης σε ενήλικες παραβάτες. Αυτός κιάλας είναι ο λόγος ο οποίος άργησε να συσταθεί το Προεδρικό διάταγμα παρόλο που είχε ψηφιστεί ο Νόμος του 1941/1991. Έτσι μέχρι το 2007 αν και υπήρχε ο νόμος για τον Θεσμό Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής τα καθήκοντα των επιμελητών επιτήρησης είχαν ανατεθεί στους εισαγγελείς του κάθε Πρωτοδικείου και στο διοικητικό προσωπικό των υπηρεσιών της κοινότητας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την αναστάτωση του συστήματος όπου δημιουργήθηκαν πολλά προβλήματα τα οποία προβλήθηκαν στο Συμβούλιο Επικράτειας. Παρόλα αυτά η υπουργική απόφαση 108842/1997 κρατάει από έξω τους επιμελητές για ενήλικους παραβάτες.

Το Προεδρικό διάταγμα 195/2006 δημοσίευσε την είδηση της ίδρυσης υπηρεσίας δικαστικής επιτήρησης. Παρ' όλα αυτά, το προεδρικό διάταγμα εισήγαγε σοβαρά μειονεκτήματα από τις αρχικές διατάξεις του Ν.1941/1991: η διαδικασία που προβλέπεται για την πρόσληψη επιμελητών δοκιμασίας δεν τηρήθηκε. Ο αρχικός αριθμός των θέσεων των επιμελητών δοκιμασίας »μειώθηκε σε 250 (από 300) και από τις 26 υπηρεσίες επιτήρησης που έχουν ορισθεί από το νόμο λειτουργούν μόνο οι 14. «Στις υπόλοιπες περιοχές όπου σήμερα δεν υπάρχει υπηρεσία δικαστικής επιτήρησης, τα καθήκοντά τους σε σχέση με τη λειτουργία της υπηρεσίας της κοινότητας εκτελούνται από την υπηρεσία δίωξης» (Αναγνωστάκη, 2015).

Το 2010 η ελληνική νομοθεσία εισήγαγε μια σειρά μεταρρυθμίσεων και διατάξεων με στόχο την προώθηση της χρήσης, προγραμμάτων στην κοινότητα και αναστολή της ποινής υπό την επίβλεψη επιμελητή. Το τελευταίο περιγράφεται πιο λεπτομερώς στον Ποινικό Κώδικα και έτσι ενισχύθηκε από την μία πλευρά ως εναλλακτική μορφή φυλάκισης δηλαδή μη στερητική ποινή κατά της ελευθερίας. Γενικότερα όμως στον Ποινικό Κώδικα, αναλύονται τόσο ο ρόλος και τα καθήκοντα

των Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής όσο και οι διατάξεις σύμφωνα με τον Ν.4205/2013 για φυλακισμένους που εκτελούν ποινή ή βρίσκονται σε άδεια στο σπίτι τους.

Γι' αυτό το λόγο οι Υ.Ε.Κ.Α «επιβαρύνθηκαν» με περισσότερους νόμους, όπως για παράδειγμα με τις προδικαστικές παρεμβάσεις σε περιπτώσεις ενδο-οικογενειακής βίας (Ν. 3500/2006), τις θεραπευτικές παρεμβάσεις για την κατάχρηση ουσιών (Ν. 4139/2013) και τον κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική παρακολούθηση (Ν.4205/2013). Μετά τις παραπάνω μεταρρυθμίσεις το φόρτο εργασίας δοκιμασίας αυξήθηκε σημαντικά, παρόλα αυτά ο αριθμός των επιμελητών δοκιμασίας σε όλη τη χώρα έχει μειωθεί από 54 – 41 (Αναγνωστάκη, 2006) .

Στόχος Υ.Ε.Κ.Α

Ο στόχος των Υ.Ε.Κ.Α είναι ουσιαστικά η μείωση του πληθυσμού των φυλακών και η αύξηση των μη στερητικών ποινών κατά της ελευθερίας. Επίσης σημαντικός σκοπός στο έργο τους είναι όχι τόσο η επίβλεψη του παραβάτη σε σημείο ελέγχου όπου το άτομο θα ενεργεί καταναγκαστικά, όσο η προσπάθεια ενίσχυσης καλών συμπεριφορών του πρώην παραβάτη. Όπως προαναφέρθηκε οι υπηρεσίες αυτές δημιουργήθηκαν ουσιαστικά για να δώσουν μία δεύτερη ευκαιρία στα άτομα τα οποία παραβίασαν. Οπότε μέλημα τους είναι ο ουσιαστικός σωφρονισμός που δεν γίνεται μέσα στις φυλακές.

«Ο κύριος στόχος της Υπηρεσίας Επιμελητών είναι η προώθηση των κοινοτικών μέτρων και κυρώσεων, ιδίως τα μέτρα της ποινής με αναστολή με δοκιμαστική εποπτεία και της κοινωφελούς εργασίας. Η αυξημένη χρήση των μέτρων αυτών πιστεύεται ότι θα συμβάλει στην ανακούφιση του σοβαρού προβλήματος του υπερπληθυσμού στις ελληνικές φυλακές. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου Άρθ.1941/1991 για τη θέσπιση των μέτρων αυτών και την υπηρεσία δικαστικής επιτήρησης, τα μέτρα αυτά αποσκοπούν να υποκαταστήσουν τις βραχυπρόθεσμες ποινές φυλάκισης, με σκοπό τη μείωση του υπερπληθυσμού των φυλακών και κυρίως να συμβάλει σε μια πιο δίκαιη και αποτελεσματική σωφρονιστική πολιτική». (Αναγνωστάκη, 2006)

Σύμφωνα με το Άρθ.12 199/2006 αναγράφονται λεπτομερώς τα καθήκοντα ενός Επιμελητή Κοινωνικής Αρωγής τα οποία θεωρούνται σημαντικά αρχικά, στην σωστή αντιμετώπιση της κάθε ποινής του παραβάτη και έπειτα στη σωστή διαχείριση της κάθε περίπτωσης. Στο άρθ.3 παρ.1 αναφέρεται ότι περιφερειακοί επιθεωρητές Υ.Ε.Κ.Α είναι οι διευθυντές των υπηρεσιών της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης. Οι παραπάνω επιθεωρητές λοιπόν, είναι υπεύθυνοι να επιθεωρούν την υπηρεσία της περιφέρειάς τους, είτε αυτεπαγγέλτως είτε εκτάκτως, είτε όταν το κρίνει το Υπουργείο Δικαιοσύνης ή ο εισαγγελέας. Οι Υ.Ε.Κ.Α πρέπει να συντάσσουν κοινωνικές εκθέσεις για τον κάθε εξυπηρετούμενο, γενικές ετήσιες εκθέσεις όπου να αναγράφονται αναλυτικά το τι έχουν κάνει ετησίως ή το τι θα μπορούσε να γίνει έτσι ώστε να βελτιωθεί ο τρόπος λειτουργίας της υπηρεσίας. Είναι σημαντικό οι γραμματείες των δικαστηρίων να κοινοποιούν αμέσως σε αυτούς κάθε απόφαση μετατροπής οποιασδήποτε ποινής είτε σε κοινωφελή εργασία, είτε σε αναστολή ποινής ή αν το άτομο έχει απολυθεί με όρους. Επίσης μεριμνούν για την εφαρμογή ή την τροποποίηση νόμων πάνω στο κλάδο.

Τμήματα Υ.Ε.Κ.Α (Αθήνας, Θεσσαλονίκης, Πειραιά)

Τέλος αξιοσημείωτο είναι να αναφερθούν τα τμήματα τα οποία υπάρχουν στις Υ.Ε.Κ.Α της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με το άρθ.10 παρ 1 υπάρχουν τα εξής τμήματα:

A) Τμήμα Κοινωνικής Υποστήριξης: οι αρμοδιότητες των επιμελητών είναι οι εξής

- εποπτεία ατόμων που έχουν απολυθεί υπό όρους ή έχει ανασταλεί η ποινής τους μετά από απόφαση δικαστηρίου.

- διενέργεια κοινωνικής έρευνας όσον αφορά την προσωπική και όχι μόνο ζωή του ατόμου (άρθρο 282 Κ.Π.Δ

-σύνταξη και υποβολή σχετικών εκθέσεων (επιδόσεις κρατουμένων όσον αφορά την εργασία, επισκέψεις κατοίκων, παρέλευση στο Αστυνομικό Τμήμα κ.α)

B) Τμήμα Κοινωφελούς Εργασίας: σε αυτό τον τομέα πρέπει να εξασφαλιστεί εργασία σε θεσμοθετημένες θέσεις (άρθρο 82 παρ 8 Π.Κ), να υποβληθεί αίτηση προς

τον εισαγγελέα και να επιβλέπεται όσον αφορά την τήρηση ωραρίου και ημερομισθίων.

Γ) Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης:

-Τήρηση πρωτοκόλλου και αρχείου.

-Διακίνηση αλληλογραφίας και τήρηση υπηρεσιακών φακέλων.

-Μέριμνα εγγράφων και καλής λειτουργίας του εξοπλισμού της υπηρεσίας

Δ) Τμήμα Κοινοφελούς Εργασίας-Τμήμα Κοινωνικής Υποστήριξης:

«Η διατύπωση προτάσεων για την αποτελεσματική λειτουργία της υπηρεσίας. Η σύνταξη, ανά τρίμηνο, εκθέσεων για τις δραστηριότητες των επιμελητών κοινωνικής αρωγής. Η τήρηση των σχετικών φακέλων, βιβλίων και λοιπών δικαιολογητικών για τις υποθέσεις που χειρίζεται η υπηρεσία. Η εξαγωγή των ετήσιων στατιστικών στοιχείων. Η εκτέλεση κάθε σχετικής εργασίας, κατόπιν παραγγελίας του δικαστή εκτέλεσης ποινών, του εισαγγελέα ή του κεντρικού επιθεωρητή. Οι προαναφερόμενες προτάσεις, εκθέσεις και στατιστικά στοιχεία υποβάλλονται στον Κεντρικό Επιθεωρητή» (Μαυρής, χ.χ).

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Σε οποιοδήποτε Σωφρονιστικό Κατάστημα είτε είναι αγροτικό, είτε κλειστό, είτε θεραπευτικό πρέπει να υπάρχει ένα άτομο το οποίο να λειτουργεί ως ενδιάμεσος κρίκος μεταξύ του κρατούμενων και των υπολοίπων τρίτων. Η λέξη «τρίτων» αναφέρεται είτε για την οικογένεια, είτε για την κοινωνία. Συνήθως τα άτομα τα οποία υλοποιούν αυτές τις ενέργειες είναι οι Κοινωνικοί Λειτουργοί. Αυτό βέβαια προβλέπεται μόνο εάν υπάρχουν στα Σωφρονιστικά Καταστήματα. Εάν δεν υπάρχουν, τα καθήκοντα αυτά εκτελούνται είτε από τον διευθυντή της φυλακής, είτε από τη γραμματεία. « Ο κοινωνικός λειτουργός που απασχολείται στον τομέα της εγκληματολογίας είναι μέλος του επιστημονικού συμβουλίου της φυλακής ή του σωφρονιστικού καταστήματος. Συμμετέχει στα συμβούλια και τις επιτροπές που είναι

αρμόδιες για τη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη διαβίωση και τη μεταχείριση των κρατουμένων» (Καλλινικάκη, 1998).

Ο κύριος στόχος του Κ.Λ στα καταστήματα κράτησης, είναι να βοηθά τον κρατούμενο να διατηρεί επαφές με την οικογένεια του αλλά και να παραπέμπει την οικογένεια του σε κατάλληλες υπηρεσίες στην κοινότητα (π.χ κέντρο ψυχικής υγιεινής, πρόνοια κ.ά). Σε περιπτώσεις άπορων κρατουμένων η κοινωνική υπηρεσία είναι υπεύθυνη στην στήριξή τους. Εάν ο κρατούμενος δεν ενισχύεται οικονομικά από την οικογένειά του τότε η κοινωνική υπηρεσία κάνει αίτηση προς τον «Φιλόπτωχο» (ταμείο στήριξης άπορων κρατουμένων), έτσι ώστε να του δοθεί κάποιο ποσό. Εκτός από λεφτά η κοινωνική υπηρεσία είναι υπεύθυνη για την ενίσχυση των ατόμων είτε με ρούχα είτε με είδη πρώτης ανάγκης. Επίσης όταν κάποιος είναι νεοεισερχόμενος ο Κ.Λ είναι αυτός ο οποίος θα του αναφέρει τα δικαιώματα του ως κρατούμενος, δίνοντας του ένα βιβλιαράκι (Αλφαβητάρι Κρατουμένου) το οποίο αναφέρει του κανόνες τις φυλακής, τα επισκεπτήρια, τα προγράμματα που διεξάγονται κ.ά. Η παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού σε ατομικό επίπεδο (μικρο-κλίμακα) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη πορεία του κρατουμένου μέσα και έξω από το κατάστημα.

Εκτός όμως από την ατομική συνεργασία που έχει με τον κάθε κρατούμενο ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι υπεύθυνος για την διεξαγωγή προγραμμάτων με σκοπό την κοινωνική προσαρμογή, τη βελτίωση ποιότητας ζωής των κρατουμένων καθώς και την επίβλεψη κρατουμένων οι οποίοι έχουν απολυθεί υπό όρους. Σύμφωνα με τον Σταθόπουλο (1999) η χρησιμοποίηση των Κοινωνικών Λειτουργών στα καταστήματα κράτησης προβλέπεται, για την αντιμετώπιση προσωπικών, οικογενειακών αναγκών καθώς επίσης και για την κοινωνική επανένταξη του κρατουμένου.

Ένα άλλο κομμάτι στο οποίο πρέπει να συμμετέχει ο Κ.Λ είναι στα Συμβούλια Φυλακής. Μέσα σε αυτά γίνονται ακροάσεις, εγκρίνονται άδειες αλλά και τιμωρούνται πειθαρχικά οι κρατούμενοι. « Το Συμβούλιο αυτό αποφασίζει για όλα τα κρίσιμα θέματα της διαβίωσης και της μεταχείρισης του κρατουμένου. Μελετά τις δυνατότητες και προϋποθέσεις αδειών απουσίας ή άλλων μορφών ημιελεύθερης διαβίωσης, και εισηγείται σχετικά στην επιτροπή του άρθρου 55. Στο άρθρο 55, αρμόδια για την χορήγηση άδειας είναι η επιτροπή που αποτελείται από το δικαστή

εκτέλεσης ποινών, το διευθυντή όπου κρατείται ο κατάδικός και έναν κοινωνικό λειτουργό. Τις επόμενες τακτικές άδειες χορηγεί ο διευθυντής του καταστήματος με εισήγηση του κοινωνικού λειτουργού» (Σταθόπουλος, 1999).

Επίσης ο Κ.Λ είναι υπεύθυνος για τα πληροφοριακά σημειώματα που συντάσσονται είτε για μεταγωγή είτε για δικαστήριο του κρατουμένου. Συντάσσει εισηγητικές εκθέσεις, νομικές βοήθειες, κρατά ιστορικό του κάθε κρατουμένου, έρχεται σε επικοινωνία με το οικογενειακό του περιβάλλον ακόμα και μετά την αποφυλάκιση του κρατουμένου μεριμνάει για το επίδομα οικονομική ενίσχυσης των αποφυλακισμένων όπου χορηγείται από τον Ο.Α.Ε.Δ.

Σύμφωνα με το άρθ.53 ο κοινωνικός λειτουργός εφαρμόζει μεθόδους Κ.Ε.Α και Κ.Ε.Ο. Είναι υπεύθυνος για τις ατομικές συνεντεύξεις του κρατουμένου και την επικοινωνία με άτομα ή οργανώσεις που έχουν σχέση με τον κρατούμενο. Δημιουργεί ατομική μερίδα κρατουμένου με δελτίο κοινωνικής έρευνας και εξέλιξης ή καρτέλα και επισυνάπτει όσα έγγραφα (εκθέσεις κ.λπ.) αφορούν τον κρατούμενο και αποτελούν τον ατομικό του φάκελο. Το περιεχόμενο του φακέλου είναι απόρρητο. Γνώση των στοιχείων του λαμβάνουν μόνο οι δικαστικές αρχές και τα αρμόδια όργανα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και του καταστήματος κράτησης,

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Στις 25 Ιουνίου του 2016 διεξήχθει η συνέντευξη με την κοινωνική λειτουργό που εργάζεται στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων. Βασισόμενη σε ένα ερωτηματολόγιο που είχα δημιουργήσει είχα χωρίσει τη συνέντευξη σε τρεις θεματικές ενότητες (Υπηρεσία, Ανήλικοι, Κοινωνική εργασία). Ενημερώθηκαν πως θα εφαρμόσουμε πολιτική απορρήτου διευκρινίζοντας την απόκρυψη της ταυτότητας της με σκοπό να διεξαχθεί ομαλά η συνέντευξη. Υπήρξε προσωπική συζήτηση με σκοπό την ανάπτυξη οικειότητας κοινωνικού λειτουργού – σπουδαστή. Μετέπειτα ενημερώθηκα σχετικά με την υπηρεσία.

Οι υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων είναι περιφερειακές υπηρεσίες του υπουργείου Δικαιοσύνης που λειτουργούν στο πλαίσιο του δικαστηρίου ανηλίκων στην έδρα κάθε πρωτοδικείου. Αποτελούν τον κυριότερο φορέα εξωιδρυματικής μεταχείρισης ανηλίκων που έχουν διαπράξει αξιόποινη πράξη ή βρίσκονται σε κίνδυνο να γίνουν δράστες ή θύματα αξιόποινων πράξεων. Στελεχώνονται από τους επιμελητές ανηλίκων οι οποίοι αναλαμβάνουν τις δίκες στις οποίες εισάγονται οι ανήλικοι και κάνουν κοινωνική έρευνα σχετικά με την προσωπικότητα και το προσωπικό τους περιβάλλον. Προτείνουν και εφαρμόζουν τα αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα που προβλέπονται παρέχοντας έτσι υποστήριξη στους ανήλικους και τις οικογένειές τους. Για αυτό το λόγο συνεργάζονται και με άλλους κοινωνικούς φορείς. Τηρούνται επίσης στατιστικά στοιχεία για την κίνηση της υπηρεσίας και του δικαστηρίου ανηλίκων και γενικότερα για την πρόληψη και την καταστολή της παραβατικότητας των ανηλίκων της περιφέρειας.

Κάπου εδώ να αναφέρουμε τον ΣΥΝΔΕΣΜΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ. (Σ.Ε.Δ.Α.) που αποτελεί τον επαγγελματικό σύλλογο των επιμελητών ανηλίκων δικαστηρίων ανηλίκων Ελλάδος που έχει ως βασικούς σκοπούς την προστασία του επαγγέλματος, την επιστημονική μελέτη των προβλημάτων των ανηλίκων παραβατών και γενικότερα των κοινωνικών προβλημάτων που σχετίζονται με αυτούς και η παρέμβαση για την αντιμετώπισή τους, τη συνεργασία του σωματίου με συναφείς οργανώσεις και υπηρεσίες της ημεδαπής και αλλοδαπής. Όσον αφορά τη συγκεκριμένη υπηρεσία, ιδρύθηκε το 1959 στην Πάτρα. Εξυπηρετεί το δικαστήριο ανηλίκων Πατρών, Αιγίου και Καλαβρύτων , όμως από τις έξι οργανικές θέσεις κοινωνικών λειτουργών – επιμελητών καλύπτονται μόνο οι τέσσερις.

Κύριοι άξονες της υπηρεσίας είναι η πρόληψη και η καταστολή της παραβατικότητας. Όσον αφορά την πρόληψη, προσπαθούν συνεχώς να ενημερώσουν την κοινωνία μέσα από το σχολείο, από κοινωνικούς φορείς και την οικογένεια. Και όσον αφορά την καταστολή, αναλαμβάνουν αφού έχει έρθει το παιδί στα δικαστήρια. Εφόσον ο ανήλικος προσέλθει στους επιμελητές, με δικαστική απόφαση, ο επιμελητής διενεργεί κοινωνική έρευνα στο σπίτι, στο σχολείο, σε διάφορους χώρους δραστηριοτήτων, για να καταλάβουν το χαρακτήρα του, επικεντρωμένοι σε κακές έξεις (χρήση οινόπνευματών, καπνού κ.τ.λ.) και συναναστροφές (σχέσεις με συμμαθητές, φίλους κ.τ.λ.) Τα πιο συχνά περιστατικά τους είναι οι

τσιγγάνοι/αλλοδαποί οι οποίοι λόγω έλλειψης εκπαίδευσης και εργασίας δημιουργούν μεγαλύτερο πρόβλημα ως προς την επικοινωνία. Υπάρχουν 100-150 παραβάσεις το τρίμηνο, κυρίως στον τομέα του κώδικα οδικής κυκλοφορίας, ενώ υπάρχει μικρό ποσοστό κλοπών και οπλοφορίας. Όταν η υπόθεση υπάγεται σε πλημμέλημα, το δικαστήριο είναι μονομελές, δηλαδή υπάρχει μόνο η παρουσία δικαστή και γραμματέα, ενώ όταν μιλάμε για κακούργημα το δικαστήριο είναι τριμελές (δηλαδή υπάρχουν τρεις δικαστές.) Ανέφερε η κοινωνική λειτουργός ότι την προηγούμενη δεκαετία γινόταν ένα τριμελές δικαστήριο το τρίμηνο, ενώ πλέον γίνεται μηνιαία (υπάρχει ραγδαία αύξηση των κακούρημάτων). Πέρα από αυτά εάν παρατηρηθεί προδιάθεση για παραβατικότητα σε σχολεία, εκπαιδευτικούς συλλόγους, κατασκηνώσεις και οικογένειες μπορούν να απευθυνθούν στην υπηρεσία επιμελητών έτσι ώστε να μπορεί ο εισαγγελέας να διατάξει κοινωνική έρευνα πριν συμβεί κάποιο πλημμέλημα.

Έντονη πεποίθηση της κοινωνικής λειτουργού είναι ότι η υπάρχουσα κοινωνική πολιτική όσον αφορά τους ανήλικους έχει καταρρεύσει και πρέπει να υπάρξει μια κάποια αποτελεσματικότερη.

Η κοινωνική έρευνα που διεξάγεται συνοψίζεται στο παρακάτω κοινωνικό ιστορικό:

Μετέπειτα, σχετικά με το θέμα των ανηλίκων, ενημερώθηκα ότι οι ανήλικοι που βρίσκονται στις ηλικίες 8-18 ετών θεωρούνται ποινικά ανεύθυνοι, στις ηλικίες των 13-15 εφαρμόζονται αναμορφωτικά – θεραπευτικά μέτρα, ενώ 15-18 γίνεται περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων (ωστόσο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τονιστεί πως τα όρια ηλικίας είναι μεμπτά και ο κύριος άξονας στον οποίο βασίζονται οι αποφάσεις είναι οι απαιτήσεις κάθε περίπτωσης). Το παρακάτω διάγραμμα επεξηγεί τα θεραπευτικά και αναμορφωτικά μέτρα:

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

1. Επιμέλεια σε γονείς ή επιτρόπους ή σε ανάδοχη οικογένεια
2. Επιμέλεια σε προστατευτικές εταιρείες ή επιμελητές ανηλίκων
3. Παρακολούθηση συμβουλευτικού θεραπευτικού προγράμματος
4. Παραπομπή σε θεραπευτικό ή άλλο κατάστημα

ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

1. Επίπληξη
2. Επιμέλεια σε γονείς ή επιτρόπους
3. Επιμέλεια σε ανάδοχη οικογένεια
4. Επιμέλεια σε προστατευτικές εταιρείες ή ιδρύματα ή επιμελητές ανηλίκων
5. Συνδιαλλαγή δράστη-θύματος
6. Αποζημίωση θύματος ή άρση-μείωση των συνεπειών της πράξης
7. Παροχή κοινωφελούς εργασίας
8. Παρακολούθηση κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων
9. Φοίτηση σε σχολές επαγγελματικής κατάρτισης
10. Παρακολούθηση προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής
11. Εντατική επιμέλεια σε προστατευτικές εταιρείες ή επιμελητές ανηλίκων
12. Τοποθέτηση σε ίδρυμα αγωγής

**ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΕ
ΕΙΔΙΚΟ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ**

Σύμφωνα με την εμπειρία της κοινωνικής λειτουργού, τα αγόρια είναι αυτά που έχουν περισσότερα κρούσματα συγκριτικά με τα κορίτσια, στις ηλικίες 15+. Αυτό οφείλεται στον τρόπο ανατροφής και διαπαιδαγώγησής του κάθε φύλου(συνήθως τα αγόρια από μικρά μαθαίνουν να παίζουν με αυτοκινητάκια, στρατιωτάκια και να κάνουν μάχες το ένα με το άλλο, ενώ τα κορίτσια ασχολούνται κυρίως με την περιποίηση κούκλων). Θεωρεί ότι η τάση για παραβατικότητα καθορίζεται απόλυτα από το περιβάλλον στο οποίο ανατρέφεται ο ανήλικος. Δεν παίζει ρόλο η κληρονομικότητα, αλλά το κοινωνικό υπόβαθρο. Δεν είναι τυχαίο που το μεγαλύτερο ποσοστό των παραβατικών ανηλίκων προέρχεται από τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Άλλωστε για αυτό το λόγο είναι πιο δύσκολη η εργασία του κοινωνικού λειτουργού, επειδή είναι στις αρμοδιότητές του να επικοινωνήσει και να βοηθήσει «κόσμο απαίδευτο». Τέλος, τονίζει, πως συγκριτικά με άλλες χώρες, στην Ελλάδα η παραβατικότητα των ανηλίκων κινείται σε μικρά ποσοστά. Παρόλα αυτά έχει αυξηθεί ραγδαίως την τελευταία δεκαετία, κυρίως τα κακουργήματα.

Η κοινωνική λειτουργός σπούδασε στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας στην Πάτρα και στην συνέχεια μπήκε με κατατακτήριες εξετάσεις στο τμήμα της Κοινωνιολογίας της Παντείου. Εργάζεται στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων εδώ και 35 χρόνια, συχνά περισσότερες ώρες από το βασικό οκτάωρο. Συνήθως οι εξυπηρετούμενοι απευθύνονται στην υπηρεσία οικειοθελώς, υπάρχουν όμως και τα περιστατικά που αρνούνται την βοήθεια της. Παρόλα αυτά, σαν γενικό κανόνα θα μπορούσαμε να θέσουμε ότι οι ανήλικοι είναι ιδιαίτερα δεκτικοί στην όλη διαδικασία. Από την άλλη πλευρά, και ο κοινωνικός περίγυρος είναι πιο δεκτικός στα πλημμελήματα που διαπράττονται από τους ανήλικους, λόγω ηλικίας, και αυτό γίνεται ακόμη πιο εμφανές εάν αναλογιστούμε ότι και η νομοθεσία είναι αρκετά ελαστική για αυτούς. Η κοινωνική λειτουργός είναι ιδιαίτερα χαρούμενη με την επαγγελματική της πορεία, καθώς αισθάνεται ότι έχει βοηθήσει πάρα πολλούς ανθρώπους και αυτό την γεμίζει με αισιοδοξία και αυτοπεποίθηση. Φυσικά υπήρχαν και οι απογοητεύσεις αλλά έτσι μαθαίνεις καλύτερα τον εαυτό, τους άλλους γύρω σου καθώς και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κοινωνία. Τέλος, θεωρεί πως ένας κοινωνικός λειτουργός πρέπει να κατέχει τις απαραίτητες γνώσεις για το αντικείμενο του(ειδικά τώρα που γίνονται συνεχώς αλλαγές), να έχει πραγματικό ενδιαφέρον και ζήλο για να βοηθήσει τον άνθρωπο σαν ον, να είναι ενημερωμένος και ενεργός μέσα στην κοινωνία και

ιδιαίτερα αισιόδοξος, καθώς θα αντιμετωπίσει αρκετά δύσκολα περιστατικά κατά την διάρκεια της επαγγελματικής του πορείας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη εργασία που διεξήχθη, αναφερθήκαμε στον πληθυσμό στόχο των παραβατικών ανηλίκων, στην νομοθεσία στις εναλλακτικές ποινές καθώς και στις οργανώσεις που αφορά αυτούς. Σημαντικό στοιχείο επίσης είναι η συνέντευξη από την κοινωνική λειτουργό, εργαζομένη στην Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων. Θα ήταν εύλογο να αποκομίσουμε τα συμπεράσματα από τις ενότητες αυτές προκειμένου να κατανοηθούν εις βάθος, να απομνημονευτούν τα κύρια στοιχεία και να πραγματοποιηθεί περαιτέρω επέκταση της έρευνας.

Στην πρώτη ενότητα της εργασίας μας συζητήθηκε ο πληθυσμός στόχος των παραβατικών ανηλίκων. Παραβατικοί ανήλικοι αναφέραμε ότι είναι τα άτομα κάτω των δεκαοκτώ ετών και η συμπεριφορά τους στοχεύει στην παραβίαση άτυπων και τυπικών κανόνων. Οι μορφές της παραβίασης ενδέχεται να είναι ανώδυνες (μικροκλοπές), έως σοβαρές (σεξουαλικά εγκλήματα). Η έννοια της είναι διαφορετική από τη μία επιστήμη στην άλλη. Για παράδειγμα στην νομική επιστήμη θεωρείται παραβίαση νόμου, στην κοινωνιολογία ως παράβαση των κοινωνικών κανόνων, στη ψυχολογία ως κοινωνική δυσπροσαρμοστικότητα και για την ψυχοπαθολογία ως ψυχοπαθολογική διαταραχή της προσωπικότητας.

Επιπλέον, οι ανήλικοι παραβάτες διαφέρουν μεταξύ τους στο φύλο, την ηλικία, την κοινωνική και οικονομική τους κατάσταση. Σύμφωνα με έρευνες οι περισσότεροι ανήλικοι παραβάτες βρίσκονται στην ηλικία 13-18 ετών. Επίσης το ποσοστό των παραβατικών αγοριών κυμαίνεται στο 87% ενώ για τα κορίτσια στο 13%. Τα αγόρια δηλαδή φαίνεται να έχουν δηλαδή μεγαλύτερο ποσοστό παραβατικής συμπεριφοράς.

Παρατηρήθηκαν, επιπροσθέτως, και οι παράγοντες οι οποίοι ωθούν τους νέους σε αποκλίνουσες πράξεις. Ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα ενός παιδιού διαμορφώνεται και επηρεάζεται από το οικογενειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο το

παιδί μεγαλώνει και βιώνει καταστάσεις. Οι γονείς λειτουργούν ως πρότυπα στα ανήλικα παιδιά τους, τα οποία δεν πληρούν πάντα τα πρότυπα της κοινωνίας.

Ο δεύτερος παράγοντας είναι το σχολείο. Το σχολείο συνήθως αναπαράγει τη βία, καθώς είναι μια μικρογραφία της κοινωνίας. Σε ελάχιστες περιπτώσεις όταν το επίπεδο της μόρφωσης είναι χαμηλό και οι σχέσεις μεταξύ των παιδιών και των καθηγητών είναι άσχημες ενδέχεται ναπραχθεί βία.

Ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει την παραβατική συμπεριφορά των ανηλίκων είναι τα ΜΜΕ, μέσα από τα πρότυπα τα οποία προβάλλουν οδηγούν τα παιδιά στην αποκλίνουσα συμπεριφορά. Οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες είναι ακόμα ένας παράγοντας. Άτομα με χαμηλό ή καθόλου εισόδημα δε διαθέτουν χρήματα για να καλύψουν τις βιοτικές τους ανάγκες πχ τροφή και οδηγούνται σε παραβιάσεις αναγκαστικά.

Αντίθετα, υπάρχουν άτομα με υψηλό εισόδημα τα οποία μπορούν να ζουν μια πολυτελή ζωή, παρ' όλα αυτά προβαίνουν σε αποκλίνουσες συμπεριφορές, διότι θέλουν να εξωτερικεύσουν μια συμπεριφορά την οποία καταπίεζαν καιρό και δεν ταίριαζε με το κοινωνικό τους προφίλ. Τελευταίος παράγοντας είναι οι σχέσεις που δημιουργούνται στις συμμορίες. Τα παιδιά ψάχνουν να βρουν την ταυτότητά τους και με αυτές τις συμπεριφορές προσπαθούν να «ανέβουν» στα μάτια των συνομηλίκων τους.

Στη δεύτερη ενότητα , μελετήθηκε η νομοθεσία που αφορά τους παραβατικούς ανηλίκους. Με άλλα λόγια το δίκαιο ανηλίκων, το οποίο αναφέρεται σε δράστες παιδιά ,εφήβους και ενδεχομένως μετεφήβους που είτε βρίσκονται σε κίνδυνο, είτε είναι κοινωνικά απροσάρμοστοι ή έχουν ανάγκη από μέριμνα και προστασία.

Οι αρχές που διέπουν το Ποινικό Δίκαιο Ανηλίκων είναι οι αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, κατά την επιβολή μέτρων κατά του ανηλίκου θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ιεραρχία των μέτρων από τα ηπιότερα προς τα βαρύτερα και από τα εξωιδρυματικά προς τα ιδρυματικά. Αντίστοιχα στοιχεία της αρχής της αναλογικότητας αποτελούν η επιλογή του καταλληλότερου αναγκαίου και αποτελεσματικού μέτρου που ταιριάζει στην κάθε κρινόμενη περίπτωση.

Συμπεραίνοντας , αυτό που ενώνει το συμφέρον του ανηλίκου με το συμφέρον της κοινωνίας αποτελεί το Δίκαιο Ανηλίκων.

Ως ανηλίκους ωστόσο, ο ποινικός νομοθέτης ορίζει τα πρόσωπα που βρίσκονται κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης και όχι της εκδίκασής της, μεταξύ του ογδόου και του δεκάτου ογδόου έτους της ηλικίας τους.(Μετά την τροποποίηση του άρθρου 121 παρ. 1 ΠΚ από το Ν 3189/2003).

Ο ποινικός νομοθέτης, σύμφωνα με την ηλικία του χωρίζει τους ανήλικους παραβάτες σε ποινικά αδιάφορους (κάτω των 8 ετών), σε ανηλίκους ποινικά ανεύθυνους (8-13 ετών) και σε ανηλίκους ποινικά υπεύθυνους (13-18 ετών). Κρίσιμο στοιχείο για καταλογισμό πράξεων στον ανήλικο είναι η προσωπικότητα και η ωριμότητα που έχει σύμφωνα με το αρμόδιο δικαστήριο.

Τα κατασταλτικά μέτρα που λαμβάνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ποινικού κώδικα είναι α΄ αναμορφωτικά μέτρα (επίπληξη ανηλίκου, ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, η συνδιαλλαγή μεταξύ ανηλίκου δράστη και θύματος για έκφραση συγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης κτλ), β΄ θεραπευτικά μέτρα (ανάθεση του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων κτλ) όταν πάσχει από ψυχική ασθένεια, ανώμαλη καθυστέρηση ή διατάραξη πνευματικών λειτουργιών ή όταν γίνει έξη η χρήση ναρκωτικών ουσιών ή αλκοολούχων ποτών. Τέλος ασχοληθήκαμε με τα γ΄ σωφρονιστικά μέτρα (επίπληξη, θεραπεία ανηλίκου σε ειδικό κέντρο κτλ)

Εφόσον μελετούμε την νομοθεσία των παραβατικών ανηλίκων θα ήταν παράλειψη εάν δεν αναφερόμασταν στο δικαστήριο των Ανηλίκων. Το δικαστήριο των Ανηλίκων διακρίνεται σε Μονομελές (ασχολείται με το 99% των περιπτώσεων), Τριμελές α΄ βαθμού και Εφετεία. Σε πρακτικό επίπεδο, το Μονομελές Δικαστήριο είναι αρμόδιο για πράξεις που τιμωρούνται με φυλάκιση ή με πρόσκαιρη κάθειρξη έως 10 έτη. Το Τριμελές Δικαστήριο Ανηλίκων δικάζει τις αξιόποινες πράξεις ανηλίκων και η κάθειρξή τους είναι τουλάχιστον 5 ετών. Το Εφετείο δικάζει ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο τις εφέσεις κατά των αποφάσεων των Μονομελών και Τριμελών Δικαστηρίων Ανηλίκων που λειτουργούν στα πλημμελειοδικεία. Τέλος, άλλα άτομα τα οποία ασχολούνται με το δίκαιο των ανηλίκων είναι ο ειδικός ανακριτής, ο δικαστής ανηλίκων, ο ειδικός εισαγγελέας και οι επιμελητές ανηλίκων.

Αφού λοιπόν είδαμε ότι το δικαστήριο αποφασίζει το σωφρονισμό των ανηλίκων, σειρά έχουν και οι οργανώσεις οργανισμοί στην Ελλάδα που ασχολούνται με τη μέριμνα παραβατικών ανηλίκων.

Αρχικά ασχοληθήκαμε με τα Ιδρύματα Αγωγής, όπως ονομάστηκαν τα αναμορφωτικά καταστήματα ύστερα από απαίτηση του Προεδρικού Διατάγματος το 1976. Το μόνο ίδρυμα αγωγής αυτή τη στιγμή υπάρχει στο Βόλο και αφορά ανήλικους άνδρες. Εγκαταστάσεις θηλέων υπάρχουν στον Κορυδαλλό σε διαφορετική πτέρυγα από τις ενήλικες γυναίκες. Για το νόμο αποτελούν σχολεία επιβλεπόμενης αγωγής, ηθικοψυχικής ανάπλασης, γραμματικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης, (βλ. Γεωργούλα) τα οποία δημιουργήθηκαν για να μορφωθούν ανήλικοι παραβάτες.

Πέρα από τα ιδρύματα αγωγής, υπάρχουν και τα σωφρονιστικά καταστήματα για τους ανηλίκους. Σε αυτά εισέρχονται ανήλικοι 13-18 ετών με δικαστική εντολή. Οι έφηβοι αντιδρούν περισσότερο αρνητικά στην κράτησή τους και πολλές φορές υποκρίνονται το σωφρονισμό τους ώστε να απελαθούν γρηγορότερα. Ακόμα, αν και ο νόμος διακρίνει το διαχωρισμό των ανηλίκων παραβατών από τους ενήλικους, στην πράξη αυτό δεν πραγματοποιείται. Επομένως, οι συνθήκες διαβίωσής τους στα σωφρονιστικά καταστήματα είναι κάθε άλλο παρά θετική.

Ορισμένοι ανήλικοι κλείνονται σε θεραπευτικά καταστήματα ύστερα από απαίτηση του δικαστηρίου. Η κράτηση πραγματοποιείται όταν ο έφηβος πάσχει από ψυχική ασθένεια, διατάραξη πνευματικών λειτουργιών, είτε είναι εθισμένοι σε ναρκωτικές ουσίες ή οينوπνευματώδη ποτά, καθώς και αν έχει πνευματική ή ηθική καθυστέρηση.

Τα τελευταία χρόνια επίσης, γίνονται ολοένα και περισσότερες αναφορές στο θεσμό των εναλλακτικών ποινών κράτησης. Ωστόσο, στη χώρα μας δεν έχουν διενεργηθεί έρευνες σχετικά με το συγκεκριμένο θεσμό και την πρακτική εφαρμογή του σε συνάρτηση με τα δικαιώματα και τις ανάγκες των αδικοπραγούντων. Από την παρούσα μελέτη, θεωρήθηκε ότι θα είναι δυνατό να εξαχθούν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την αναγκαιότητα ύπαρξης του θεσμού. Όσον αφορά τις Υ.Ε.Κ.Α., οι αρμοδιότητες ενός Επιμελητή Κοινωνικής Αρωγής εξειδικεύονται στη σωστή αντιμετώπιση της εκάστοτε ποινής του παραβάτη και ακολούθως στη διαχείριση της κάθε περίπτωσης. Είναι υπεύθυνοι επίσης να συντάσσουν κοινωνική έκθεση για τον καθένα ξεχωριστά, να ελέγχουν αν τηρεί τους όρους που έχει θέσει το

Δικαστήριο και να διεξάγουν κοινωνική έρευνα σε προσωρινά κρατούμενους ή σε άτομα στα οποία έχουν επιβληθεί περιοριστικοί όροι.

Ωστόσο, ο περιορισμένος αριθμός των υπηρεσιών αυτών δεν ευνοεί το θεσμό των εναλλακτικών μορφών ποινών, ενώ μάλιστα υπάρχουν αντιξοότητες ως προς τη χρηματική υποστήριξη των δομών αυτών, σε σύγκριση για παράδειγμα με το εξωτερικό όπου γίνονται προσωπικές συνεισφορές, οικήματα που στεγάζονται οι καταδικασθέντες. Δεν υπάρχει επίσης συντονισμένο διαδικτυακό σύστημα, όπου θα γίνεται ταχύτερη αναφορά ως προς την παρουσία και την τήρηση των όρων από τους καταδικασθέντες, αλλά και την πιο άμεση κάλυψη των αναγκών τους.

Σημαντική οργάνωση είναι και ο Σύνδεσμος Επιμελητών Δικαστών Ανηλίκων. Οι επιμελητές έχουν σκοπό την παρέμβαση και αντιμετώπιση των αναγκών των ανηλίκων, τους παρέχουν συμβουλευτική, τους εφαρμόζουν αναμορφωτικά μέτρα ,επιβλέπουν αν τα τηρούν και μπορούν να παρέμβουν για επαναπροσδιορισμό των μέτρων αυτών ή την συμπλήρωσή τους σε περίπτωση που αποδεικνύονται ελλιπή είτε για το συμφέρον του ανηλίκου ή γιατί θεωρείται απαραίτητο. Ακόμα, ενδέχεται να τους παραπέμψουν σε άλλους φορείς εάν κριθεί αναγκαίο και γι αυτό το λόγο πολλές φορές συνεργάζονται με άλλους δημόσιους φορείς αλλά και με μη κυβερνητικές κερδοσκοπικές οργανώσεις.

Οι μη κυβερνητικές κερδοσκοπικές οργανώσεις, συμβάλλουν στην ενίσχυση της μέριμνας και κινητοποίησης για την πληθυσμιακή ομάδα των παραβατικών ανηλίκων. Οι πιο γνωστές είναι οι εξής : Πράξις, Αρσις, Κλίμακα, Επάνοδος. Αυτές προστατεύουν τα δικαιώματα των νέων, προσφέρουν υποστήριξη, ενίσχυση, παρέμβαση και προσπαθούν να βελτιώσουν τους όρους κοινωνικής συμμετοχής τους και να τους βρουν επάγγελμα.

Το έργο επομένως των οργανώσεων αυτών είναι αρκετά σημαντικό, είτε αυτές είναι δημόσιες είτε είναι μη κυβερνητικές. Είχαμε, λοιπόν, τη χαρά να πάρουμε συνέντευξη, για την επόμενη ενότητα της εργασίας μας, από μια κοινωνική λειτουργό, η οποία δούλευε σε μια τέτοια οργάνωση, στο Σύνδεσμο Επιμελητών Ανηλίκων. Υπήρξε προσωπική συζήτηση με σκοπό την ανάπτυξη οικειότητας μεταξύ κοινωνικής λειτουργού – σπουδαστών. Μετέπειτα, ενημερωθήκαμε σχετικά με την υπηρεσία στην οποία εργαζόταν.

Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων είναι περιφερειακές υπηρεσίες του υπουργείου Δικαιοσύνης που λειτουργούν στο πλαίσιο του δικαστηρίου ανηλίκων στην έδρα κάθε πρωτοδικείου. Οι κύριοι άξονες της υπηρεσίας είναι η πρόληψη και η καταστολή της παραβατικότητας. Όσον αφορά την πρόληψη ,προσπαθούν συνεχώς να ενημερώνουν την κοινωνία μέσα από το σχολείο, από κοινωνικούς φορείς και την οικογένεια. Και όσον αφορά την καταστολή, αναλαμβάνουν αφού έχει έρθει το παιδί στο δικαστήριο. Τα πιο συχνά περιστατικά είναι οι τσιγγάνοι και οι αλλοδαποί, οι οποίοι λόγω έλλειψης εκπαίδευσης και εργασίας δημιουργούν μεγαλύτερο πρόβλημα στην επικοινωνία.

Επίσης, σύμφωνα με την κοινωνική λειτουργό, η υπάρχουσα κοινωνική πολιτική όσον αφορά τους ανηλίκους έχει καταρρεύσει και πρέπει να υπάρξει μια πιο αποτελεσματική. Θεωρεί, ότι η τάση για παραβατικότητα καθορίζεται απόλυτα από το περιβάλλον στο οποίο ανατρέφεται ο ανήλικος. Δεν διαδραματίζει ρόλο η κληρονομικότητα αλλά το κοινωνικό υπόβαθρο. Σύμφωνα με την εμπειρία της, τα αγόρια είναι αυτά που έχουν τα περισσότερα κρούσματα συγκριτικά με τα κορίτσια στις ηλικίες 15+. Αυτό οφείλεται στον τρόπο ανατροφής και διαπαιδαγώγησης του κάθε φύλλου.

Σχετικά με τους εξυπηρετούμενους , απευθύνονται στην υπηρεσία οικειοθελώς. Υπάρχουν όμως και περιστατικά που αρνούνται τη βοήθειά της. Από την άλλη πλευρά, ο κοινωνικός περίγυρος είναι πιο δεκτικός στα πλημμελήματα των ανηλίκων λόγω ηλικίας. Αυτό γίνεται εμφανές και από τη νομοθεσία ,η οποία είναι πιο ελαστική για αυτούς.

Τέλος, πιστεύει πως μια κοινωνική λειτουργός, οφείλει να έχει τις απαραίτητες γνώσεις για το αντικείμενο της (ιδίως στη σημερινή εποχή που τα πράγματα μεταβάλλονται διαρκώς), να έχει ζήλο και ενδιαφέρον για το επάγγελμά της, να είναι ενημερωμένη και ενεργή μέσα στην κοινωνία. Επίσης, η αισιοδοξία είναι σημαντική καθώς τα εμπόδια και τα δύσκολα περιστατικά είναι πολλά κατά τη διάρκεια της πορείας μιας κοινωνικής λειτουργού.

Συμπερασματικά, κανείς δε μπορεί να αρνηθεί πως οι παραβατικοί ανήλικοι είναι ένα μέρος της κοινωνίας που αφορά όλους μας. Οι τρόποι για να

αντιμετωπιστούν αυτές οι συμπεριφορές των ανηλίκων είναι πολλοί και ξεκινούν απ' τη νομοθεσία και τους διάφορους φορείς –οργανώσεις. Για να φτάσουμε, όμως, στην επίλυση του προβλήματος θα ήταν λογικό να φτάσουμε στη ρίζα του, να δούμε από που ξεκινά, δηλαδή από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΒΙΒΛΙΑ

- Αλεξιάδης, Σ. (2006) *Ευρωπαϊκή αντεγκληματική πολιτική*, Αθήνα: εκδόσεις Σάκκουλα
- Γεωργούλας, Σ. (2000) *Ανήλικοι Παραβάτες στην Ελλάδα*, Αθήνα: εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Επεξηγηματική Έκθεση σχετικά με Δίκαιο (2013).
- Θεανώ, Καλλινικάκη (1998). Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κατσιγαράκη, Ε. Α. (2004) *Οικογένεια και παραβατικότητα*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Κατσιγαράκη, Ε. (2011). Η σύγχρονη εγκληματικότητα, η αντιμετώπιση και η επιστήμη της εγκληματολογίας, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Κασίρας, Λ. Β. (2008) *Ανήλικοι Παραβάτες, Ο ρόλος της εκπαίδευσης και της συμβουλευτικής παρέμβασης*, Αθήνα: Εκδόσεις Παύλος.
- Κονιδάρη, Α. (2015). *Αποκαταστατική δικαιοσύνη και έγκλημα στην Ελλάδα: οι στάσεις των Ελλήνων δικαστικών λειτουργών*. Διδακτορική Διατριβή: Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών Επιστημών.
- Κουντουρής, Δ.(2006) *Το επιθετικό παιδί*, Αθήνα: Δωδώνη.
- Κουράκης, Ν. (1999) *Έφηβοι Παραβάτες και Κοινωνία*, Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Κουράκης, Ν. (2009). *Μεταξύ παρελθόντος και μέλλοντος*. Αθήνα: Σάκκουλα Α.Ε.
- Μαυρής, Μ. (2007). *Υπηρεσία Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής-ένας θεσμός υπό δοκιμασία*.
- Μπουρίκος, Δ. και Σταθόπουλος, Π. (1999). Βιβλιογραφικός οδηγός κοινωνικής εργασίας και κοινωνικής πρόνοιας. Αθήνα: Έλλην.

- Oiwews, D.(2009). (Εκφοβισμός και βία στο σχολείο. Τι γνωρίζουμε και τι μπορούμε να κάνουμε, μετάφραση: Μαρκοζάνε, Ε, Αθήνα: ΕΨΥΠΕ.
- Παντελίδου, Κ. Δ. (2007) *Η Επιτροπεία Ανηλίκων*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη : Σάκκουλα.
- Πιτσελά, Α. (2006). *Η κοινωνική αρωγή στο πεδίο της ποινικής δικαιοσύνης (σ.σ. 168-176)*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- Σορβατζιώτη, Δ. (2016). *Η εξάρτηση από τα τυχερά παιχνίδια ως κίνητρο εγκληματικότητας- Νομικές εξαρτήσεις και παράνομες συμπεριφορές, Εξαρτήσεις: Μεταξύ ποινικής καταστολής και θεραπείας*. Νομική Σχολή ΑΠΘ.
- Σπινέλλη και Τρωϊάννου, (1992) *Ελληνικό Δίκαιο Ανηλίκων δραστών και θυμάτων – Ένας κλάδος υπο διαμόρφωση*, Αθήνα – Κομοτηνή : Σάκκουλα.
- Στεφάνου, Κ. (2006). *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο (σ.σ. 73-79)*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Τρίγκα – Μερτίκα, Ε. (2011). *Σχολική Βία*, Αθήνα:Γρηγόρη.
- Φαρσεδάκης, Ι. Ι. (2005) *Παραβατικότητα και κοινωνικός έλεγχος των ανηλίκων*, Αθήνα: χ.ε.
- Χαΐδου, Α. (2002). *Το σωφρονιστικό σύστημα: ζητήματα θεωρίας και πρακτικής*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Χαϊρπαλόγλου, Α. (2010) *Έφηβοι σε ρήξη με το νόμο – Μια εθνογραφική μελέτη της «παραβατικότητας» και της ριψοκίνδυνης δράσης*, Αθήνα : nissos academic publishing.
- Χαραλαμπάκης, Α. (2011) *«Ποινικός Κώδικας (Άρθρα 1-206)» : Νομική Βιβλιοθήκη*.
- Χήνας, Π. και Χρυσαιφίδης, Κ. (2000). *Επιθετικότητα στο σχολείο. Προτάσεις για πρόληψη και αντιμετώπιση*, Αθήνα: ΥΠΕΠΦ & Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Zehr, J & Smith, B (2004). *Critical Issues in Restorative Justice*. New York and Cullompton, Devon. K: Criminal Justice Press and Willan.

B. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ

- Αναγνωστάκη, Μ. (2015). *Η λειτουργία και το έργο των Υπηρεσιών Επιμελητών Κοινωνικής Αρωγής. Πορίσματα έρευνας.* <http://crime-in-crisis.com/%CE%B7-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%85%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%B9%CF%8E%CE%BD/> [Πρόσβαση στις 8 Αυγούστου 2020].
- Από δημοσίευμα της Ελευθεροτυπίας, (2005) Παραβατικότητα ανηλίκων, <http://www.paidiatros.gr/index.php?cid=10&id=665&st=2>, [Πρόσβαση στις 8 Μαΐου 2020].
- Από δημοσίευμα της εφημερίδας Το Βήμα, (2012) *Νεανική παραβατικότητα και σχολική βία*, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=447054>, [Πρόσβαση στις 7 Μαΐου 2020].
- Αρακά, Α. (2007) *Νεανική Παραβατικότητα, Νεαροί Θύτες ή Θύματα;*, <http://www.alithia.gr/newspaper/2007/02082007/02082007,21565.html>, [Πρόσβαση στις 7 Μαΐου 2020]
- Γεωργούλα, Α. (2004) *Η εκπαίδευση των ανηλίκων στα ιδρύματα αγωγής και στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας μας :* <http://www.politikokafeneio.com/pedia/ntirkem810.htm> [πρόσβαση 21 Μαΐου 2020]
- Γιαννόπουλου, Ι. Γ & Τσομπάνογλου, Γ. Ο. (2003) *Νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα, Αθήνα*, <http://www.encephalos.gr/full/42-2-02g.htm>, [Πρόσβαση στις 20 Μαΐου 2020].
- *Εγκληματικότητα-Νεανική παραβατικότητα*, (2012-2013) http://1lyk-chalk.eyv.sch.gr/Project/PROJECT_2012-2013/b2/b2_Project_2012-13.pdf, [Πρόσβαση στις 13 Μαΐου 2020].

- Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. (2004). *Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την προσέγγιση, την αμοιβαία αναγνώριση και την εκτέλεση ποινικών κυρώσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.* , [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2004\)0334_com_com\(2004\)0334_el.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2004)0334_com_com(2004)0334_el.pdf) , [Πρόσβαση στις 20 Ιουλίου 2020].
- Κατσαδώρας, Κ. (2010) *Προσεγγίζοντας την παραβατικότητα των ανηλίκων*, http://kratoumenoi.blogspot.gr/2010/09/blog-post_27.html, [Πρόσβαση στις 7 Μαΐου 2020].
- Κουράκης, Ν. Ε. (2006) *Έκταση και ποιότητα της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα*, Αθήνα: χ.ε. <http://www.niotho-asfalis.gr/na/meletes15.pdf>, [Πρόσβαση στις 09 Μαΐου 2020].
- Μαυρογιάννης, Δ, Γ. (2006) *Παιδική και εφηβική παραβατικότητα* http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t36/t36_12.htm, [Πρόσβαση στις 9 Μαΐου 2020]
- Οι βασικές ανάγκες των παιδιών, <http://www.napinari.gr/the-news/65-child-needs>, [Πρόσβαση στις 31 Μαΐου 2020]
- Παπάνης, Ε. (2011) *Παραβατική συμπεριφορά ανηλίκων*, <http://www.emprosnet.gr/emprosnet-archive/406aa201-0e94-46d2-a037-a8528844c818>, [Πρόσβαση στις 8 Ιουνίου 2020].
- *Παραβατικότητα ανηλίκων*, 2012, <http://www.youtube.com/watch?v=SNOCsKRoXSs> [Πρόσβαση στις 25 Ιουνίου 2020].
- *Σύνδρομο ΧΥΥ*, <http://panacea.med.uoa.gr/topic.aspx?id=175>, [Πρόσβαση στις 21 Ιουνίου 2020].
- Συνήγορος του Πολίτη (2013) <http://www.synigoros.gr/> [πρόσβαση 31 Μαΐου 2020]
- Σωματείο Ειδικών Φρουρών της Ελληνικής Αστυνομίας (2013). *Δημόσια Διαβούλευση για το Προεδρικό Διάταγμα για τη λειτουργία του θεσμού της*

ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια και την πιλοτική εφαρμογή του. <http://www.sefeaa.gr/hlektroniko-braxioli-gia-kratoymenouys-fwto.html>. [Πρόσβαση 30 Ιουνίου 2020]

- Τζέλη, Ν. (2013) *Ανήλικοι Παραβάτες*, <http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=23841>, [Πρόσβαση 9 Μαΐου 2020].
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (2013) <http://www.ministryofjustice.gr> [πρόσβαση 30 Μαΐου 2020]
- Unicef, Δασκαλάκης, Δ. Ι. (2013) *Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2013*, <http://www.unicef.gr/pdfs/Children-in-Greece-2013.pdf>, [Πρόσβαση στις 13 Ιουνίου 2020].
- e-Θέμις (2013) <http://www.ethemis.gr/xrisima/chrisima-ke-alla/organosi-tou-sofronistikou-sistimatos-sin-ellada/> [πρόσβαση 31 Μαΐου 2020]
- <http://www.kethea.gr/%CE%9D%CE%AD%CE%B1/%CE%91%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/tabid/140/articleType/ArticleView/articleId/298/language/el-GR/Default.aspx> (ΚΕΘΕΑ) [Πρόσβαση 30 Ιουνίου 2020]
- <http://www.epimelitesanilikon.gr/> (ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ) [πρόσβαση 21 Ιουνίου 2020]
- http://www.epanodos.org.gr/?page_id=89 (ΕΠΑΝΟΔΟΣ) [πρόσβαση 21 Ιουνίου 2020]
- <http://www.klimaka.org.gr/newsite/index.htm> (ΚΛΙΜΑΚΑ) [πρόσβαση 22 Ιουνίου 2020]
- http://www.praksis.gr/1_1/PRAKSIS (ΠΡΑΞΙΣ) [πρόσβαση 22 Ιουνίου 2020]
- <http://www.arsis.gr/> (ΑΡΣΙΣ) [πρόσβαση 21 Ιουνίου 2020]
- <https://www.ministryofjustice.gr/> Κ.Ε.Σ.Ε.Θ.Ε.Α.Υπουργείο Δικαιοσύνης και Ανθρώπινων Δικαιωμάτων [πρόσβαση 21 Ιουνίου 2020]